

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

**Nelegální komunikace ve školní třídě a
strategie pro její minimalizaci**

Bakalářská práce

Brno 2016

Vedoucí práce:
Mgr. Bc. Jan Nehyba, Ph.D.

Autor práce: Marika Kroutilová

Bibliografický záznam

KROUTILOVÁ, Marika. *Nelegální komunikace ve školní třídě a strategie pro její minimalizaci: bakalářská práce*. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra pedagogiky, 2016. 80 l. Vedoucí diplomové práce Jan Nehyba.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na nelegální komunikaci. Zabývá se pohledem žáků a učitelů na podvádění na základní škole, jejich názory a následně strategiemi pro minimalizaci této komunikace. Práce obsahuje informace o pedagogické komunikaci, a také přímo o nelegální komunikaci. Dále jsou zde vymezeny možnosti obrany proti podvádění, motivace žáků k využívání nelegální komunikace a její důsledky. Pozornost je věnována správné motivaci a vedení třídy, kde je zahrnuta učitelova autorita. V poslední kapitole teoretické části jsou uvedeny některé dosavadní výzkumy v oblastech týkajících se nelegální komunikace. Praktická část se zabývá názory učitelů a žáků na tuto problematiku, ze kterých jsou odvozeny možné strategie pro minimalizaci nelegální komunikace. Praktická část zahrnuje výsledky výzkumného šetření realizovaného s pomocí dotazníků u žáků a s pomocí rozhovorů u učitelů na Základní škole ve Velké Bíteši.

Annotation

The bachelor thesis focuses on an illegal communication. It deals with the students' and teachers' perspective on cheating at elementary school, their opinions, and consequently strategies to minimize this communication. Work contains information about pedagogical communication and also about an illegal communication. There are also defined possibilities of resistance against cheating, pupils' motivation for illegal use of communication, and its consequences. Attention is paid to the proper motivation and leading of the class, where the teacher's authority is included. The last chapter of the theoretical part contains precedent researches in fields related to illegal communication. The practical part deals with the teachers' and students' views on these issues which have been derived from possible strategies to minimize illegal communications. The practical part is based on the results of a research survey in order to questionnaire the pupils and interview the teachers at the elementary school in Velká Bíteš.

Klíčová slova

Nelegální komunikace, pedagogická komunikace, podvádění, strategie, motivace, učitel, žák, kvantitativní výzkum, kvalitativní výzkum, základní škola.

Keywords

Illegal communication, pedagogical communication, cheating, strategy, motivation, teacher, student, quantitative research, qualitative research, elementary school.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne:

.....

Marika Kroutilová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Bc. Janu Nehybovi, Ph.D. za trpělivost, rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce. Dále moje poděkování patří všem zúčastněným pedagogům a žákům Základní školy ve Velké Bíteši za spolupráci při realizaci výzkumného šetření.

Obsah

ÚVOD	8
1 PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE.....	10
1.1 CO JE TO KOMUNIKACE	10
1.2 VYMEZENÍ POJMU PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE	10
1.2.1 Funkce pedagogické komunikace.....	11
1.2.2 Podoby pedagogické komunikace	11
1.2.3 Účastníci pedagogické komunikace	11
1.2.4 Několik aspektů v komunikaci mezi učitelem a žáky	12
2 NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	13
2.1 VYMEZENÍ POJMU NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	13
2.1.1 Tradiční a netradiční podvádění ve škole	14
2.1.2 Napovídání.....	16
2.2 UČITELOVO ZKOUŠENÍ	16
2.3 HODNOCENÍ ŽÁKŮ	17
2.4 MOŽNOSTI OBRANY PROTI NELEGÁLNÍ KOMUNIKACI	18
2.4.1 Jak odhalit nelegální komunikaci.....	18
2.4.2 Prevence proti nelegální komunikaci.....	19
2.4.3 Odměny a tresty	20
2.5 VYUČOVACÍ STYL UČITELŮ	21
2.6 MOCENSKÉ KONSTELACE VE TŘÍDĚ	21
2.7 MOTIVACE ŽÁKŮ K VYUŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	23
2.7.1 Frustrace.....	24
2.7.2 Špatná nebo nadměrná motivace	24
2.8 VLIVY NA JEDNÁNÍ A ÚSPĚŠNOST DÍTĚTE VE ŠKOLE	24
2.9 PODVÁDĚNÍ A JEHO DŮSLEDKY	25
3 SPRÁVNÁ MOTIVACE A VEDENÍ TŘÍDY	26
3.1 AUTORITATIVNÍ UČITEL	26
3.2 JAK VÉST TŘÍDU.....	27
3.2.1 Vztah mezi učitelem a žákem.....	27
3.2.2 Atmosféra ve třídě	27
3.2.3 Organizace ve třídě.....	28
3.3 SPRÁVNÁ MOTIVACE K UČENÍ	28
4 NĚKTERÉ VÝZKUMY NA TÉMA NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	29
4.1 VÝZKUM MOTIVŮ, KTERÉ VEDOU ŽÁKY K PODVÁDĚNÍ	30
4.2 PODVÁDĚNÍ A JEHO PŮSOBENÍ NA STUDENTY	30
4.3 SROVNÁNÍ PODVÁDĚNÍ V ČESKU A V AMERICE.....	30
4.4 ZPŮSOBY PODVÁDĚNÍ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH	31
4.5 VZTAH MEZI SPRÁVEDLNOSTÍ A OPISOVÁNÍM VE ŠKOLE.....	31
4.6 TYPY NEČESTNÉHO CHOVÁNÍ VE ŠKOLE	32
5 VÝZKUM – EMPIRICKÁ ČÁST	33
5.1 HLAVNÍ CÍLE VÝZKUMU	34
6 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	36
6.1.1 Dotazníkové šetření.....	36
6.1.2 Šetření pomocí rozhovoru	38
6.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	39
6.3 SBĚR DAT	39
7 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	40
7.1 OVĚŘENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	40
7.2 OBECNÉ ÚDAJE.....	40
7.3 ROZHOVORY	47

7.3.1	<i>Obecné údaje</i>	47
7.3.2	<i>Nelegální komunikace</i>	47
8	SOUHRN VÝZKUMŮ.....	54
8.1	STRATEGIE PRO MINIMALIZACI NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	56
9	DISKUZE.....	58
10	ZÁVĚR.....	61
11	RESUMÉ.....	63
12	POUŽITÁ LITERATURA	65
13	SEZNAM PŘÍLOH	68
14	PŘÍLOHY	69

Úvod

S nelegální komunikací se setkáváme běžně, jedná se o dlouhodobý a velmi rozšířený jev, nehledě na to, zda hovoříme o základní, střední nebo vysoké škole, učilišti či gymnáziu. V dnešní době existuje nesčetně mnoho možností, jakým způsobem mohou žáci podvádět. I když jsou s tímto problémem učitelé z určité části smířeni, samozřejmě nemohou ve svých třídách podvádění trpět a snaží se nelegální komunikaci nějakou cestou zabránit.

Školní třída je plná dětí, které se liší pohlavím, povahou, zájmy a ambicemi. Jsou to zkrátka odlišné osobnosti, se kterými musí pedagog umět pracovat. Pokud se ve svých hodinách setkává s podváděním, je jeho úkolem nalézt takový přístup k dětem a způsob vedení výuky, aby tomuto počínání mohl s úspěchem zabránit. Každé dítě je různě vychované, zvyklé z rodiny na určitá pravidla a ne vždy je s každým jedincem snadná spolupráce. Proto, pokud se učitel setkává s podvodem, měl by znát mnoho variant, jak tomu předejít. Nejedná se pouze o napomínání a trestání, velmi důležitá je také správná motivace studentů a kvalita vedení hodin.

Téma své bakalářské práce jsme si vybrali na základě toho, že se jedná o jev velmi rozšířený a stále aktuální. Pedagogové nechtějí mít plnou třídu opisujících dětí, které si z hodin nic neodnesou. Úkolem učitele je, aby děti něco naučil, aby látce rozuměly a dokázaly své znalosti v životě nějakým způsobem využít.

V teoretické části je první kapitola věnována vymezení pojmu pedagogická komunikace, jejím účastníkům, funkcím a podobám. Další kapitola se věnuje přímo nelegální komunikaci, vymezení pojmu, učitelovu zkoušení a hodnocení, možnostem obrany proti nelegální komunikaci, důvody žáků k využívání nelegální komunikace, důsledkům podvádění atd. Třetí kapitola popisuje správnou motivaci a vedení třídy se zaměřením na autoritu. A v poslední kapitole teoretické části jsou uvedené některé dosavadní výzkumy na námi rozebírané téma.

Pokud hovoříme o nelegální komunikaci a strategiích pro její minimalizaci je v tomto ohledu důležitý nejen učitel, ale i sám žák, a také jejich celková spolupráce. Proto jsme se v naší výzkumné části zaměřili na oba subjekty. Výzkum jsme prováděli na Základní škole ve Velké Bíteši, kde jsme u žáků pomocí dotazníků zjišťovali jejich pohled a názor na tuto problematiku, celkový výskyt podvodů, co je k tomu vede, jak se dle jejich názoru k podvodům staví učitelé, zda tomu zabraňují a své žáky nějakým

způsobem motivují ke studiu. Dále jsme pomocí rozhovorů u námi zvolených sedmi pedagogů zjišťovali jejich pohled na nelegální komunikaci, jak se k ní staví, reagují na ni a zda se proti ní nějakým způsobem brání. Dále jsme se pokusili zjistit, co by měl pedagog udělat, aby děti nepodváděly. V neposlední řadě jsme se zaměřili na motivaci studentů a na autoritu učitele. Na základě těchto výzkumů jsme poté hledali konkrétní strategie pro minimalizaci nelegální komunikace.

1 Pedagogická komunikace

1.1 Co je to komunikace

Slovo komunikace pochází z latinského *communicare*. Komunikaci lze označit jako dorozumívání, které slouží k tomu, aby si lidé rozuměli, komunikovali stejným jazykem a dosáhli k myšlenkovému porozumění. Dále se jedná o předání poznatků, pocitů, postojů a názorů adresátovi informace. Komunikaci lze chápat také jako výměnu informací mezi lidmi, informace směřuje od jednoho partnera k druhému a naopak. Je důležité, aby tuto informaci účastníci komunikace přijali, a zároveň analyzovali a porozuměli jí. Při komunikaci se setkáváme také s interakcí. Při interakci na sebe jedinci vzájemně působí, jeden člověk tedy působí na druhého za účelem něčeho dosáhnout (Gavora, 2005).

1.2 Vymezení pojmu pedagogická komunikace

Pedagogická komunikace bývá definována jako výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu a slouží k tomu, abychom dosáhli výchovně vzdělávacích cílů (vědomostí, postojů, schopností, dovedností, atd.). Informace v této komunikaci zpracováváme jazykovými i nejazykovými prostředky (Mareš a Křivohlavý, 1990, Nelešovská, 2005).

Učitelé a žáci se dorozumívají verbálně i neverbálně. Verbálně žáci komunikují častěji, protože neustále hovoří, čtou, píší a popisují předměty a fenomény, které nejsou hmotné. I vyučující bývá v jistém smyslu učitelem jazyka. Zato neverbální komunikace slouží spíše k vyjádření emocí a výměně sdělení o předmětech, na které můžeme ukázat. Prostřednictvím komunikace definujeme a utváříme vztahy mezi lidmi, učitelé navazují důvěrné vztahy a sympatie s žáky, ale může mezi nimi panovat také nedůvěra a antipatie. Komunikace je základem a hlavní náplní všech pedagogických procesů, protože ve škole se neustále komunikuje za účelem mentálního rozvoje žáků (Šedřová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Pokud hovoříme o utváření vztahů prostřednictvím komunikace, můžeme se setkat s preferenčními vztahy, které znamenají upřednostňování. V některých případech totiž učitelé preferují určité žáky nebo některé typy jedinců (např. chytré žáky, chlapce), jiným jedincům potom dávají menší možnosti (Gavora, 2005).

1.2.1 Funkce pedagogické komunikace

Pedagogická komunikace má několik funkcí, které ve své knize „Komunikace ve škole“ uvádějí J. Mareš a J. Křivohlavý (1995).

Pedagogická komunikace:

- zprostředkovává společnou činnost komunikujících, jednotlivé pracovní postupy včetně přesně formulovaného pojetí úspěšnosti a neúspěšnosti (Charaš, 1979)
- zprostředkovává výměnu informací, zkušeností, motivů, postojů a emocí mezi jednotlivými účastníky (Vyskočilová, 1991)
- zprostředkovává osobní i neosobní vztahy (A.A. Leont'jev, 1979)
- formuje osobnosti žáků, ale také všech účastníků pedagogického procesu (Helus, 1979)
- zprostředkovává výchovu a vzdělávání (Gavora, 2005)
- tvoří hlavní složku vzdělávacího systému, zajišťuje jeho fungování, vývoj a udržuje jeho stabilitu (Kuzmina, 1976)

1.2.2 Podoby pedagogické komunikace

Pedagogickou komunikaci lze dělit na komunikaci, která se dá předem detailně promyslet a připravit. Dále existuje komunikace, která se dá připravit jen rámcově, kdy učitel čerpá ze svých zkušeností. Rozhodování pro něj bývá v určitých situacích na základě těchto zkušeností jednodušší, protože dokáže odhadnout pravděpodobný vývoj událostí. Nakonec se jedná o komunikaci nepřipravenou, se kterou se učitel setkává v nezvyklých a ojedinělých případech. Učitel musí jednat spontánně, danou situaci odhadnout tak, aby na ni správně zareagoval. Je důležité, aby si každý učitel z nezvyklé situace uchoval novou zkušenost, která se mu do budoucna může hodit. Je zapotřebí, aby se pedagog v tomto ohledu neustále rozvíjel a zdokonaloval se (Mareš a Křivohlavý, 1995).

1.2.3 Účastníci pedagogické komunikace

Nejobvyklejším účastníkem pedagogické komunikace je učitel a žák. Mezi těmito komunikačními partnery jsou velké nesouměrnosti. Do role učitelů spadají dospělí jednotlivci, kteří většinou vystupují proti dvaceti až třiceti žákům, nedospělým

jedincům (základní a střední škola), proto učitel většinou komunikuje s žáky ve třídě jako s celkem (Čáp, 1980).

Pod pojem učitel jako účastník pedagogické komunikace, se zahrnuje jakýkoliv jedinec, který vychovává a vzdělává ve výchovně-vzdělávacím prostředí další jedince. Patří sem instruktor lyžařského výcviku nebo autoškoly, trenér, mistr odborného výcviku, asistent, vychovatel, atd. Za žáka považujeme všechny jedince, kteří jsou vychováni ve výchovně-vzdělávacím prostředí. Sem můžeme zařadit sportovce, posluchače, studenty, doktorandy, atd. Komunikace mezi těmito dvěma druhy účastníků nemusí probíhat jen ve školní třídě, ale i v tělocvičnách, dílnách, klubovnách a dalších prostorách určených k uskutečňování výchovně-vzdělávacího procesu formou různých školních aktivit, exkurzí, kurzů, školení, tréninků a dalších. Důležitým činitelem výše zmíněného procesu jsou rodiče, jejichž komunikace s dětmi doma má výchovnou náplň. Rodiče svými příkazy, úkoly a otázkami formují poznávací, duševní nebo afektivní stránku dítěte (Gavora, 2005).

1.2.4 Několik aspektů v komunikaci mezi učitelem a žáky

Gavora vymezuje několik typů vztahů účastníků pedagogické komunikace:

1. učitel – třída
2. učitel - skupina žáků
3. učitel – žák
4. žák – třída
5. žák – skupina žáků
6. žák – žák
7. skupina žáků – třída
8. skupina žáků – skupina žáků

V prvních třech případech má učitel nadřazené postavení a žák je mu podřízený. Učitel zde rozhoduje o tom, kdo s kým komunikuje, jakým způsobem, atd. Tento vztah je asymetrický. Následující případy znázorňují žáky, kteří si jsou při vzájemné komunikaci rovnocenní. Tento vztah je symetrický, ale může se při práci ve skupině objevit dominantní žák, kterého zvolí pedagog, potom je daný vztah asymetrický, ale v menší míře, než jak je to u učitele (Gavora, 2005).

Při dosahování předepsaných vzdělávacích cílů nejsou učitelé omezeni pouze učebním obsahem, určitými vyučovacími metodami a formami, ale vyskytují se také situace neoficiální, které dostaly název **skryté kurikulum**. Skryté kurikulum bývá

nepsané, a často si ho učitelé neuvědomují. Jedná se o takzvaný paralelní produkt učebních osnov, který obsahuje některé prvky sociálního chování, například jak a kdy se hlásit, jak se pohybovat ve škole, jak a kde sedět. Skryté kurikulum bývá realizováno verbálně i neverbálně mezi učitelem a žáky a mezi žáky navzájem (Gavora, 2005).

Učitelé a žáci během školního roku stráví společně v jedné třídě mnoho času, a proto je důležité, aby si navzájem rozuměli a chápali své vyjadřování, tedy konstruovali vzájemné porozumění (Gavora, 2005).

2 Nelegální komunikace

Výše jsme uvedli, že se učitel ve třídě může ocitnout v nezvyklé a neočekávané situaci, na kterou není připravený. V tomto případě je nucen na takovou situaci vhodně zareagovat, aby se vyvaroval nežádoucím problémům. Jedná se například o situaci, kde žáci při zkoušení nebo písemném testu podvádějí, a tedy nelegálně komunikují.

2.1 Vymezení pojmu nelegální komunikace

Pokud si žáci uvědomují, že jejich dosažené známky ve škole mohou mít určité následky, hledají nejjednodušší cestu k tomu, aby dosahovali dobrých známek. Jestliže jsou žáci líní se pečlivě naučit nebo z jiného důvodu nejsou na zkoušení připraveni, využívají nelegální komunikaci. Při této komunikaci si nepřipravení žáci během učitelova dotazování navzájem pomáhají tak, aby tito jedinci se zanedbanou přípravou mohli na zadané otázky odpovídat správně a být kladně ohodnoceni (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Nelegální komunikaci můžeme také nazvat podváděním ve škole. Je to porušování určitých pravidel zkoušky, jedná se o pokles sociální aktivity. Jde o typ chování, který daného takto komunikujícího studenta zvýhodňuje od ostatních spolužáků, například při přijímání studentů do vyšších ročníků (stupňů) škol na základě dosažených známek. Potom podvádějící studenti postupují do těchto ročníků nezaslouženě. Závěry se v tomto případě stávají nespolehlivými a nepřesnými, i když má zkoušení o žákovi něco vypovídat. Učitel totiž očekává, že žáci splněním testu nebo zkoušky dosahují určitých znalostí, umí látku a splňují daná kritéria. Tito žáci ale ve skutečnosti žádná kritéria nesplňují (Mareš a Křivohlavý, 1995).

Existují tři kategorie podvádění

- Do první kategorie patří vyžadování informací od jiných osob, například, zjišťování testových otázek.
- Další kategorie zahrnuje používání jakýchkoliv materiálů, které jsou při testu nebo zkoušení zakázané. Patří sem především taháky.
- V poslední kategorii se setkáváme se zneužitím některých osob, ke kterým se žák chová nečestně, aby dosáhl svého prospěchu (Vrbová, 2013).

Žáci se snaží dosahovat dobrých výsledků podvedením učitele, beze snahy se předem na ústní nebo písemné zkoušení připravit. K formám tohoto podvodu patří zejména napovídání a opisování, jak od souseda, tak z taháku. Pokud takto žáci ve škole jednají, svědčí to o jejich nezodpovědnosti, nezralosti a morálním selhání (Mareš a Křivohlavý, 1995).

O podvádění lze hovořit, pokud je toto studentské počínání odhaleno, činitel identifikován a úmysl podvodu doložen (Mareš a Křivohlavý, 1995).

2.1.1 Tradiční a netradiční podvádění ve škole

Ve školách žáci využívají tradičního a netradičního podvádění. Pod pojmem tradiční podvádění si představujeme napovídání a opisování. Poslední dobou se ale stále častěji k ověřování znalostí studentů ve školách používají počítače a počítačové sítě. S tímto se objevil i nový druh podvádění, protože počítačové sítě, laptopy, notebooky, mobilní telefony a další zařízení umožňují tento druh podvádění realizovat. Tato nelegální komunikace nese název **kybernetické podvádění**, tedy elektronické, netradiční podvádění. Tento způsob podvádění se vyskytuje stále častěji a neustále přibývají nové případy jeho zneužívání (Mareš, 2005).

Tradiční podvádění

Jak už jsme uvedli výše, pod pojem tradiční podvádění patří napovídání, opisování od souseda nebo z taháku, možnost dát opsat nebo shánění testových zadání od spolužáků, kteří jej absolvovali dříve.

Tradiční podvádění můžeme rozdělit na několik typů

- Jedním z typů je podvádění, při kterém jde o získávání, poskytování nebo vyžadování informací. Zde žáci od sebe opisují své domácí úlohy nebo opisují přímo při testech. Při rozdávání testových zadání jedinec může zazmatkovat a schválně vzít více zadání, které pak poskytne

ostatním spolužákům nebo jiným třídám. Při písemném zkoušení spolu mohou žáci komunikovat také neverbálně nebo si sednout co nejdále od učitele, aby na ně neviděl.

- Dále je to podvádění s nepovolenými materiály či prameny. Při tomto typu podvádění žáci nejčastěji opisují z učebnice, sešitu, taháku, využívají již jednou odevzdanou úlohu opsanou od žáků z vyšších ročníků, opisují eseje nebo laboratorní práce od jiného studenta, vymýšlejí si v těchto pracích určitá data nebo údaje, necitují zdroje ve svých pracích nebo jednu svoji práci použijí ve více předmětech.
- Je třeba sem také zahrnout podvádění ovlivňující průběh zkoušení, tedy i hodnocení. Když je žák nepřipraven, tak test vůbec neodevzdá a bude spoléhat na to, že si toho učitel nevšimne nebo požádá někoho, aby test napsal za něj. Může se také vymlouvat na zdravotní nebo sociální okolnosti, aby bylo zkoušení ulehčeno nebo při rozdávání opravených testů změnit špatné odpovědi a zkusit, zda učitel svoje hodnocení nezmění. Žáci mohou také například schovávat v knihovně knihy a publikace, které se hodí všem studentům pro splnění některého testu a získávat dopředu informace o zkoušení (Mareš, 2005).

Netradiční podvádění

- Výskyt netradičního elektronického podvádění je spojován spíše se studenty středních nebo vysokých škol, protože u mladších žáků se podvádění teprve objevuje. Typy netradičního podvádění se dělí stejným způsobem jako u tradičního, ale liší se obsahem. Pokud jsou testy v elektronické podobě a neliší se zadáním, je snadné výsledky od někoho opsat, posílat si přes mobil správné odpovědi, buď SMS zprávou nebo vyfocení svého testu a posláním přes MMS zprávu nebo mobilní data. Dále studenti často opisují z elektronických taháků, poslouchají nápovědy například pomocí MP3 přehrávače, stahují z internetu jiným autorem připravenou práci, kopírují texty z internetových zdrojů a potom je necitují, pomocí elektronického překladače si překládají texty při zkoušení v cizím jazyce, bývají přihlášení v počítači za jiného uživatele a píší za něj test, radí si pomocí elektronických skupinových diskuzí a mnoho dalších (Mareš, 2005).

2.1.2 Napovídání

Napovídání charakterizuje konkrétní komunikační činnost, kdy žáci napovídají verbálně i neverbálně dotazovanému jedinci, který nezná správnou odpověď na učitelovu otázku. Napovídání je běžné na základních a středních školách. Při orientačním nebo písemném zkoušení v lavici a při ústním zkoušení u tabule si spolužáci mezi sebou mohou napovídat, tímto se ale vystavují riziku, že jejich jednání bude potrestáno, jelikož se dopouští z hlediska školských norem přestupku. Záleží na učiteli, zda dané žáky potrestá nebo ne. Pokud si učitel napovídání nevšimne nebo si ho všimne a toleruje ho, snižuje tímto objektivitu svého hodnocení a vyrovnává rozdíly mezi výkony jednotlivých žáků. Připravení žáci jsou hodnoceni stejně jako nepřipravení (Mareš a Křivohlavý, 1995, Čapek, 2008).

Napovídání nemusí být jen ze strany žáka, ale napovídat může i učitel. Stává se to většinou tehdy, kdy nadřízené orgány zadají práci všem třídám daného ročníku za účelem mezi sebou třídy nebo školy porovnat. Někteří učitelé již při zadávání otázek doplňují své poznámky, napovídají žákům správný postup, tedy nerespektují požadavek jednotného zadávání. V tomto případě napovídání mají učitelé strach z toho, že za případné záporné výsledky testu ponesou zodpovědnost. Další druh napovídání se objevuje přímo v komunikaci mezi jednotlivými třídami, kdy si žáci mezi sebou předávají zadávání písemných prací. Žáci, kteří písemnou prověrku mají za sebou, upozorňují ostatní žáky na to, jak znějí jednotlivé otázky, a s čím se v testu mohou setkat (Mareš a Křivohlavý, 1995).

2.2 Učitelovo zkoušení

Učitelé ověřují potřebné vědomosti a dovednosti svých žáků ústní, písemnou nebo praktickou formou. K tomuto zkoušení často slouží učitelovy otázky. Učitel svojí otázkou vyjadřuje pokyny, povely, vybídnutí nebo přání. Žáci od druhého stupně základní školy jsou schopni tuto otázku a její záměr rozpoznat, ať učitel klade otázku formou otázací, oznamovací, práci věty nebo rozkazem. Pokud studenti neznají odpovědi na učitelem zadávané otázky, tak se i prostřednictvím podvodů snaží odpovědět.

Otázky jsou buď otevřené, nebo uzavřené

- Otevřené otázky dávají žákům prostor, aby své odpovědi mohli rozvést, protože u otevřených otázek neexistuje jen jedna správná odpověď.

- V opačném případě uzavřené otázky mají jen jednu správnou odpověď a učitel vždy dopředu zná její správné a přesné znění.

Cílem učitelových otázek je zjistit, zda žák dokáže správně odpovědět, jak se k této odpovědi dopracoval, a jestli o dané otázce dokáže přemýšlet (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Otázky nižší a vyšší kognitivní náročnosti

- Na otázky vyšší kognitivní náročnosti nejsou odpovědi přímo dostupné z určitého materiálu, který mají žáci k dispozici, odpověď je zaměřena na to, aby žáci dané problematice porozuměli, prozkoumali a ohodnotili ji.
- Otázky nižší kognitivní náročnosti jsou zaměřeny na fakta, která byla alespoň jednou učitelem prezentována (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Otázky plní vzdělávací funkci dotazování a jsou kladeny žákům z důvodu opakování a zkoušení, přitom pedagog bere ohled na probírané téma. Při tomto prověřování je odpověď žáka ohodnocena a toto hodnocení mívá pro žáky určité důsledky jak ve škole, tak i doma (Mareš a Křivohlavý, 1995).

2.3 Hodnocení žáků

Studenti využívají nelegální komunikace hlavně za účelem dosažení co nejlepších výsledků, s čímž souvisí také hodnocení. Učitelovým hodnocením, tedy známkami, jsou žáci odměňováni nebo trestáni. Dobré známky poukazují na žakovu snahu a kvalitně odvedenou práci, ale špatné známky zdůrazňují jeho chyby a nedostatky. Hodnocení napomáhá učiteli, aby měl o jednotlivých žácích a jejich výkonech přehled a na základě tohoto hodnocení potom určuje postupy a aktivity, které jsou potřeba k dosažení stanovených cílů. Znamky mají pro učitele velký význam, protože se v nich odráží jeho práce, kdežto pro rodiče a pro některé studenty jsou známky jen kvalifikační hodnocení výkonu (Čapek, 2008).

Žáci, kteří dosáhli špatných výsledků nebo kteří si myslí, že danou známku dostali neoprávněně, potřebují objasnit svoje chyby od učitele, a proto kromě známky vyžadují i učitelův komentář, kterého se však ne vždy dočkají. Pak se žáci vůči svým známkám mohou cítit bezmocní a být ze svých dlouhodobých neúspěchů frustrováni. Taková situace vyvolává negativní postoj ke škole a ke vzdělávání (Čapek, 2008).

Pro ty žáky, kteří známky nepovažují za pouhé hodnocení výkonu, mají velký význam, protože v mladších letech je škola jediným místem, kde bývá žák takto kladně

či záporně ohodnocen a jeho pocity z dosažených výsledků jsou podmíněny reakcí učitelů a samozřejmě rodičů. Rodiče se totiž z větší části soustředí pouze na to, jakou známku si jejich dítě ze školy přineslo, a nezeptají se, co všechno se ve škole jejich dítě naučilo a v jakém učivu má problémy nebo co je příčinou jeho špatných známek. Pokud je dítě neúspěšné měli by ho rodiče pochopit, podpořit ho a snažit se mu s jeho neúspěchy pomoci. Studenti kladné i záporné následky očekávají, a proto za své známky bojují. Mnohdy vyžadují, aby hodnocení bylo vždy spravedlivé, a přejí si, aby jejich známky byly co nejlepší. Pokud tomu tak není, ztrácí motivaci, do školy se méně připravují, což přináší negativní následky (Čapek, 2008).

2.4 Možnosti obrany proti nelegální komunikaci

Snahou většiny učitelů, kteří se s nelegální komunikací setkají, je, aby našli způsoby k tomu, jak se této komunikaci vyhnout. Zpočátku je nejdůležitější opisující či podvádějící žáky odhalit a patřičně je upozornit nebo potrestat, aby věděli, že podvádět se nemá. Mít ale třídu, ve které budou žáci s učitelem spolupracovat, plnit všechny zadané úkoly a při zkoušení nebo testech neopisovat je nejideálnější. K dosažení tohoto stavu je důležité, aby byl učitel dostatečně autoritativní a vyvolával u studentů respekt, ale zároveň s nimi udržoval dobré vztahy. Je potřeba aby svoje žáky nějakým způsobem k učivu motivoval a zavedl si ve třídě taková pravidla, která žáci budou ochotni dodržovat.

2.4.1 Jak odhalit nelegální komunikaci

Pokud učitel zastihne žáka, který opisuje nebo nějakým způsobem podvádí, je třeba, aby na tuto situaci vhodně zareagoval a snažil se jí zabránit. Toto může být pro pedagoga obzvláště náročné, pokud má malé zkušenosti s řešením takových situací nebo pokud váhá nad tím, zda vůbec tuto situaci řešit nebo se obává následků (Čapek, 2010).

Učitel může odhalit tradiční podvádění například pozorováním u písemného zkoušení, nemusí to být vždy obtížné, pokud je učitel dosti ostražitý. Netradiční podvádění je mnohem těžší odhalit než podvádění tradiční, ale není to nemožné. První učitelova pomůcka může být ta, že si například v práci, kterou žák odevzdá v elektronické podobě, povšimne jiného stylu výkladu, než který je pro žáka typický. Dále pokud práce neodpovídá přesně zadanému obsahu a žák nedokáže na základě svých poznatků odpovídat na kontrolní otázky. Učitel se zaměřuje i na použitou slovní

zásobu, jestli odpovídá věku a vědomostem písícího. Celkový vzhled práce se může příliš lišit od očekávání nejen z formální stránky, ale i použitá literatura nemusí odpovídat doporučené. Také plagiátorství se dá snadno odhalit díky určitým druhům softwaru (Mareš, 2005).

2.4.2 Prevence proti nelegální komunikaci

Pro prevenci proti tradičnímu podvádění je nejdůležitější vytvářet vhodné školní a třídní klima, aby se žáci cítili ve škole spokojeni a měli příznivé podmínky k tomu se vzdělávat.

- **Třídní klima** - je souhrn vnímání, prožívání, emocí a vzájemného působení všech účastníků, kteří jsou jeho spolutvůrci a vyvolávají vzdělávací a jiné činnosti v daném prostředí. Mezi aspekty třídního klimatu patří fyzikální faktory (nábytek, barvy stěn, osvětlení a další) a psychosociální faktory (krátkodobé a dlouhodobé vztahy mezi účastníky vzdělávacích procesů).
- **Školní klima** - je souhrn hodnocení a sebehodnocení účastníků výchovně-vzdělávacího procesu, jejich vzájemná komunikace a vztahy, jejich vztah k prostředí, emoce a další sociálně-psychické procesy, které probíhají ve škole. Zde nezáleží na barvách stěn, nebo jakým nábytkem je třída vybavena, důležité pro školní klima je, jak se žáci ve škole a ve třídě cítí a jestli chodí do školy rádi (Čapek, 2010, Vališová a Kasíková 2011).

Dále podvádění můžeme předcházet s pomocí dobře sestavených testů. Učitel si musí uvědomit, že pro žáky bude jednodušší a budou pravděpodobněji opisovat při testových otázkách, na které se odpovídá z možných variant kroužkováním než třeba u otevřených otázek. Během testování by měl pedagog pozorovat činnosti a chování žáků tím, že bude procházet po třídě a předem stanoví, jak budou žáci rozesazeni, co mohou mít na lavici a jaké pomůcky pro vyplnění testu potřebují. Také si musí učitelé dávat pozor na své jednání, aby nebylo spouštěčem pro nelegální komunikaci. Není správné, když si učitelé potrpí na detailní znalost faktů a vyžadují doslovné formulace odpovědí nehledě na to, zda studenti probíranou látku pochopili. Měl by brát ohled na to, že je více náročných předmětů, do kterých je potřeba se dlouhodobě připravovat, a proto by měli brát ohled na určování termínů a termín testu občas přesunout. A v neposlední řadě je třeba žáky hodnotit spravedlivě a bez ohledu na předsudky a předešlé vztahy. Nespravedlivé hodnocení může být také impulzem k nelegální komunikaci. Znamky by měl dávat učitel přiměřeně podle toho, jak kvalitně

žák test napsal nebo jak dobře byl naučený, ale neznámkovat za účelem potrestání (Mareš, 2005).

Učitelé by si měli na začátku své spolupráce s žáky stanovit určitá pravidla a sdělit si, co je čeká, když některý druh podvádění budou praktikovat. Jelikož někteří žáci nerozumí určitým pojmům, je třeba pojmy jako plagiátorství, citování a parafrázování objasnit, a tak předejít elektronickému podvádění. Jakémukoliv druhu podvádění lze předejít také tak, když si učitel zkontroluje totožnosti studentů ještě před vstupem do třídy, aby nemohl test vyplnit za žáka někdo jiný. Učitel také zajistí, aby studenti neměli přístup k určitým pomocným materiálům. Je vhodné také mít několik verzí testů, ne lišících se obtížností a obsahem, ale zadávat otázky v jiném znění, nezadávat na různé seminární práce témata stejná, jaká učitel zadával v předchozích letech a mnoho dalších (Mareš, 2005).

2.4.3 Odměny a tresty

Žáky je potřeba odměňovat za jejich dobré výkony, ale naopak trestat za porušování určitých norem, jako je například podvádění. Pokud by učitel neobracel pozornost na žákovo opisování a nechtěl toto nečestné chování nějakým způsobem potrestat, aby se neopakovalo, bylo by hodnocení žáků příliš nepřesné a nezastihovalo by jejich skutečné vědomosti.

2.4.3.1 Odměny

Odměny působí na žáka pozitivně, přináší mu radost a uspokojení z dobře odvedené práce, učitel odměnou chválí žákovu píli. Výkon a chování, může být kladně ohodnoceno například dobrou známkou. Nemělo by se to ovšem s pochvalami přehánět, protože by si na ně mohl žák zvyknout a brát je jako samozřejmost (Čapek, 2008).

2.4.3.2 Tresty

Tresty naopak působí negativně, je to negativní hodnocení, které nepřináší trestanému libost, uspokojení, ale určitým způsobem omezuje jeho potřeby. Učitel trestá za účelem toho, aby žák své špatné počínání, kvůli kterému je trestán neopakoval a aby se pro příště ponaučil a neměl úmysly své špatné činy praktikovat znovu, ať už se jedná o podvádění při zkoušení, krádež nebo ublížení spolužákovi. Tresty by měly být spravedlivé, rovnocenné a důsledné. Nelegální komunikaci lze trestat mnohými způsoby a záleží jen na učiteli, která technika je pro něj nevhodnější a která se mu ve třídě osvědčila (Čapek, 2008).

2.5 Vyučovací styly učitelů

Každý učitel vyučuje různým způsobem a má odlišný vztah ke svým žákům. Vyučovací styl učitele také ovlivňuje žákovu jednání, což se může odrazit i v podvádění. Pokud mají žáci s učitelem dobrý vztah a rozumí si, je dosti pravděpodobné, že se na vyučování budou připravovat a nebudou mít potřebu podvádět. Vyučovací styly učitelů jsou spíše možné způsoby, jak vyučovat. Patří sem autokratický, demokratický a liberální styl vyučování či výchovy. Učitel většinou nebývá charakterizován jedním typem výchovy, ale kombinuje se při jeho kontaktu s žáky více stylů najednou. Způsob vyučování přímo působí na osobnost žáka a má vliv na její formování. Ovlivňuje jeho celkový postoj, komunikaci, kreativitu, dodržování norem, či nekázeň. Toto dělení se nemusí týkat pouze vyučování a výchovy ve škole, ale i výchovy v rodině a v různých výchovných institucích (Fenstermacher, 2008, Čáp, 1980).

Výchovné styly podle Čápa

Autokratický styl - svým žákům tento typ učitele poskytuje málo osobního prostoru na vlastní názor a rozhodování. Nedává jim prostor pro splnění jejich potřeb a přání, celkově dětem nedává možnost, aby byly samostatné, a snaží se je neustále trestat, rozkazovat jim a hrozit. Autokratický styl působí na děti tak, že mohou být agresivní, napjaté, podrážděné a dominantní, na opačné straně mohou být poslušné a plně respektovat a spolupracovat s učitelem podle jeho postupů (Čáp, 1980).

Liberální styl - zde naopak pedagog své děti skoro vůbec neřídí, nesnaží se poskytovat dětem normy nebo na ně klást požadavky, kterými by se děti měly řídit a proto může nastat chyba ve formování jejich charakteru (Čáp, 1980).

Demokratický styl - tento styl je dle našeho názoru nejideálnější, učitel se snaží s žáky spolupracovat, diskutovat o problematice a děti si mohou vybrat z několika možností, jak tuto problematiku budou řešit. Nesnaží se svoji třídu usměrňovat pomocí příkazů a trestů. Děti poté lépe spolupracují, bývají vzorné a díky vzájemné spolupráci se zlepšují sociální vztahy ve třídě (Čáp, 1980).

2.6 Mocenské konstelace ve třídě

Mocenské konstelace souvisí s vyučovacími styly učitelů. Mocenskými konstelacemi máme na mysli výsledek vzájemného působení mezi učitelem a žákem. Učitel i žák s touto mocí určitým způsobem nakládají. Nejedná se o stálý jev,

ale naopak velmi proměnlivý, který se může měnit i během jedné vyučovací hodiny. Jsou ale pevně vázány na učitelovo kázeňské vystupování a typické chování žáků. Ve třídách můžeme rozdělit čtyři typy mocenských konstelací, mezi které patří: zobání z ruky, přesilovka, cirkulace moci a tahanice (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Zobání z ruky - v této konstelaci je učitel velmi dominantní a má moc nad celou třídou, zde žáci nejsou proti učiteli, ale spolupracují s ním. Mají společné cíle a středem zájmu je vzdělávání. Pokud žák při testu opisuje a učitel to zjistí, nezakončí tuto situaci pouze napomenutím a špatnou známkou, ale problém zdramatizuje, aby žák pocítil vinu a uvědomil si sílu trestu, zde tedy váhu špatného hodnocení. Tito učitelé občas ustupují od stanovených mechanismů školní disciplíny (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Přesilovka - učitel je touto mocenskou konstelací charakterizován stejně jako u předchozího odstavce, a to tak, že je opět moc nad třídou v rukou učitele. Ale zájmy učitele a žáka se zde rozcházejí, učitelovým cílem je vést hodinu, ale žáci v této hodině nejsou aktivní, plní požadavky učitele pouze za takovým účelem, aby se vyhnuli pozdějším problémům, ostatní se soustředí na vlastní činnosti, například si malují nebo leží na lavici. Učitel se soustředí na vyučovanou látku. Chce, aby se jeho studenti zapojili do hodiny, a tak na žáky neustále apeluje a přitom zvyšuje hlas a napomíná. Učitelé kladou důraz na dodržování pravidel (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Cirkulace moci - učitelova moc je rovnoměrně rozprostřena mezi učitelem a žáky, jdou společně za společným cílem a uvědomují si, že škola je instituce, která slouží ke vzdělávání. Zde se neklade důraz na vztah učitele a žáka, ale vztah k předmětu a obsahu, který se v něm vyučuje. Učitel děti za špatné odpovědi příliš nekritizuje, chová se přátelsky a způsobuje žákovskou angažovanost. Hodiny jsou zaměřené na vzájemnou spolupráci, diskuzi nebo na prezentace před třídou (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

Tahanice - tato mocenská konstelace je charakteristická tím, že učitelé a žáci mezi sebou nesdílejí společné cíle a moc se volně pohybuje po třídě. Žáci neberou vyučování vážně a chtějí se v hodinách pobavit a chovají se občas neústupně. Hodiny jsou zde velmi hlučné, pro učitele je obtížné žáky probírající látkou zaujmout a přimět je k pozornosti. (Šed'ová, Švaříček a Šalamounová, 2012).

2.7 Motivace žáků k využívání nelegální komunikace

Na všechny rady a triky, jak nečestným žákům zamezit jejich nelegální jednání, bývá učitelem vynaloženo mnoho úsilí a bohužel v některých případech bez výsledku. Důležitá je tedy otázka, co vlastně studenty k této komunikaci vede?

I když se žáci snaží dodržovat určitá pravidla dané školy a plnit požadavky kladené učiteli, splňovat v daném časovém rozmezí určitý počet různě obtížných úkolů, důvodem k této komunikaci mohou být nepřiměřené požadavky na znalosti, kdy učitel požaduje například mnoho faktografických údajů, nebo klade důraz na přesné formulování definic. Mnozí učitelé neberou ohledy na to, že žák nemá jen jeho vyučující předmět a kladou důraz na lidský výkon, na okamžité efekty a vysokou obtížnost testů. Podvádění může být také určeno školním kontextem, tedy klimatem třídy, studijní skupinou, učitelským sborem a školou. Podvádění je úzce spojeno s prospěchem, kdy slabší žáci využívají nelegální komunikace častěji, aby se vyrovnali těm silnějším. Pravděpodobnost podvádění se projevuje u jedinců s nízkou úrovní sebeovládání a autoregulace. Pro takové žáky je charakteristické impulzivní chování v tom smyslu, že podvádění neplánují dlouho dopředu, nedomýšlejí možné negativní následky, které je posléze mohou postihnout. Další skupinkou žáků jsou jedinci necitliví a bezohlední vůči světu, kteří nemyslí na následky, nezabírá na ně ani učitelovo varování a necítí vinu vůči ostatním žákům, kteří se pečlivě připravili a budou mít stejný výsledek jako oni, pokud nebude jejich podvádění odhaleno. Podle Mareše se podvádění ve škole objevuje více u chlapců, protože ti často nepřemýšlí nad následky, dívky v tomto ohledu zvládnou myslet dopředu, uvědomit si možná rizika takového počínání, a proto se více přiklání k dodržování pravidel školy (Mareš, 2005).

Žákovu nepřipravenost nebo podvádění do jisté míry ovlivňují také rodiče, i když jsou učitelé důležitou součástí studentova výchovného procesu, nemohou rodičovskou výchovu nahradit úplně. Proto je třeba být s rodiči v kontaktu a konzultovat s nimi chování a prospěch jejich dítěte (Pařízek, 1990).

Studenti mohou napovídat z několika důvodů, například chtějí získat dobré výsledky, pomoci kamarádovi a zajistit si to, že příště ostatní pomůžou zase jemu, nebo naopak kamarádovi uškodit. Podváděním se chtějí zviditelnit, udělat si u učitele dobrý obrázek tím, že lžou o svojí připravenosti. Dále si mohou studenti napovídat z trucu a lhostejnosti u těch učitelů, které nemají rádi (Mareš a Křivohlavý, 1995, Čapek, 2008).

2.7.1 Frustrace

Žáky k nelegální komunikaci vedou především jejich neúspěchy, které nejsou jen důsledkem jejich lenosti a zanedbávání přípravy do školy. Impulsem k neúspěchům ve škole mohou být také závažnější problémy. Jedním z nich je frustrace, která vzniká u žáka z pocitů nelibosti, úzkosti, když ve škole něco postrádá nebo nemůže z nějakého důvodu uspokojovat své potřeby. Frustrovaní bývají žáci jak ze strany rodičů, tak ze strany učitelů. (Helus a spol., 1979).

2.7.2 Špatná nebo nadměrná motivace

Žáci ztrácí motivaci z několika důvodů. Mohou za to například konflikty, které vznikají v třídním kolektivu, špatné vztahy k učivu či učitelům, rodinné problémy, konflikty mezi kamarády. Žáci, kteří jsou ve škole úspěšní, se mohou snažit zapadat do skupiny, kterou tvoří děti se špatnými výsledky, a tedy v jiných situacích chytrý žák dosahuje těchto špatných výsledků také. Touto skupinou se jedinec občas nechává ovlivnit a jeho výkon se tímto výrazně snižuje. K demotivaci dochází také, pokud jsou na žáka kladeny příliš vysoké požadavky, které nemůže zvládnout nebo má určité nedostatky ve vědomostech. Žák nemusí být motivován vůbec, ale mohou nastat i případy, kdy dojde k nadměrné motivaci, tedy „*přemotivovanosti*“, kdy se učitelé a rodiče snaží motivovat žáka, který už má dostatečný zájem o předmět sám od sebe (Helus a spol., 1979).

2.8 Vlivy na jednání a úspěšnost dítěte ve škole

Rodinné vlivy

Na žáka mají v rodině vliv všichni její členové, tj. matka, otec, ale také počet, věk a pohlaví sourozenců. Pokud je dítě prvorozené, kladou na ně rodiče mnohem větší nároky než na mladší sourozence, protože je to pro ně první zkušenost s výchovou, kdežto u mladších sourozenců se opírají o předchozí zkušenosti, které je značně ovlivňují.

Pokud děti sourozence nemají a zastávají roli jedináčka, nemusí to pro ně být jednoduché. Jeho rodiče mohou být v jednom případě dítětem příliš zaujatí, to znamená, že dítě je pro rodiče privilegií, proto na ně kladou extrémní nároky, nerespektují jeho reálné schopnosti a dítě přetěžují. To způsobuje, že nemá žádný čas pro sebe, dělá jen to, do čeho ho zapojí rodiče. Z opačného pohledu mohou rodiče dítě zanedbávat, kvůli profesi a důvodem k tomu, že nemají sourozence, může být právě to, že je dítě

nechtěné. Takoví rodiče bývají ke svým ratolestem kritičtí a vyžadují dobrý prospěch bez ohledu na to, jak těchto výsledků žák dosahuje, a pokud ne, nehledají příčinu a nesnaží se mu s jeho selháváním pomoci (Vágnerová, 1998).

2.9 Podvádění a jeho důsledky

Žáci, kteří neustále ve škole podvádějí a používají při testech taháky nebo si nechávají radit od svých spolužáků a jakýmkoliv způsobem se snaží oklamat učitele, aniž by se na zkoušení, či test pečlivě připravili, si na tuto vědomostní podporu začínají zvykat. Proto nelegální komunikace využívají opakovaně, odvykají si od průběžného připravování, a když nastane situace, že je nezbytné se do hodiny připravit, je tato příprava pro ně mnohem náročnější než pro ostatní, protože mají větší problém s tím, si něco zapamatovat (Mareš a Krivohlavý, 1995, Čapek, 2008).

Pokud žáci nemají dobré výsledky a snaží se jich nečestně dosáhnout, aby na tom byli stejně jako jejich spolužáci s lepšími výsledky, neuvědomují si, že podváděním se málokdy něco naučí a tedy vědomosti, které by měli mít, jim občas chybí. Mají větší problém pochopit navazující látku a celkově ztrácí přehled o učivu. Pokud jim tento způsob jednání ve škole prochází bez následků, nemají zábrany k tomu, aby příště podváděli také (Mareš, 2005, Cizek, 2003).

Pokud učitel podvádějící žáky při testu neodhalil, neví o tom, že tito jedinci danou látku neumí. Proto je pro učitele obtížné vytvořit takový plán vyučování, aby ho zvládli všichni, nepočítá s tím, že má někdo v předchozím učivu mezery. U prospívajících žáků může dojít k demotivaci ve vztahu k učení, protože jejich spolužáci, kteří při testu podvádí, mohou mnohdy dosáhnout lepších výsledků, než ti připravení. Žáci, kteří podvádějí, mohou neprávem získávat výhody, které dostávají studenti s dobrým prospěchem, patří sem například prospěchové stipendium. Pokud studenti, kteří nikdy nepodváděli, vidí u svých spolužáků, že jim tento způsob komunikace prochází a nejsou postiženi žádnými nežádoucími následky, mohou takto začít komunikovat také, aniž by k tomu měli důvod (Cizek, 2003).

Poctivost či nepoctivost studenta ve škole se také může odrážet v jeho budoucím zaměstnání a tedy v tom, jak se v práci člověk chová. Čím více je člověk nečestný ve škole, tím více je poté nečestný i ve své budoucí profesi. Poctiví studenti mají k práci lepší vztah, chtějí aktivně dosahovat stanovených cílů, kdežto pro nepoctivé studenty je důležitější než dosahování cílů výše jejich výplaty (Preiss a spol., 2015).

3 Správná motivace a vedení třídy

Aby žáci s učitelem spolupracovali, plnili jeho pokyny, byli vzorní a nesnažili se porušovat stanovené normy ve škole, je potřeba, aby měli ve vztahu k učiteli stanovená pravidla v komunikaci. Žáci musí dodržovat pravidla, která jsou jednak stanovená školou, typem chování v určité společnosti nebo střetem zájmů mezi učitelem a žákem. Školní řád nám jasně formuluje pravidla žákovské komunikace (Mareš a Krivohlavý, 1995).

Žáci by měli brát ohled na to, že učitel je jejich nadřízeným a proto má odlišná práva než oni sami. Na rozdíl od žáka totiž může: kdykoliv převzít slovo, může mluvit buď s jednotlivci, nebo s celou třídou dohromady, sám si volí téma svého výkladu, nemusí se ohlížet na ohraničení hodiny 45 minut, a pokud chce sdělit něco důležitého, žáci musí počkat, než on sám hodinu ukončí, pozici svého výkladu si také určuje sám, není jasně stanoveno, jestli musí sedět, či stát (Mareš a Krivohlavý, 1995).

3.1 Autoritativní učitel

„Autorita je garantem pozitivních hodnotových struktur, významným předpokladem rozvoje lidských potencií a základem fungování společnosti v tom nejširším slova smyslu.“ (Vališová, Pedagogika pro učitele, str. 394)

Existuje mnoho forem dělení autority, my si zde uvedeme jen některé. Autoritu lze rozdělit na formální a neformální. Formální autoritou rozumíme takovou, která není totožná s vlastnostmi učitele, kde se učitel snaží poukazovat na to, že on má hlavní postavení ve třídě a všichni žáci mu budou přihlížet a žáci ne vždy tuto autoritu přijímají. Neformální autoritě se nesnaží žáci vzdorovat, protože ji učitel získává automaticky, aniž by o ni musel u žáků usilovat. Tato neformální autorita vyplývá z jeho dobré pověsti, znalostí a dovedností a v tomto případě je učitel spíše oblíbeným a obdivovaným. Dále ji můžeme dělit na charismatickou, která je podmíněna učitelovým přirozeným vystupováním, laskavostí, dobrým jednáním s lidmi. Odbornou, kterou učitel získává odbornými, profesionálními znalostmi a morální, která je dána silnou osobností člověka, kdy má učitel pozitivní vztah jak k sobě, tak i k ostatním lidem. Autoritu ale není třeba dělit na mnoho druhů, protože v realitě má učitel autoritu jenom jednu, která se ale v různých třídách nebo s postupem času jeho působení ve škole může měnit (Čapek, 2008, Vališová a Kasíková, 2011).

Učitel, který je autoritativní a působí přesvědčujícím a rozhodujícím vlivem, je určitou sociální skupinou přijímán a respektován, umí svoje žáky ve třídě vést. Pro výchovu je autorita velmi důležitá, nehovoříme zde o autoritě mezi spoluobčany, politiky, v zákoně atd., zde se jedná o autoritu ve školním prostředí. Pokud učitel od svých žáků docílí úcty a respektu, jen zřídka se ve své třídě setká s nečestným chováním nebo porušováním nějakých norem (Vališová a Kasíková, 2011).

3.2 Jak vést třídu

3.2.1 Vztah mezi učitelem a žákem

Vzájemný respekt mezi učitelem a žáky vede k navazování dobrých vztahů ve třídě. Nejdůležitější je, aby žáci respektovali učitele díky jeho schopnostem, osobním kvalitám, profesionalitě a znalostem. Také sám učitel respektuje žáky za jejich studijní snahu. Hlavním cílem pedagoga je, vytvořit si se svými žáky dobrý vztah. Pro navázání takového vztahu je dobré, pokud je učitel všímavý, dovoluje jim klást otázky, neponižuje žáky za jejich chyby a nepřerušuje jejich výklad, pokud to není nutné. Učitel by měl být přátelský a umět své studenty přimět k aktivnímu zapojení do výuky (Geoffrey, 1996).

3.2.2 Atmosféra ve třídě

V některých třídách bývá atmosféra příznivá, v jiných bývá chaos a problémy s kázní. Je potřeba svou třídu vést a nastolit v ní pořádek, ke kterému nám slouží určité podmínky. Mezi tyto podmínky patří:

- zajistit aby hodiny byly efektivní a byly vedeny podle naplánovaného učebního plánu
- umět si třídu zorganizovat
- navázat dobré vztahy se svými žáky
- nastolit ve třídě kázeň, ke které lze snadněji dosáhnout, pokud pedagog splňuje předchozí uvedené podmínky.

Abychom žáky motivovali a vyhnuli se nekázní, musíme učinit hodinu zajímavou, tedy takovou, aby vždy měli žáci nějakou práci, pro jejíž splnění mají určité znalosti a dovednosti. Je třeba žáky určitým způsobem ve vzdělávání povzbuzovat (Geoffrey, 1996).

3.2.3 Organizace ve třídě

Pravidla, která bude učitel ve třídě prosazovat, musí mít pečlivě promyšlená, jasně je formulovat a přesvědčivě je prosazovat. Pravidla by neměla být postavena na základě učitelovy povahy nebo osobnosti. Učitel si za pravidly musí pevně stát, a i když jejich důslednost zabere mnoho času, je potřeba tento čas obětovat pro nastolení budoucího pořádku. Na pravidlech se ve třídě mohou učitelé s žáky domluvit společně, potom je nevyhnutelné, aby se tato pravidla dodržovala, když si je z části stanovili sami studenti (Geoffrey, 1996).

Lepší je chodit do vyučování dřív, než samotná hodina začne, aby se pedagog přesvědčil v tom, že všechny jeho pomůcky jsou na správném místě a na nadcházející výuku je připraven (Geoffrey, 1996).

Je třeba zajistit si ticho při výuce hned v první hodině, pokud k tomu nedojde, je velmi obtížné toho stavu v pozdějších hodinách dosáhnout. Na ticho se vyplatí počkat a není vhodné se snažit žáky překřičet, potom si budou myslet, že je mluvení povoleno. Učitel začíná s výkladem, když je ve třídě naprostý klid, pokud nastane opět hluk, svůj výklad přeruší a bude pokračovat až po jeho odeznění (Geoffrey, 1996).

Je vhodné před ospalými žáky na začátku hodiny vystupovat energicky a naopak u hlučných žáků vystupovat tiše a s klidem. Abychom si udrželi žakovu pozornost, musíme mluvit srozumitelně, jasně a stručně, ne všichni žáci se příliš dlouho dokáží soustředit a proto musíme při svém výkladu dodržovat určitou intonaci, abychom je svým monotónním hlasem neuspávali (Geoffrey, 1996).

Žáci musí mít pocit, že je má pedagog pod kontrolou, proto je přínosné se občas projít celou třídou, aby i žáci v posledních lavicích měli na paměti, že i o nich má pedagog přehled. Vhodná je taková pozice pro výklad, ze které lze vidět na většinu třídy, poté má učitel přehled o jednotlivých aktivitách svých žáků a o tom, jestli se plně koncentrují na probíranou látku nebo je potřeba určité jedince napomenout (Geoffrey, 1996).

3.3 Správná motivace k učení

Učitel nemá ve třídě vždy jen nadané žáky, kteří se bez jakéhokoliv pobídnutí budou pilně připravovat a zapojovat se do vzdělávání. Učitel má hlavní úkol, a to žáky aktivovat a motivovat. Aktivací rozumíme usměrňování aktivity žáků, aby splňovali cíle výchovně-vzdělávacího procesu. Motivace znamená soubor podnětů, které žáka vybízí

k určitému chování a jednání. Motivace udává žákům směr, kterým mají postupovat a cíl, kterého mají dosáhnout. Pokud jsou žáci motivovaní, tak splněním cílů, ke kterým je motivace vede, splňují také své potřeby (Mešková, 2012).

Motivovat žáky je v dnešní době stále složitější, zvláště v těch předmětech, které je nebaví. Pro žáky je důležité, jaký jejich učitel je, uvítají jeho kreativitu a dobré nápady, jak zpestřit výuku. Kladné vztahy ve třídě navozuje příjemná atmosféra a jednou z největších motivací bývá pochvala a kladné hodnocení od vyučujícího. Významnou roli hraje také zážitková pedagogika, díky které si žáci zapamatují největší množství informací. Tuto pedagogiku můžeme realizovat pomocí poznávacích, turistických kurzů, her, soutěží a různých výstav nebo veletrhů. Pokud žáci mohou o probíraném tématu diskutovat, hraje to také důležitou roli v motivaci a jejich výkonu.

K odpovědnosti žáky vede týmová, ale i samostatná práce. Když žáci vypracovávají libovolnou práci, poté své výsledky prezentují před celou třídou, dostane se jim okamžité zpětné vazby od učitele i od svých spolužáků, mohou ihned opravovat chyby, kterých se vystupující dopustili a také zde může dojít k „autoevaluaci“, kdy student sám vyhodnocuje svoji práci a navrhuje hodnocení, jakým ho učitel ocení.

Dále žáky může motivovat to, že své poznatky získané ve škole využijí také v praxi. Díky tomuto si žák uvědomí, že svých dosažených znalostí využije nejen ve vyšších ročnících svého studia, ale i v každodenním životě. Děti mohou navštěvovat různá odborná pracoviště, setkat se s různými odborníky z dané profese. Tímto si uvědomí, že je velmi důležité znát taky teorii a chtějí se teorii poté více věnovat (Šumavská, 2015).

4 Některé výzkumy na téma nelegální komunikace

Většina výzkumů a studií o podvádění ve školách pochází ze zahraničních zdrojů, kde je tento problém brán jako porušování školní disciplíny a vrcholem tohoto počínání je právě 21. století. Výskyt podvádění může být ovlivněn pohlavím studentů, výchovou, soustředěním se na známky, častou absencí v hodinách, mimoškolními aktivitami a dřívějším podváděním, které žáci nemají strach opakovat. Studenti mají na nelegální komunikaci odlišné názory, jako je třeba ten, že v ní někteří nevidí přestupek. Podvádění může mít také mnoho impulsů, například špatná motivace žáků, nespravedlivé hodnocení učitelů, nezájem rodičů o dítě, snaha studenta být lepší než ostatní spolužáci nebo mohou být také ovlivňováni svými kamarády a další.

Výzkumy

a studie nejčastěji probíhají na vysokých školách, zkoumáním středních a základních škol se zabývá o mnoho méně badatelů. Masový výskyt podvádění je důsledkem toho, že bývá stále častěji tolerováno a méně trestáno (Vrbová a Stuchlíková, 2009).

4.1 Výzkum motivů, které vedou žáky k podvádění

Výzkum, zabývající se motivy, které vedou žáky k podvádění, uskutečnili američtí psychologové. Bylo testováno 490 studentů od 14 do 23 let a výsledkem tohoto výzkumu bylo to, že důvodem k podvádění ve škole u studentů byla nejčastěji potřeba postoupit do vyššího ročníku. Tito studenti byli přesvědčeni o tom, že postupem nezklamou rodiče špatnými známkami, vyhnou se přezkušování a budou moci mít dobré zaměstnání, aby mohli v pozdějších letech zajistit rodinu. Jiným důvodem bylo, že studenti byli soutěživí, nedělali si z podvádění hlavu, protože jim to dosud vždy vycházelo a tak neměli důvod k tomu, aby v tom nepokračovali (Jensen, et al. 2002).

4.2 Podvádění a jeho působení na studenty

Americký behaviorální ekolog Nonacs chtěl zjistit, jak na studenty podvádění při testech působí. Ve své hodině při testu dovolil svým studentům jakýmkoliv způsobem opisovat. Nechtěl, aby se žáci učili probranou látku nazpaměť, protože věděl, že velkou část naučených údajů stejně zapomenou, žáci mezi sebou začali spolupracovat tak, že si zadané úlohy rozdělili a společně došli ke správnému výsledku, protože měli povolené učebnice, sešity, internet a kontakt se svými spolužáky například po telefonu. Tento test měl poukázat na funkčnost kolektivní spolupráce. Ekolog o svém pokusu tvrdil, že jeho žáci v hodině nepodváděli, protože nedělali nic, co by bylo proti pravidlům, které jim stanovil. Jeho studenti se místo snahy získat co nejlepší známku, soustředili na zodpovězení co nejvíce otázek. Zjistil tedy, že testy a zkoušky jsou skvělými prostředky k tomu, aby se studenti něco naučili (Nonacs, 2015).

4.3 Srovnání podvádění v Česku a v Americe

Další průzkum provedli tři akademici z Jihočeské univerzity a University of New York. Studie proběhla v roce 2011 a 2012 v Česku a byla porovnána s výsledky amerických studií. Potvrdilo se, že na amerických školách se podvádění považuje za větší přestupek než v Česku, kde bývá podvádění mnohdy akceptováno a přehlíženo. Například nejčastěji studenti podvádí při hromadném vypracovávání samostatných

seminárních prací. V Česku tuto činnost za podvod považují pouhá 2% studentů, oproti tomu 47% amerických studentů. Ve všech zkoumaných kategoriích čeští studenti podváděli více než američtí. Jeden z autorů průzkumu Preisse tvrdí, že je lepší, aby třídy byly menší, což by zlepšilo celkové vztahy ve třídě. Zákaz podvádění by měl být stanoven školním řádem a na zákaz podvádění by měl upozorňovat pedagog. Podle Preisse se podvádění s žákem nese od nejnižších stupňů školy a bude ovlivňovat žákovu chování i v práci, kde bude mít tendenci podvádět také (Ožana, 2015).

4.4 Způsoby podvádění v českých školách

Cílem studie Jany Vrbové bylo zjistit, jakými možnými způsoby žáci v českých školách podvádějí, v jaké míře a zda je praktikování podvádění ovlivněno pohlavím, prospěchem, typem školy nebo počtem zameškaných hodin. Testovaní byli starší žáci prostřednictvím dotazníků. Výsledkem bylo, že podvádění je dle žáků přijatelné, ale vadí jim u ostatních žáků, než u sebe samých. Za účelem navazování dobrých vztahů se svými spolužáky jsou ochotni porušit školní normu a dát kamarádovi opsat svůj test nebo mu alespoň napovědět. Žáci považují za podvádění to, když poskytují při zkoušení odpovědi svému spolužákovi, pokud napíše závěrečnou práci za někoho jiného nebo zajistí, aby za daného jedince někdo práci napsal. Další zjištění bylo, že žáci nepovažují za podvod používání internetu při testu nebo zkoušení (Vrbová, 2013).

4.5 Vztah mezi spravedlností a opisováním ve škole

Lars Foncs ve své studii prezentuje výsledky výzkumu, který zkoumal, jak středoškolští žáci vnímají vztah mezi spravedlností a opisováním ve škole. Pokud učitelé a vedení školy dostatečně opisování a podvádění neřeší a nepodnikají proti němu účinná opatření, žáci nemají strach opisovat a nevidí v něm žádný prohřešek nebo porušování nějakých norem. Pro většinu žáků je opisování nespravedlivé, protože dobře připravení žáci mají stejné výsledky jako nepřipravení a hodnocení nebývá vždy objektivní. Tendence k podvádění bývá způsobena tím, že učitelé při písemkách nejsou tak ostražití, aby tento podvod odhalili a proto je opisování pro studenty snadné a nebrání jim v podvodech pokračovat. Žáci vědí, že opisování vede k neodpovídajícímu hodnocení a tedy je podle nich nespravedlivé, ale je zcela běžné, i když všichni vědí, že se podvádět ve škole nemá, tak to stejně dělají. Žáci přikládají ostatním žákům různé role, v souvislosti s právem na opisování. První skupinou jsou trosečníci, kteří mají problémy se splněním minimálních požadavků a tvrdí se o nich,

že opisovat musí, aby uspěli. Patří sem například žáci s dyslexií, kterým jsou ostatní ochotni při testech pomáhat a jejich počínání tolerovat. Opisování není tolerováno u žáků, kteří zvládnou splnit test, ale opisují proto, aby dosáhli nejen dobrých, ale nejlépe výborných výsledků. Stejně je bráno opisování u lenochů, kteří jsou líní se na test pečlivě připravit. Pokud někdo opisuje jen příležitostně, nemají s tím ostatní problém, protože se každý dostane do situace, kdy se z nějakého důvodu nepřípraví, jen to nesmí být pravidelně. Opisování je tedy tolerováno tehdy, pokud je to nezbytně nutné a není jiné východisko. Učitelé vidí problém v tom, že s postupem do vyšších ročníků se vědomosti žáků neshodují s jejich předchozími výsledky. Pokud by ale opisování úplně zamezili a hodnotili spravedlivě, mohli by se výsledky žáků razantně zhoršit a pro učitele by to mohlo znamenat, že jsou horšími pedagogy než na jiných školách či v nižších ročnících. Proto je opisování často tolerované a bez následků (Fonseca, 2013).

4.6 Typy nečestného chování ve škole

V další pilotní studii Vrbové a Stuchlíkové se dozvídáme o možných typech nečestného chování ve škole. Více než 65% studentů se v dotazování přiznalo, že v uplynulém školním roce alespoň jednou opisovali, ale pouhých 9% žáků toto počínání považovalo za klamání učitele. Další skupinka žáků se přiznala k tomu, že dávala opisovat svoji práci spolužákovi, nebo že viděli podvádění u ostatních. Existuje několik typů nečestného chování. Prvním typem nečestného chování je podvádění, tedy opisování od jiných spolužáků, dalším typem bývá možnost dát opisovat, zjišťovat si dopředu testové otázky nebo používat nepovolené pomůcky. Mezi nečestné formy chování dále patří lhaní, kdy žáci lžou o svých výkonech a snaží se vyhnout zátěži. Z pohledu studentů je lhaní mnohem závažnější přestupek než podvádění při testu, konkrétně žákům nepřijde nečestné si zjišťovat dopředu testové otázky od jiných spolužáků nebo si před vyučovací hodinou opsat domácí úkol. Za další typ nečestného chování můžeme považovat to, kdy žáci záměrně přepisují své známky, schovávají třídní knihu nebo falšují podpisy svých rodičů, buď v žákovské knížce, nebo například v omluvenkách. Tento typ chování tlumí jejich špatný výkon (Vrbová a Stuchlíková, 2009).

5 Výzkum – empirická část

V teoretické části bakalářské práce jsme se zaměřili na objasnění pojmu nelegální komunikace, s jakými druhy této komunikace se můžeme ve školách setkat, jak ji odhalit. V teorii jsme shrnuli některé možnosti jak nelegální komunikaci zabránit. Jedno z východisek je například správné klima školy a klima třídy, dále je tu otázka motivace, jak správně žáky motivovat k tomu, aby je učivo bavilo a měli chuť se do školy připravovat a v neposlední řadě vyučovací styl učitele a jeho autorita, která hraje v učitelství velkou roli.

V praktické části jsme se zaměřili na to, jaký mají na nelegální komunikaci pohled žáci, jaký pohled na tento druh komunikace mají učitelé a v praxi z vlastní zkušenosti učitelů zjistit, jak se s tímto problémem vyrovnávají a jak se snaží školnímu podvádění předejít, a tedy najít strategie pro minimalizaci nelegální komunikace.

U žáků nás zajímalo jaký je jejich celkový pohled na nelegální komunikaci, jak se staví k podvádění při testech nebo ústním zkoušení, jestli se s tímto problémem často setkávají a sami ho praktikují, pokud ano, tak jakou formou. Snažili jsme se zjistit, z jakého důvodu žáci podvádějí a jak tomu učitelé zabraňují, dále co je pro ně důležité, aby se o daný předmět zajímali a jestli se učitelé snaží žáky nějakým způsobem motivovat. Žákovské odpovědi sloužily také hlavně k tomu, jestli lze pohled žáků na nelegální komunikaci nějakým způsobem srovnat s pohledem učitelů nebo zda jsou jejich názory naprosto odlišné.

U učitelů tomu bylo podobně, zajímal nás jejich celkový pohled na nelegální komunikaci, jestli se s tímto druhem komunikace setkávají často, co je podle jejich názoru důvodem této komunikace a co učitel dělá proto, aby tato komunikace neprobíhala nebo se objevovala při vyučování co nejméně. Dále jsme se chtěli dozvědět, zdali se snaží učitelé žáky správně motivovat a mít takovou třídu, kde nelegální komunikace nebude probíhat. Nebo naopak, jestli na podvádění ve školách mají opačný názor a nejsou proti němu.

Hlavním cílem bylo definovat pohledy žáků a učitelů na nelegální komunikaci a vyčlenit možné strategie pro minimalizaci této komunikace. Vyčlenit nejen strategie, které se mohou shodovat s teorií, ale také zjistit, jestli učitelé mají nějaké vlastní strategie, které se jim osvědčily i v praxi.

Pro realizaci šetření jsme využili dva způsoby výzkumu, a to kvantitativní výzkum ve formě dotazníku, který sloužil pro dotazování žáků základní školy a kvalitativní výzkum ve formě rozhovoru s učiteli.

5.1 Hlavní cíle výzkumu

Na základě odborné literatury a hlavní myšlenky psaní této bakalářské práce se zaměřujeme na nelegální komunikaci na základní škole, její celkový výskyt a názory na tuto komunikaci ze strany učitelů a žáků a také možné strategie pro minimalizaci nelegální komunikace. Jelikož je toto téma obsáhlé, zvolili jsme si tři hlavní otázky, od kterých se odvíjí další podotázky.

Dotazník

1. Jaký mají pohled na nelegální komunikaci žáci?

Tazatelské otázky

- Co považuješ za podvádění při zkoušení nebo při testu?
- Jaký je tvůj názor na opisování a podvádění ve škole?
- V jaké míře praktikuješ tuto činnost ty sám?
- Z jakého důvodu podvádíš nebo opisuješ?
- Napovídáš ostatním spolužákům při testech? Pokud ANO, z jakého důvodu?
- Dovolíš si opisovat, či podvádět u všech učitelů nebo jen u těch, u kterých víš, že to nezjistí nebo nebudeš potrestaný/á?
- Počítají učitelé s tím, že si mezi sebou sdělíte odpovědi nebo budete opisovat a obměňují varianty testů?
- Jak učitelé zabraňují tomu, abyste opisovali?
- Jak často vás učitelé upozorní na to, abyste při testech nepodváděli?
- Byl/a si někdy při opisování nebo podvádění chycen/a? Pokud ANO, co potom následovalo, potrestal tě nějak učitel nebo ti dal automaticky pětku nebo tě jen napomenul?
- Snaží se vás učitelé co nejvíce motivovat k tomu, abyste se učili, připravovali na hodiny a měli dobré známky?
- Co bývá důvodem k tomu, že tě předmět baví a nemáš potřebu v něm podvádět?
- Jak se staví rodiče k tvému studiu ve škole?

Rozhovor

2. Jaký mají pohled na nelegální komunikaci učitelé?

Tazatelské otázky

- Co si představujete pod pojmem nelegální komunikace? Jaký na ni máte názor?
- Považujete nelegální komunikaci za závažný problém, který je potřeba trestat?
- Jak často se ve svých hodinách setkáváte s nelegální komunikací? A kde se s ní setkáváte nejčastěji?
- Co podle vašeho názoru vede žáky k tomu, že při testech nebo při zkoušení podvádějí?
- Jaká je podle Vás příčina toho, že žáka předmět nebaví nebo se na něj nepřipravuje?

3. Jaké jsou možné strategie pro minimalizaci nelegální komunikace, které mají z praxe osvědčené?

Tazatelské otázky

- Snažíte se žáky před nelegální komunikací nějak varovat? Snažíte se tomu nějakým způsobem vyhnout nebo zavést nějakou prevenci proti podvádění?
- Jaké dáváte pokyny před psaním testu?
- Jakou formou zadáváte žákům testy, abyste se vyhnuli nelegální komunikaci?
- Co děláte během toho, když žáci píší test?
- Když nějakého žáka přistihnete při podvádění, co potom následuje?
- Dovolí si postižený žák opisovat příště nebo se z minulé zkušenosti poučil?
- Co podle Vás musí nebo měl by učitel dělat proto, aby žáci neměli potřebu podvádět?
- Jak se snažíte motivovat žáka, když víte, že ho daný předmět nebaví nebo o něj nejeví zájem?
- Jakým způsobem si učitel může získat autoritu?

6 Metodologie výzkumu

Při výzkumu je důležité, vymezení oblasti, kterou budeme zkoumat, stanovit si výzkumné otázky, navrhnout jakým způsobem budeme výzkum provádět. Poté následuje realizace sběru dat a jejich analýza, nakonec sestavujeme zprávu o samotném výzkumu a získaných výsledcích. Výzkumy mohou být kvantitativní a kvalitativní. Pokud hovoříme o kvantitativním výzkumu, jedná se o sběr dat a informací prostřednictvím dotazníků, testů nebo pozorování. Výzkumník při kvalitativním výzkumu sbírá a analyzuje data ve větším časovém intervalu, na začátku má sice určené hlavní výzkumné otázky, ale ty na rozdíl od kvantitativního výzkumu může během výzkumu, sběru a analýzy dat měnit nebo doplňovat, do této oblasti řadíme především rozhovor a pozorování (Hendl, 2005).

Pro tuto bakalářskou práci jsme zvolili obě metody výzkumu, a to výzkum kvantitativní s pomocí dotazníků, který byl realizován u žáků, a výzkum kvalitativní s pomocí rozhovoru, jež byl realizován u učitelů. Metodu dotazníkového šetření jsme vybrali s ohledem na počet dotazovaných žáků, abychom získali objektivní výsledky. V tomto případě by byla realizace rozhovoru velmi náročná tím, že výzkum by byl prováděn na základní škole a žáci by nemuseli všechny otázky pochopit a pojmut tak, abychom na ně dostali potřebné odpovědi. Metodu rozhovoru jsme vybrali pro zkoumání učitelů, kterých nebyl tak velký počet, a za účelem toho, abychom se dozvěděli osobní názor učitele na danou problematiku. S podváděním se setkáváme běžně, a proto nás zajímali hlavně vlastní zkušenosti z praxe, týkající se tohoto druhu komunikace, nechtěli jsme jejich odpovědi ovlivňovat našimi možnými variantami.

6.1.1 Dotazníkové šetření

Dotazník slouží k získávání odpovědí na předem připravené a jasně formulované otázky, na které dotazovaný odpovídá sám nebo vybírá z možných odpovědí. Položky v dotazníku, tedy otázky, by neměly být složité a neměly by zasahovat do soukromí dotazovaného, protože by to mohlo narušit jeho anonymitu. Otázky zadáváme jasné, stručné a srozumitelné, tyto položky nazýváme kontaktními. Dále se zaměřujeme na funkcionálně psychologické otázky, které bychom měly zadávat tak, aby stále poutaly respondentovu pozornost, nemělo by po sobě následovat mnoho otázek, týkajících se jednoho úzkého úseku. Používáme také filtrační otázky, které se mohou týkat, například podvádění, kdy se ptáme, zda jedinec ve škole podvádí, pokud odpoví

negativně, víme, že další otázky týkající se přímo jeho podvádění nemůžeme brát v úvahu. Dotazník předáváme respondentům třemi různými způsoby buď rozesláním poštou, předáním osobně nebo prostřednictvím jiných osob. Po provedení dotazování vyplněné dotazníky shromáždíme, zkontrolujeme a vyloučíme dotazníky nesprávně vyplněné. Poté dotazníky kategorizujeme, třídíme a vyhodnocujeme podle potřeby (Chráška, 2007).

V dotazníku můžeme zadávat otázky otevřené, ve kterých nedáváme respondentovi možnost vybírat z odpovědí. Nevýhodou je, že odpovědi na otevřené otázky mohou být různorodé a je složité přijít k jednotnému závěru. Výhodou je, že hlouběji pronikneme do dané problematiky. Dále zadáváme také otázky uzavřené, kde jsou vždy předem připravené odpovědi, ze kterých dotazovaný vybírá. Výhodou je jednoduchá analýza. Nevýhodou je, že do těchto typů odpovědí, nemůžeme vtěsnat vše, co si jedinec může myslet. Uzavřené otázky jsou buď dichotomické, na které odpovídáme ano či ne, a nebo polytomické, kde jedinec vybírá ze dvou či více možných odpovědí (Vojtíšek, 2015).

Námi sestavený dotazník se skládá z dvaceti otázek a jedné doplňující otázky, kde měli žáci prostor napsat jakýkoliv svůj osobní názor. Tyto otázky zahrnují problematiku týkající se nelegální komunikace. Znění otázek jsme sestavovali s ohledem na věk žáků, aby byly pro všechny co nejvíce pochopitelné a srozumitelné, proto jsme zde nevyužívali přímo pojmu „nelegální komunikace“, ale spíše podvádění, opisování, atd.

- Na začátku dotazníku se nacházejí otázky týkající se pohlaví, zda dotazník vyplňuje dívka nebo chlapec, ročníku, jelikož šetření probíhalo na základní škole od 5. do 9. třídy, tak abychom měli přehled o výskytu nelegální komunikace v jednotlivých ročnících a dále otázky celkového prospěchu žáka.
- Dále žáci mohli odpovídat na otázky, které se týkají jejich názoru na podvádění, co si o něm myslí, zda ho sami praktikují, pokud ano, tak co může být důvodem takového počínání.
- Nechybí také, jak se staví k podvádění a studiu žáka rodiče.
- V poslední části dotazníku se nacházejí otázky týkající se učitelů, jak se podle žáků staví učitelé k nelegální komunikaci, zda se tomu snaží nějakým způsobem přecházet, zabránovat a jestli je na toto jednání upozorňují. Otázky se týkají také motivace ze strany učitele, jaký může být důvod nezájmu o učivo. V poslední

otázce mohli žáci napsat vlastní dodatek, který nezazněl v dotazníku, a který by chtěli sdělit.

Žáci v dotazníku vybírali s předem námi zvolených odpovědí, ale také měli dostatek prostoru pro vyjádření vlastního názoru, pokud naše odpovědi nezahrnovali vše, s čím se žáci mohou setkávat. U některých otázek mohli zvolit více odpovědí, protože ne vždy existuje jen jeden důvod daného počínání, a chtěli jsme, aby žáci uvedli na pravou míru, s čím vším se z oblasti nelegální komunikace setkávají.

6.1.2 Šetření pomocí rozhovoru

Před tím, než samotný výzkum realizujeme, je potřeba, abychom si sestavili podrobný plán, čeho se naše šetření bude týkat, a zvolili takovou cestu, abychom se přiblížili k plánovaným výsledkům. Při vytváření průzkumu bereme také ohled na zvládnutelnost a správné načasování. Rozhovor probíhá mezi dvěma lidmi a to výzkumníkem, který zadává otevřené otázky a účastníkem rozhovoru, který na tyto otázky odpovídá. V našem výzkumu využíváme polostrukturovaný rozhovor ve kterém vycházíme z předem sestavených otázek. Čas trvání rozhovoru se u každého výzkumu liší s ohledem na to, do jaké hloubky se danou problematikou zabýváme. Na začátku rozhovoru se představíme, seznámíme dotazovaného s projektem a ujistíme ho o jeho anonymitě, poté požádáme o souhlas rozhovor provést a nahrávat. Získaná data je třeba si přepsat a poté přepsaný materiál analyzovat a pracovat s ním. (Švaříček, Šed'ová 2007).

Pro realizaci výzkumu s učiteli jsme zvolili rozhovor, sestávající ze čtrnácti otázek, které lze rozdělit na šest menších částí. Zvolili jsme rozhovor z toho důvodu, že jsme chtěli od učitelů získat jejich vlastní názory na zadané otázky, aby se týkali čistě jejich praxe v oblasti učitelství a nebyly nějakým způsobem námi ovlivněny.

- První část otázek se zaměřuje na to, co si učitelé představují pod pojmem nelegální komunikace, a zda to považují za problém, který je potřeba trestat.
- Dále, zda se s tímto typem komunikace ve svých hodinách setkávají často, pokud ano, tak kde přímo, jestli je to ovlivněno ročníkem nebo například předmětem.
- Poté následují otázky, týkající se toho, co může žáky k podvádění vést a jaká může být příčina toho, že žáci o daný předmět nejeví zájem.
- Další skupina otázek se zaměřuje na „strategii“ v boji s nelegální komunikací, zda učitelé zavádí nějakou prevenci nebo opatření, aby podvádění

minimalizovali, a pokud žáka při tomto počínání přistihnou, co potom následuje, a jestli se žáci po potrestání nebo napomenutí poučí.

- V další části je otázka, co by měl učitel udělat pro to, aby žák neměl potřebu podvádět.
- A nakonec nás zajímá, jak se učitelé snaží žáky motivovat, když ví, že ho daný předmět nebaví nebo nejeví zájem o učení.

Učitelé odpovídali na otázky podle svého názoru. Snažili jsme se, aby nám učitelé ze své praxe sdělili zkušenosti s podváděním a jejich taktiku, jak tomuto podvádění předejít.

6.2 Výzkumný vzorek

Pro náš výzkum jsme si zvolili Základní školu ve Velké Bíteši, kterou navštěvuje necelých 600 žáků, celkově má město zhruba 5000 obyvatel. Školu navštěvují nejen děti, které žijí ve městě, ale dojíždí do školy i mnoho dětí z okolních měst a vesnic. Škola je tvořena ze dvou budov, jedna budova je první stupeň od první až do páté třídy, druhá budova je druhý stupeň od šesté až do deváté třídy. Na první budově se nachází společná jídelna a družina, tělocvičnu má každý stupeň svou, ale mnohdy žáci z prvního stupně přechází na druhý stupeň a naopak, takže jsou spolu neustále v kontaktu. V některých případech i učitelé z druhého stupně vyučují na prvním.

Pro výzkum jsme zvolili základní školu, protože právě na základní škole se s nelegální komunikací ve třídě můžeme setkávat vůbec poprvé. A je větší pravděpodobnost, že děti odnaučíme takto jednat a ukážeme jim správnou cestu, jak postupovat studentským životem. V pozdějších letech, ať už na středních nebo vysokých školách, je sice tato komunikace určitě častější, ale je dle nás menší pravděpodobnost nápravy nebo odhalení této komunikace.

6.3 Sběr dat

Sběr dat probíhal během jednoho týdne odděleně v každé třídě. Před vyplňováním dotazníku byli žáci seznámeni s tím, k čemu dané dotazníky slouží, že bude zachována jejich anonymita, a že dotazníky budou sloužit pouze pro výzkum ke zpracování naší bakalářské práce. Žáci vyplňovali dotazník každý sám, měli na výběr z několika možných odpovědí, ale také dostatek prostoru pro sdělení vlastního názoru. Vyplnění dotazníku v jedné třídě trvalo zhruba 15 až 20 minut, aby měly děti dostatek prostoru na přečtení otázek a mohly si svou odpověď promyslet.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 5 ročníků od páté až do deváté třídy, v každém ročníku se počet tříd a žáků lišil, ale celkově bylo 195 respondentů, z toho 92 dívek a 103 chlapců.

Rozhovory učitelů byly realizovány v tom stejném týdnu jako dotazníkové šetření. Rozhovor probíhal s každým učitelem zvlášť, mezi čtyřma očima. Před začátkem rozhovoru byli učitelé obeznámeni s tím, že jejich výpovědi jsou anonymní, budou nahrávané a budou sloužit jen pro účely této bakalářské práce. Celkově bylo dotazováno 7 učitelů, z toho každý vyučuje různé předměty v různých ročnících. Učitelé druhého stupně mají většinou zkušenosti se všemi ročníky od šesté až do deváté třídy. Učitele jsme vybírali tak, abychom získali co nejvíce názorů z různých úhlů hlediska, s výběrem nám pomáhala paní zástupkyně a vlastní zkušenost s učiteli na této základní škole.

7 Výsledky šetření

Při zpracovávání výsledků jsme vyhodnocovali dotazníky postupně po ročnících, poté jsme celkové počty a procenta shrnuli, abychom došli k obecnému závěru, který se týká všech dotazovaných na základní škole. Rozpracované a procentuálně vyhodnocené otázky z dotazníku nalezneme v Příloze č. 1. Po vyhodnocení dotazníků jsme mohli pokračovat v ověřování výzkumných cílů.

7.1 Ověření výzkumných cílů z dotazníkového šetření

Jedním z cílů této bakalářské práce bylo zjistit, jaký je pohled žáků na nelegální komunikaci na základní škole. K ověření tohoto cíle jsme si stanovili jednotlivé dílčí otázky, které si zde rozebereme.

7.2 Obecné údaje

Celkový počet byl 195 dotazovaných žáků, tento počet respondentů tvořilo 103 chlapců a 92 dívek. Dotazování se účastnilo celkem 5 ročníků, konkrétně 5., 6., 7., 8. a 9. ročník základní školy, kde se věk žáků pohybuje od 10 do 15 let. Zjistili jsme, jaký přibližný průměr děti ve škole mají, abychom zhruba věděli, s jakým prospěchem se setkáváme. Průměr nebude přesný, ne všichni žáci všechny známky uváděli. Přibližný průměr můžeme vidět v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1

Ročník	Průměr od – do
5. ročník	přibližně od 1,8 do 2,2
6. ročník	přibližně od 1,6 do 2,1
7. ročník	přibližně od 1,8 do 2,3
8. ročník	přibližně od 2,4 do 2,5
9. ročník	přibližně od 2 do 2,4

Jako první nás zajímalo, jaký mají žáci na základní škole názor na nelegální komunikaci, co považují za podvádění při testech a při zkoušení a jaký je na tuto komunikaci jejich názor. Děti mohli volit více variant, protože není pravidlem, že se setkáváme jen s jedním typem nelegální komunikace. Pokud žáci podvádějí, tak většinou různými způsoby. Z dotazníku jsme se dozvěděli, že nejvíce studentů považuje za podvod opisování z taháku, dále opisování od spolužáka, používání mobilu nebo internetu při testech a podepisování se za někoho jiného.

Tabulka č. 2

Co považuješ za podvádění při zkoušení nebo při testu?									
Odpověď	Opisování od spol.	Tahák	Mobil či internet	SMS	Cizí podpis	Zjišťování odpovědí	Napovídání spol.	Nedostavení se	Celkem
Počet	131	148	127	112	124	67	70	31	195
Procenta	67%	76%	65%	57%	64%	34%	36%	16%	

Po vyčíslení toho, co považují žáci za podvádění, jsme se zaměřili na samotný názor dětí na tuto problematiku, zda nelegální komunikaci považují za závažný problém nebo normální jednání, které není třeba nijak trestat, děti mohly také vybírat z více možných odpovědí. Nejvyšší počet, 63 dětí, souhlasilo s odpovědí: „Vadí mi, že mají stejné známky ti, kteří se pečlivě připravovali a ti, kteří celou písemku opsali.“ Dále 46 respondentů uvedlo odpověď, že by měli všichni známky podle svých znalostí, a tedy spravedlivé, pokud by bylo podvádění zakázáno. I když se většina žáků staví k podvádění negativně, 23 žáků považuje podvádění za normální jev, který není potřeba trestat.

Tabulka č. 3

Jaký je tvůj názor na opisování a podvádění ve škole?							
Odpověď	Opisování je normální, není třeba trestat	Problém, je třeba trestat	Trestat a učitelé by tomu měli zabránovat	Bez podvodu by byly horší známky	Známky by byly spravedlivé bez podvodu	Vadí mi, že mají stejné známky poctiví i ti, co podvádějí	Celkem
Počet	23	23	41	41	46	63	195
Procenta	12%	12%	21%	21%	24%	32%	

Dalším úkolem bylo zjistit, kolik žáků podvádí a z jakého důvodu podvádí, v jaké míře studenti napovídají svým spolužákům a pokud jim napovídají, tak proč. Velká většina studentů se v předchozí otázce postavila za to, že je podvádění nespravedlivé, že jsou stejně ohodnoceni ti, co podvádí a ti co se pečlivě připravovali, že je to problém, kterému by měl učitel zabránovat a potrestat ho, a i přesto se k podvodu přiznalo celých 154 žáků ze 195 dotazovaných, pouze 41 jedinců ve škole nepodvádí. Pokud bychom brali v úvahu, že se z uvedených 41 nepodvádějících žáků, některý nepřiznal, tak tuto činnost praktikuje více než 79% respondentů. Samozřejmě se nejedná o jev u každého jedince pravidelný. V jaké míře podvádějí, můžeme vidět v následující tabulce č. 4. V tabulce č. 5 je zobrazeno, co bývá příčinou podvádění. Největší počet studentů nelegálně komunikuje, pokud učivu nerozumí, když se v dané látce neorientují a učivo jim není dostatečně vysvětleno. Celkový počet žáků souhlasících s touto odpovědí byl 105. Odpovídalo pouze 154 podvádějících studentů a z tohoto počtu 77 žáků opisuje pro jistotu, kdyby jim nějaká informace vypadla, dělají to proto, že i když se pečlivě připravovali, tak chtějí mít jistotu dobré známky. 40 žáků podvádí, pokud je daný předmět nebaví.

Tabulka č. 4

V jaké míře praktikuješ tuto činnost (podvádíš) ty sám?						
Odpověď	Jen výjimečně	Jen když se na hodinu nepřipravím	Skoro při každém zkoušení či testu	Při každém zkoušení či testu	Nepodvádím	Celkem
Počet	87	54	12	1	41	195
Procenta	45%	28%	6%	0,50%	21%	100%

Tabulka č. 5

Z jakého důvodu podvádíš nebo opisuješ?						
Odpověď	Nemusí se připravovat	Má jiné zájmy	Daný předmět ho nebaví	Když látce nerozumí	Pro jistotu	Celkem
Počet	12	32	40	105	77	154
Procenta	8%	21%	26%	68%	50%	

Pokud hovoříme o tom, zda žáci radí svým spolužákům a z jakého důvodu, zjistili jsme, že svým spolužákům alespoň jednou poradilo 175 žáků, tedy 90% dětí ze 195 dotazovaných, z toho počtu pouze 20 žáků nenapovídá. Nejčastějším důvodem, proč jedinci pomáhají ostatním je zajištění si od dotyčného pomoc na oplátku, děti mají strach z toho, že když neporadí a příště budou potřebovat pomoc, tak jim nikdo nepomůže. I když tímto způsobem také nelegálně komunikují, dle našeho názoru to neberou tak vážně, jak opisování z taháků, mobilů atd. Dále 45 žáků nevidí důvod, proč by neměli poradit, pokud odpověď na otázku znají a zbylých 41 žáků rádo pomáhá při jakékoliv situaci. Ne všichni, co radí, na tuto otázku odpověděli, protože v 55 případech vybírali odpověď SPÍŠE NE, která napovídání nevylučuje, ale ani neoznačuje pravidelnost.

Tabulka č. 6

Napovídáš ostatním spolužákům při testech?					
Odpověď	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Celkem
Počet	37	83	55	20	195
Procenta	19%	43%	28%	10%	100%

Tabulka č. 7

Pokud ANO z jakého důvodu?				
Odpověď	Zajištění si toho, že jim spolužáci poradí na oplátku	Pokud odpověď ví, nevidí důvod proč neporadit	Rádi pomáhají ostatním v jakékoliv situaci	Celkem
Počet	62	45	41	175
Procenta	35%	26%	23%	

Následující otázka byla zaměřena na to, u jakých učitelů si děti dovolí podvádět, zda na učiteli nezáleží, nebo je to dáno tím, jestli je učitel přísný nebo naopak mírný. Zde byla opět možnost volit z více variant. 74 žáků neopisuje u přísných učitelů a dalších 66 tuto činnost praktikuje jen u těch učitelů, u kterých ví, že jim opisování projde. Dalších 28 studentů podvádí bez ohledu na učitele a pouze 13 podvádí i u přísných s rizikem toho, že si podvodu daný učitel všimne. Není tedy pravidlem, že se u přísného učitele nedá podvádět, může být zde pouze riziko, že přísný učitel bude odhalení řešit s většími následky.

Tabulka č. 8

Dovolíš si opisovat, či podvádět u všech učitelů nebo jen u těch, u kterých víš, že to nezjistí nebo nebudeš potrestaný/á?					
Odpověď	Podvádím bez ohledu na předmět nebo učitele	Jen u těch učitelů, kde to projde	Nepodvádím u přísných učitelů	Podvádím i u přísných učitelů	Celkem
Počet	28	66	74	13	154
Procenta	18%	43%	48%	8%	100%

Dále nás zajímalo, zda se z pohledu žáků učitelé mohou nějakým způsobem proti podvádění bránit, a také, co následovalo potom, když byli žáci při podvodu chyceni, jakým způsobem učitel danou situaci řešil.

Pokud hovoříme o testech, tak nejčastější odpovědi na otázku, zda učitelé obměňují varianty testů, byla v šedesáti případech ta, že učitelé mají většinou připravené více než dvě varianty. V další otázce děti uváděly, že se učitelé nejčastěji brání chozením po třídě, s touto odpovědí souhlasilo 155 žáků, sledováním, kontrolováním, zde kladně odpovědělo 133 žáků a využití obrany pomocí rozsazování uvedlo 75 žáků. Žáci psali i svoje odpovědi, které jsme již u otázky uvedli v příloze č. 1. Také nás zajímalo, jak často učitelé děti na nelegální komunikaci upozorňují. 85 žáků

uvedlo, že učitelé vyhrožují pětkou, pokud někoho přistihnou. Ve většině případů je tedy učitelé před touto komunikací varují, jen 22 dětí uvedlo, že je na podvádění učitelé neupozorňují.

Tabulka č. 9

Jak učitelé zabraňují tomu, abyste opisovali?					
Odpověď	Při testech chodí po třídě	Vždy nás rozsadí	Povolené jen určité pomůcky	Sleduje a kontroluje	Celkem
Počet	155	75	60	133	195
Procenta	79%	38%	31%	68%	

Ze 154 podvádějících studentů bylo 64 při podvodu chyceno, takže zbývá 87 žáků, kteří podvádějí, a jejich čin zatím nebyl odhalen a nebyl žádným způsobem řešen. Děti, které byly při podvádění přistiženy, měly v další otázce vypsát, co po jejich odhalení následovalo. 37 dotazovaných uvedlo, že je učitel pouze napomenul, 26 žáků dostalo pětku, ale tato známka následovala až potom, co je učitel varoval a oni s podváděním nepřestali, další odpovědi jsou uvedené před grafem č. 11 v příloze č. 1.

Tabulka č. 10

Jak často Vás učitelé upozorňují na to, abyste při testech nepodváděli?					
Odpověď	Při každé písemce nebo testu	Skoro při každé písemce nebo testu	Upozorňují a vyhrožují pětkou	Neupozorňují vůbec	Celkem
Počet	40	48	85	22	195
Procenta	21%	25%	44%	11%	100%

Tabulka č. 11

Byl/a jsi někdy při opisování nebo podvádění chycen/a?			
Odpověď	Ano	Ne	Celkem
Počet	67	87	154
Procenta	44%	56%	

Co se týče pohledu žáků na nelegální komunikaci, chtěli jsme zjistit, zda žáci pocítují ze strany učitele nějakou motivaci, která zmenšuje nutkání k podvádění, a proto nás také zajímalo, co bývá důvodem k tomu, že žáka daný předmět baví a nemá potřebu v něm podvádět.

Odpověď se přiklání k tomu, že učitelé žáky motivují, protože 104 studentů uvedlo, že je učitelé motivují tím, že říkají, že získané znalosti ve škole využijí ve svém budoucím životě, dále 65 studentů také souhlasilo s tím, že učitelé spíše vyhrožují špatnými známkami, a pouze 20 studentů uvedlo učitelovo varování s postupem do dalšího ročníku. 6 studentů uvedlo, že je učitelé nemotivují. Setkali jsme se například s odpověďmi: „Učitelé říkají: učíte se pro sebe, ne pro nás.“, „Myslím, že nás nemotivují, záleží jim jen na našich známkách.“ Důvodem k tomu, že žáci nemají potřebu podvádět bylo nejčastěji ve 109 případech nenáročné učivo, dále ve 105 případech dobrý a zábavný učitel, a v neposlední řadě spojení učiva s praxí v 89 případech. Zde studenti také vybírali z více možných variant.

Tabulka č. 12

Snaží se Vás učitelé motivovat k tomu, abyste se učili, připravovali na hodiny a měli dobré známky?				
Odpověď	Ano, říkají, že znalosti využijeme	Většinou ano, spíše vyhrožují špatnými známkami	Upozorňují nás, že nemusíme postoupit do dalšího ročníku	Celkem
Počet	104	65	20	195
Procenta	19%	43%	28%	100%

Tabulka č. 13

Co bývá důvodem k tomu, že tě předmět baví a nemáš potřebu v něm podvádět?						
Odpověď	Předmětem se zabývám i ve volném čase	Dobrý a zábavný učitel	Nenáročné učivo	Předmět musí bavit i učitele	Využití v praxi	Celkem
Počet	12	32	40	105	77	154
Procenta	8%	21%	26%	68%	50%	

V neposlední řadě jsme se zabývali tím, jak se staví rodiče k žákovu studiu ve škole, zda ho také nějakým způsobem motivují k učivu, nebo se o jeho studentský život nezajímají. 128 žáků nabádají rodiče k pravidelné přípravě do školy, což je velkou výhodou, 60-ti rodičům je jedno jakým způsobem se jejich dítě připravuje, záleží hlavně na tom, aby děti domů nosily dobré známky. Naštěstí jen 7 žáků odpovědělo, že po nich rodiče nevyžadují ani pečlivou přípravu a ani dobré známky, v tomto případě záleží jen na dítěti, jak se ke svému studiu postaví.

Tabulka č. 14

Jak se staví rodiče k tvému studiu ve škole?				
Odpověď	Rodiče nabádají k pravidelné přípravě	Nezáleží na způsobu dosažení dobrých známek	Rodiče nevyžadují ani přípravu, ani dobré známky	Celkem
Počet	128	60	7	195
Procenta	65%	31%	4%	100%

7.3 Rozhovory

Rozhovory jsou orientovány na určitý počet lidí a vypovídání jednotlivých respondentů se liší. Je potřeba si odpovědi nějakým způsobem utřídit a kategorizovat. Vytváříme tedy jednotlivé obecnější kategorie, které v našem případě tvoří jednotlivé otázky, protože jsou zadávány takovým způsobem, aby zahrnovaly vždy určitý bod, který nás v našem výzkumu zajímá. Odpovědi mezi sebou srovnáváme, nacházíme shody a rozdíly a vytváříme obecnější kategorie výpovědí (Pelikán 2007).

V této části výzkumu jsme rozebírali další výzkumný cíl, a to pohled učitelů na nelegální komunikaci, jejich možné způsoby prevence a zabraňování podvádění, a tedy strategie pro její minimalizaci. Všechny zadávané otázky jsme zpracovali, našli možné shody a rozdíly mezi názory jednotlivých učitelů. Zadávané otázky jsme si rozdělili na několik částí a v těchto částech poté jednotlivé otázky rozebírali.

7.3.1 Obecné údaje

Celkový počet dotazovaných byl sedm učitelů ženského pohlaví. Dotazovali jsme, pouze ženy z důvodu, že na základní škole, kde probíhal výzkum, učí pouze jeden muž, který nebyl ochotný s námi rozhovor udělat. Rozhovoru se účastnili učitelé, kteří mají praxi se všemi ročníky základní školy. Šest učitelů s praxí od 6. až do 9. ročníku a jeden učitel s praxí na prvním stupni, tedy 1. až 5. třída. Vzhledem k našemu výzkumu byl z prvního stupně nejdůležitější 5. ročník. Každý z učitelů vyučuje více předmětů. Rozhovor probíhal anonymně s každým učitelem samostatně a trval zhruba 15-20 minut.

7.3.2 Nelegální komunikace

Rozhovor o nelegální komunikaci se skládal ze třinácti bodů, kde se u každého bodu objevovala buď jedna, nebo dvě otázky, dále jsme zadali jednu doplňující otázku,

týkající se autority. Všechny otázky jsme si rozdělili na sedm částí, ve kterých jsme postupně rozebrali a shrnuli názory každého respondenta, abychom mohli dojít k obecnému závěru.

- Jako první nás zajímalo, co si učitelé představují pod pojmem nelegální komunikace, jaký na ni mají názor, jestli je potřeba toto žákovo počínání trestat.

Co si představujete pod pojmem nelegální komunikace? Jaký na ni máte názor?

Všichni pedagogové si pod touto komunikací představují to, co není dovolené. Ví, že je to zakázané, nepřipustné, podvodné jednání, a také špatná komunikace, která by se neměla vyskytovat. Většina s tím nesouhlasí, ale setkali jsme se také s odpověďmi: „... *ale když se tím děti něco naučí, když jim to pomůže v něčem ...*“, „... *když si žák připraví tahák, tak se dle mého názoru připraví na hodinu, ale určitě nedovolím používat při hodině, protože si to ohlídám...*“, „... *je to jeden ze způsobů, jak se děti učí, když si píšou taháky ...*“. Dva učitelé uvedli, že toto jednání bylo, je a v určité míře se bude vyskytovat pořád. Uvádí také, že se tomu nedá úplně zabránit.

Tři učitelé nelegální komunikaci spojovali s používáním mobilních telefonů ve výuce, když si žák například hledá na internetu správné odpovědi, ale také se sjednotili, že do této komunikace patří také opisování od spolužáka nebo taháků, celkové podvádění při zkoušení, či testech. S podváděním pomocí mobilních telefonů na základní škole se nesetkáváme ve velkém množství, protože je zde jejich používání školním řádem zakázáno, a tedy se v takové míře nevyskytuje: „... *na naší škole podle školního řádu, mají mít žáci mobilní telefony vypnuté během vyučování ...*“

Považujete nelegální komunikaci za závažný problém, který je třeba trestat?

Žádný z učitelů nepovažuje nelegální komunikaci za takový problém, který by bylo potřeba vážně trestat, je ale nutné předejít tomu, aby žáci podváděli, takže učitelé děti varují.

Dva učitelé uvedli, že pokud dítě přistihnou s tahákem nebo při opisování, tak jim zhorší známky. Žádný učitel neřekl, že by ihned bez varování dával pětku. Učitelé uvádí: „... *většinou se to snažím jakoby vysvětlit, aby si dítě samo uvědomilo, že by se to dělat nemělo, nějaké tresty nebo zakazování nikdy k ničemu nevedly, vždycky k tomu dítě musí dozrát, tady k tomu ...*“, „... *někdy jsem ráda, pokud žákovi učení nejde a nejeví zájem o školu, že tam aspoň něco napíše, a nebo se snaží něco napsat ...*“. Dva učitelé nepovažují podvádění za velký problém, nekladou na něj velký důraz, ale pokud se podvod objeví, tak to samozřejmě nějakým způsobem řeší: „... *nedělám z toho žádnou tragédii, vím, že se to děje, samozřejmě s tím nesouhlasím, ale mám*

to ve třídě zavedené tak, že se to žáci moc neopovažují dělat ...“, „... já osobně bych tomu nedávala nějakou velikou osobní váhu, protože říkám, pokud si někdo myslí, že si tím nějakým způsobem pomůže, že si tu známku tím podvodným způsobem získal ...“

- V další části jsme se zaměřili na to, jak často se učitelé s podváděním ve svých hodinách setkávají, zda se jedná o pravidelný jev v nějakém předmětu nebo ročníku.

Jak často se ve svých hodinách setkáváte s nelegální komunikací?

A kde se s ní setkáváte nejčastěji?

Čtyři učitelé uvedli, že se s nelegální komunikací setkávají často, bez ohledu na předmět nebo ročník, setkávají se s tímto jednáním u žáků od 6. až do 9. třídy: *„... bez ohledu na předmět nebo třídu, pokud žák podvádí, tak podvádí prostě tam, kde potřebuje ...“*.

Jak často se s tímto učitelé setkávají, je velmi individuální, každý žák opisuje v jiných předmětech, každý vyniká v něčem jiném, záleží také na kolektivu, jaká třída sama o sobě je: *„v jedné třídě neopisují vůbec a vím, kde budou opisovat vždycky, je to dané hlavně povahou dětí ...“*.

Jeden učitel nedokázal specifikovat četnost podvádějících žáků, myslí si, že žáci podvádějí, ale nedokáže určit počet, protože v jeho hodinách bývá komunikace s žáky rozdílná, většinou ústní formou nebo formou diskuze: *„... myslím, že by jen tak všechny znalosti z ruky nespali, jak často ale nedokážu říct, protože ta komunikace v hodinách je rozdílná ...“*.

Dva učitelé uvedli, že se s touto komunikací moc nesetkávají, jeden z nich byl z prvního stupně, učitel vyučující páté ročníky, který potvrdil v tomto ročníku teprve začátky nelegální komunikace: *„... velmi málo, protože učím na prvním stupni, takže to tady není nejčastější jev, ale jsou výjimky, nebo začátky nelegální komunikace, začínají se objevovat první pokusy.“*

- Dále jsme zkoumali, jestli učitelé vidí v podvádění nějakou příčinu, zda žáky k této komunikaci něco vede a také, jaký může být důvod k tomu, že žáka daný předmět nebaví nebo se do školy nechce připravovat, a pak tedy chybějící znalosti doplňuje při testech taháky apod.

Co podle vašeho názoru vede žáky k tomu, že při testech nebo při zkoušení podvádějí?

Nejčastějším důvodem tohoto počínání je podle učitelů špatná příprava na vyučování, neochota se učit nebo naučit se, pohodlnost a lenost. U velké většiny

se setkáváme s tím, že žáci chtějí dosahovat lepších výsledků a i když látku třeba umí, tak se chtějí pojistit, protože mají strach z toho, že selžou. Můžeme sem zahrnout také velké množství učiva. Když je toho na žáky příliš, tak se nestíhají učit. Není pravidlem, že podvádějí jen studenti, kterým škola nejde a kteří se neučí, ale bývá to také naopak: „*Já si myslím, že žáci, kterým škola nejde, využívají taháky mnohem míň než ti, kteří si potrpí na jedničkách.*“ Jeden učitel uvádí, že podvádění není jen o lenosti se naučit, protože připravit si tahák dá také práci, ale nemusí u toho pilně přemýšlet a soustředit se: „*... tak musí přece taky nějakou aktivitu vyvinout, když chtějí napsat tahák, ale myslím si, že je to pro ně snazší než o tom přemýšlet ...*“ Setkáváme se také s opačnou výpovědí než v předchozí otázce, že se s podváděním setkávají učitelé často bez ohledu na ročník a předmět: „*... myslím si, že ve vyšších ročnících si žáci uvědomují, že by měli být připraveni na hodinu ...*“.

Jaká je podle Vás příčina toho, že žáka daný předmět nebaví nebo se na něj nepřipravuje?

Velkou roli zde hraje motivace, kdy děti některé předměty nebaví, a proto se do nich neučí. Samozřejmě chyba může být i v učiteli. Nebo je příčinou těžká látka. Když dětem něco nejde, je důležité, aby látku chápali a těžké učivo s nimi učitelé procvičovali: „*Těžká látka občas, musíme se snažit jednat tak, aby je to bavilo, umět zavádět do hodiny něco, co přitáhne jejich pozornost ...*“, „*Vždycky to vychází z toho, že co nám jde, nás i baví ..., když je to předmět, kde je třeba obtížná látka a ne všichni ji pochopí hned, tak nikdo sám od sebe není natolik motivovaný, cílevědomý, aby i přes svůj vnitřní odpor se tomu bůhvíjak věnoval ...*“. O tom, jak se dítě připravuje a zajímá se o daný předmět, rozhoduje také jeho volný čas, jaké má koníčky, čím se zabývá ve volném čase. Některé děti nejsou studijní typy a látku se prostě musí naučit: „*celkový nezájem dětí o vzdělávání stále narůstá ...*“.

- Ve čtvrté části se zaměřujeme na to, jestli se učitelé nějakým způsobem brání proti nelegální komunikaci, zda své žáky varují, aby nepodváděli, a mají nějakou prevenci proti podvádění, a co následuje potom, pokud žáky přistihnou při podvádění, jestli si přistižený žák dovolí podvádět znovu.

Snažíte se žáky před nelegální komunikací nějak varovat? Snažíte se tomu nějakým způsobem zabránit nebo zavést nějakou prevenci proti podvádění?

Šest učitelů žáky vždy před testem varuje, aby nepodváděli, nepoužívali taháky a nenapovídali si, upozorní je také na možné následky, které jim hrozí po přistižení: „*... samozřejmě jim řeknu při zkoušení, aby nenapovídali, jinak zadám jiné otázky ...*“, „*...*“.

vždy je upozorním na následky ...“, „... já pravidelně říkám, že nebudou koukat k sousedovi, že nebudou používat taháky, pokud mají tahák tak jednou napomenu, aby toho nechali, pokud je napomenu a oni toho potom nenechají, tak dostanou pětku ...“, „... říkám jim, že jim to stejně nepomůže do budoucna ...“, „... samozřejmě, kdo bude opisovat, odevzdává okamžitě ...“. Pouze jeden učitel své žáky nevaruje a tuto problematiku neřeší: „... každý by měl být soudný a uvědomit si, co by měl a neměl, co se v hodině nehodí, jestli je to potěší, že mají něco připraveného a opíšou to ...“.

Jaké dáváte žákům celkové pokyny před psaním testu?

Učitelé dávají svým žákům pokyny před psaním testu podobné, většinou se dohodnou na určitých pravidlech, například poklidit si věci, které nepotřebují, aby nevytahovali taháky, smazali si, co mají napsané na rukách, aby každý pracoval samostatně, neopisoval od souseda, spoléhal sám na sebe. Pokud je to možné, tak děti rozsadí, upozorňují je na to, co může následovat, pokud někoho při podvádění přistihnou, někteří učitelé dávají varianty A, B. Příklady pokynu učitele: *„písemky zezadu do sešitu, dál děti rozdělím na skupiny, někdy se stane, že když rozdávám zadání, tak si dají dvě skupiny vedle sebe stejné, tak je před tím varuji ..., když něčemu nerozumí tak mají možnost si test vyměnit, ale musí se posadit jinam ...“, „... před každou písemkou zopakují látku, o které se ta písemka píše, nebo na kterou budu zkoušet, neříkám, že je to třeba do detailů, ale jakoby ta látka je vždycky zopakovaná znovu ...“.*

Jakou formou dáváte žákům testy, abyste se vyhnuli nelegální komunikaci?

Učitelé nejčastěji dávají testy na skupiny, je možnost, že na písemku změni zasedací pořádek: *„snažím se vedle sebe posadit děti, o kterých vím, že nemají k sobě tak blízko ...“.* Je možnost psaní testu zezadu do sešitu, aby neměli možnost žáci sešit při testu použít, jelikož by si učitel všimnul, kdyby dítě sešit otáčelo nebo v něm na lavici listovalo. Další pohled učitele je dle našeho názoru pobízející k tomu, aby žáci podváděli nebo spíše, není proti tomu žádným způsobem zaopatřený: *„Dávám žákům jen doplňování, bud' kroužkování, anebo doplňování slov, nedávám žákům nějaké znalostní testy, kde by se museli sáhodlouze rozepisovat, dávám jednu skupinu všem stejnou, někdy žáky rozsadím.“*

Co děláte během toho, když žáci píší test?

Všichni učitelé během testu chodí po třídě, sledují a kontrolují žáky, ale také občas radí a upozorňují na chyby, ptají se, zda žáci všemu rozumí, ale stane

se v ojedinělých případech, že se učitel zabývá svou prací: „*někdy se stane, ano, že si třeba opravím nebo si ještě dopíšu nějakou informaci, která mi chybí, nebo třeba přípravu do hodiny a tak dále ...*“.

Když nějakého žáka přistihnete při podvádění, co potom následuje?

Zpočátku učitelé upozorňují žáka na to, že podvádí. Pokud je to ale opakovaně, tak to nějakým způsobem řeší: „... *pak už seberu písemku a dám za pět ...*“, „... *vezmu sešit a napíšu opisování a za pět ...*“, „... *bud' ho ještě rozsadím a jinak seberu test nebo ohodnotím horší známkou ...*“. „Většinou si to s ním vyřídím po hodině, on potom se třeba rozbrečí, když mu vezmu test nebo dostane pětku, že je mu to líto, děti si to potom chtějí opravovat, žáci se kolikrát přijdou i omluvit sami od sebe, a dávám jim možnost si to potom opravit.“ Učitelé dávají možnost žákům si špatnou známku opravit. Jeden učitel vypověděl, že se mu to nestává, že by někoho přistihl přímo s tahákem, spíše žáky upozorňuje: „... *neotáčej se, neptej se ...*“.

Dovolí si přistižený žák opisovat příště nebo se z minulé zkušenosti poučil?

Někdy se stává, že se žáci poučí, někdy si to dovolí i příště: „... *ale jinak nemůžu říct, že by se stoprocentně poučili, zase to zkouší, jestli to neprojde příště ...*“. Jen dva učitelé tvrdili, že se děti vždy poučily a už se o to nepokusily: „*Nedovolí nikdy, poučí se.*“, „*Žáci už si znovu podvádět nedovolí.*“

- Zajímalo nás také, co by měl udělat učitel proto, aby žák neměl potřebu podvádět.

Co podle Vás musí nebo měl by učitel dělat pro to, aby žáci neměli potřebu podvádět?

Učitelé nejčastěji odpovídali, že je potřeba žáky namotivovat tak, aby měli o učení zájem, snažit se děti zaujmout, podávat učivo zábavnější formou, hledat informace o učivu navíc, být schopen jim látku dobře vysvětlit, namotivovat je tak, aby věděli, že to dělají pro sebe a ne pro rodiče, či učitele. Vyložit látku tak, aby se v ní žáci orientovali, průběžně vše opakovat, aby na sebe učivo logicky navazovalo: „... *měl by se určitě v hodinách opakovaně k tématu vracet, nebo k těm jednotlivým tématům a oblastem a snažit se, aby žáci v hodinách dokázali reagovat ...*“. Hlavně ve vztahu k podvádění je férové jim oznamovat, kdy a z jaké látky se bude psát test, aby žáci věděli, že když se test nepovede, tak si ho mohou opravit: „... *měl by zdůraznit, že se bude psát test, dát jim to vědět dopředu a dát jim čas na přípravu ..., mají možnost opravy ...*“. Důležité je také žáky nepřetěžovat. Problémem bývá rodina, kdy děti mají strach ze špatných známek, a proto musí mít co nejlepší prospěch: „... *bojí se, že selžou,*

s tím učitel nic neudělá a dítě prostě dobrých známek chce dosáhnout za každou cenu ...“.

- V neposlední řadě je tu otázka motivace, jak je možné žáka motivovat, pokud o předmět nejeví zájem.

Jak se snažíte motivovat žáka, když víte, že ho daný předmět nebaví nebo o něj nejeví zájem?

Učitelé se snaží motivovat žáky různým způsobem, například, vysvětlovat jim, že učivo jednou využijí a budou ho potřebovat, vést hodiny zábavnější formou, zapojovat do hodin různé aktivity, jít jim příkladem. Dále je potřeba najít v žákovi jeho silné stránky, které ho mohou zaujmout a povzbudit k učení: „... *když mu nejde jedno učivo, tak aby zase dokázal vyniknout v něčem jiném, je potřeba u žáka najít, to co mu jde ...“*. V hodinách lze také pouštět DVD, pracovat s pracovními listy, zavést lehčí formu testů, snažit se spojovat teorii s praxí, kde a jak dané učivo využijí. Každého žáka ale baví jiný předmět, něco potřebují víc a něco míň, ale na základních školách musí žáci prospět ve všech předmětech: „... *přimět je k tomu, aby se snažili tak, aby si nějakým způsobem tu známku uzavřít mohli, aby to vyloženě nebyla nějaká tragédie, spíš aby pochopili, že na základních školách je potřeba mít základ ze všeho, aby mohli postoupit do dalšího ročníku ...“*.

- Poslední doplňující otázka se týkala autority, zajímalo nás, zda je možné si autoritu nějak získat nebo existuje nějaká rada, jak se stát autoritativním učitelem.

Jakým způsobem si učitel může získat autoritu?

Na tuto otázku odpovídali 3 učitelé. Jeden učitel uvedl, že je potřeba děti brát jak sobě rovné a není třeba se nad nimi povyšovat, poté s nimi bude spolupráce jednodušší: „... *vedu je k tomu, že to, co je naučím, v životě využijí, vyzdvihávám jejich budoucnost.*“ Další uvádí, že je potřeba být ze začátku na žáky přísný, nenechat je, aby ucítili, že si mohou k učiteli dovolovat: „... *ze začátku určitě ne, to ve škole nejde, ze začátku být hodně přísný a postupem času, až si na nějaký režim navyknou, tak jim povolit ...“*. Třetí učitel uvádí, že autoritu má učitel v sobě částečně zabudovanou, ale budou v tom hrát roli i léta praxe a zkušeností, tvrdí, že mezi začínajícím pedagogem a žákem je příliš malý věkový rozdíl, pro přirozenou autoritu: „... *protože takový malý věkový rozdíl, jaký mezi dětmi a učitelem je, když začíná, přece jenom stírá takovou tu přirozenou autoritu, kdy by si děti drželi odstup ...“*. Není ale také výhoda být starším učitelem s dlouholetou praxí, protože ten může být v některých ohledech

zastaralý, ale autorita je vždy v člověku, záleží na něm co si nechá líbit a co ne. Tento názor mluví za vše: „*Myslím, že lidská důstojnost bez ohledu na povolání by měla být zachována. Každé dítě musí vědět od rodiny, co si může dovolit a co ne, tam je ten základ výchovy.*“

8 Souhrn výzkumů

Jelikož jsme využili dvě různé metody výzkumu, nelze tedy přímo srovnávat výsledky z dotazníků a výsledky z rozhovorů, chtěli bychom zde uvést pouze možné souvislosti v pohledech na nelegální komunikaci, zda se názor žáků a učitelů v některých aspektech shoduje, či jsou jejich názory rozdílné.

Nelegální komunikaci, jakožto podvádění při ústním nebo písemném zkoušení pedagogové nepovažují za velký problém, který je třeba trestat, pouze děti před tímto počínáním varují a pokud se s podvodem setkají, tak ho nějakým způsobem řeší, například zhorší známku nebo napomenou. I když se velká většina žáků základní školy přiznala k tomu, že podvádí, měla na tuto problematiku odlišný názor než učitelé. 64 žáků považuje podvádění za problém, který je třeba trestat a kterému by učitelé měli zabránovat, žáci chtějí spravedlivé známky, a pokud daný jedinec při testu nepodváděl, vadí mu, že má stejnou nebo lepší známku jedinec, který podváděl. Z toho vyplývá, že většina studentů je proti podvodům ve vyučování, pouze 23 dotazovaných uvedlo, že se jedná o normální jednání, které není třeba trestat. Oproti tomuto žádný z učitelů neoznačil nelegální komunikaci za závažný problém, řeší toto počínání, až když studenta napomenou a on je neposlechne. Ve svých hodinách se s tímto setkávají, ale nekladou na tuto činnost příliš velký důraz.

Příčiny žákovského podvádění, mohou být různé. Největší počet dětí podvádí, pokud látce, ze které jsou zkoušeni, nerozumí. Látka může být špatně nebo nedostatečně pedagogem vysvětlena. Žáci také mnohdy nerozumí, když nedávají pozor, neplní domácí úkoly, nebo celkově se předmětem nezajímají. Pokud učitel ví, že student látku nechápe, měl by se snažit dané učivo lépe vysvětlit, aby měli všichni studenti dostatek prostoru k jeho pochopení. Podle názoru učitelů zjišťujeme, že příčinou proč žáci podvádějí je nejčastěji pohodlnost, lenost, špatná příprava na vyučování a neochota přemýšlet, ale pouze 12 žáků projevuje známku lenosti odpovědí, že podvádí proto, aby se nemuseli na test připravovat. Podvod dále slouží studentům jako pojistka dobrých výsledků. I když látku umí, chtějí se pojistit a mít zaručené kladné hodnocení,

kdyby se při testu nemohli rozpomenout. Stejný názor mají i učitelé, vědí, že studenti podvádí, protože si chtějí pojistit a udržet dobrý prospěch. Dále bývá příčinou podvodů nezájem o předmět, který studenty nebaví. Každý má sice rozdílné zájmy a priority, ale v tomto ohledu, pokud žák nemá sám zájem se pečlivě vzdělávat, je dle našeho názoru pedagog nejdůležitější, rodina je také velmi důležitým bodem ve vedení žáků k přípravě, ale kdo jiný může žákovi látku dobře vysvětlit a motivovat k učení, než právě pedagog.

Jak jsme již uvedli výše, jeden z důvodů k podvádění bývá nezájem o učivo, nebo to, že žák látku nepochopí. Všichni dobře vědí, že každý vyniká v něčem jiném a každý má jiné zájmy, nelze tedy někoho do velkého studování nutit, pokud k tomu má jedinec určitý odpor, lze pouze hledat způsoby, jak děti na základní škole zapojit do dění a snažit se zavést do hodin takové prvky, aby zájem o učení u dětí vzrostl. Děti uvádí, že je předměty baví a nemají potřebu v nich podvádět, pokud předmět baví i učitele, proto někteří učitelé uvádí, že příčinou nezájmu může být právě on sám. Pro obě strany je důležitým bodem motivace, žáci upřednostňují zapojení praxe do učiva, dobrého a zábavného učitele a také pochopení látky. Pro učitelé jak zvýšit zájem o předmět a přimět žáky k učení bývá také dobré vysvětlení látky, procvičování obtížnějších témat a zavádění do hodin takových prvků, které přitáhnou žákovu pozornost.

Učitelé sice děti ostražitým způsobem při testech kontrolují, chodí po třídě a sledují je, ale jen z necelé poloviny hlídají tak, aby na všechny podvody přišli, existuje mnoho způsobů jak podvádět a někdy jsou děti tak málo nápadné, že si toho učitel v plné třídě nevšimne, proto bylo při podvodu chyceno z našich 154 podvádějících pouze 67. Stává se, že varování, vyhrožování špatnými známkami, rozdávání jiných variant testů a rozsazování mnohdy nepomáhá. I když si v některých případech podvádění žáci po přistižení a například po zhoršení známky opět nedovolí, pořád zbývá 67 studentů, kteří při podvodu chycení nebyli, nepodléhali žádným následkům, a tedy nemusí mít strach z toho praktikovat tuto činnost znovu.

Děti v dotaznících uváděli, že si dovolují podvádět spíše u méně přísných učitelů a jen u těch, u kterých ví, že jim podvod projde, část dětí si dovolí podvádět všude. Pro zpracování rozhovorů jsme vybírali různé učitele s odlišnými způsoby učení a s různými povahami. Výsledky rozhovorů potvrdili, že si děti méně dovolují podvádět u velmi autoritativních a přísných učitelů, samozřejmě jsou všichni učitelé nějakým způsobem přísní, ale ne ve vztahu k podvádění, protože z dotazovaných na toto počínání

neklade velký důraz 5 učitelů a existuje možnost, že právě proto šanci k podvádění žáci vycítí a také se i o podvod pokusí.

Názory nebo postoje mezi učiteli, mezi žáky a mezi učiteli a žáky navzájem jsou v mnoha případech odlišné, ale některé cíle jsou společné, jako například, dosažení dobrého prospěchu jakýmkoliv způsobem, dobře vyložené a pochopené učivo, zábavné hodiny a dosažení správné motivace.

8.1 Strategie pro minimalizaci nelegální komunikace

Po zpracování rozhovoru a shrnutí možných spojitostí mezi odpověďmi žáků a učitelů jsme se zaměřili na vyčíslení třetího hlavního cíle a tedy zjištění možných strategií pro minimalizaci nelegální komunikace, jakými možnými způsoby z vlastní praxe se učitelé proti této komunikaci brání. Otázky pro učitele byly sestaveny tak, aby zahrnuli co nejvíce okolností, které se týkají podvádění. Proto, abychom mohli vyčlenit jednotlivé strategie v boji proti nelegální komunikaci, jsme se zaměřili na výše rozpracované rozhovory a postupně v nich hledali strategie, týkající se testů, varování proti nelegální komunikaci, zabraňování podvodům, motivace studentů atd. Zde si některé strategie uvedeme:

Učitelé vědí, že se podvádění nedá úplně zabránit, vždy se najdou jedinci, kteří se nepoučí a budou podvádět stále, protože zjistili, že pokud jim podvod projde, tak nachází jeden z jednodušších způsobů jak získávat dobré známky. Záleží také na povaze studentů, na jejich přístupu ke studiu, na učiteli a jeho způsobu vyučování a také na rodině, zda žáka vedou ke studiu, nebo ne. Možné je to i tím, že pedagogové nepovažují nelegální komunikaci za závažný problém, který je potřeba vážně trestat, ví, že je mu nutné předejít, ale nekladou na něj velký důraz, což může být právě příčinou žákovských opakovaných podvodů. Učitelé při přistižení zhoršují studentům známky, a díky špatným známkám by si žáci mohli uvědomovat, že se jim zjištěný tahák nevyplatí. Učitel si jedince zapamatuje, a tedy si na něj dá příště větší pozor. Někdy se stává, že učitelé po několikátém napomenutí dávají pětky. Žáci tedy získají špatné známky v horším případě také pětky, i když by bez podvádění mohli mít alespoň za snahu lepší. Učitelé vedou děti k tomu, aby si samy uvědomovali váhu svého počínání a uvědomily si, že jim taháky budou v budoucnu k ničemu. Pokud učitel dbá na to, aby studenti nepodváděli, snaží se jim jít příkladem, a počínat si tak, aby si studenti postupem času sami uvědomili bezvýznamnost podvádění. Důležité je na toto neustále apelovat, stanovit si pravidla a následky, pokud by byly

tyto pravidla porušeny. Je třeba varovat studenty proti podvádění, snažit ztížit možnost opisování například rozsazováním a mít více skupin testů. Rozdávat jasné pokyny, aby děti sklízely nepotřebné pomůcky k testu, nevytahovaly taháky, smazaly si vše z rukou a lavic, aby pracovaly samostatně, spoléhaly samy na sebe. Nejen že učitel své žáky upozorňuje proti podvodům, ale také v době psaní testu chodí po třídě, kontroluje žáky, ptá se, zda všichni rozumí zadání, upozorňuje na to, že s dotazy se mají obracet k němu a ne ke svému sousedovi, rozhodně by neměl sedět u stolu a zabývat se svými záležitostmi, tím by studentům dal největší impuls k tomu, že je nehlídá a že mohou psát způsobem, jakým chtějí.

Pokud víme, že studenti podvádějí, musíme hledat způsoby, jak se tohoto počínání zbavit nebo je alespoň omezit, může být také příčinou velmi obtížné učivo. Probíraná látka není vždy jednoduchá, je třeba učivo vždy pečlivě vysvětlit, neustále vše procvičovat a zajímat se o to, zda tomu všichni rozumí, pokud ne, tak hledat způsoby k tomu, aby učivo zaujmulo a bylo pochopeno. Látku můžeme před testem také ve zkratce zopakovat, aby i ti méně připravení měli možnost na psaní testu samostatně zapracovat. Hodně učitelů dává možnost opravy, pokud žáci vědí, že si test mohou opravit, je šance toho, že zkusí psát písemku bez podvádění a pokud by se jim nepovedla, mají více času na to, se lépe připravit.

Aby žáci neměli potřebu podvádět, je třeba, aby je učivo bavilo, měli chuť se do školy připravovat a zajímali se předměty s radostí a ne s odporem, a proto je důležité studenty správně namotivovat. Způsoby motivace jsou různé, snažíme se děti zaujmout například zábavnější formou výkladu, zaměřovat se na zajímavosti, které by mohly přitáhnout žákovu pozornost, zapojit do výuky různé aktivity, které zpestří hodinu, jít dětem příkladem a povzbudit je k učení. Látku je třeba správně a pečlivě vysvětlit, protože pokud učivu rozumíme, je dost pravděpodobné, že nás bude i bavit. Je třeba vykládat učivo tak aby se v něm žáci orientovali, aby na sebe logicky navazovalo a pochopili souvislosti mezi jednotlivými tématy, poukazovat také na využití v praxi.

Každý učitel by měl své studenty dobře znát, vědět jejich silné a slabé stránky, pokud jedinec nevyniká v určité oblasti, najít jinou oblast, ve které bude dobrý, aby věděl, že jeho snaha není zbytečná. Studenty bychom neměli příliš přetěžovat, učiva bude vždy velké množství, ale pokud mají na jeden týden naplánováno moc testů, není špatné jim dát možnost termín přesunout a demokraticky se domluvit na jiné alternativě a vyjít dětem vstříc.

Velmi důležitý je dobrý vztah ve třídě mezi spolužáky navzájem a také mezi jednotlivými spolužáky a učitelem, nebývá vždy dobré se nad žáky povyšovat a chovat se ironicky, pokud budeme žáky brát jako sobě rovné je dosti pravděpodobné, že s nimi bude lepší a jednodušší spolupráce. Je výhodou mít s žáky přátelský vztah, ale ve smyslu být přísným a zároveň hodným učitelem. Tohoto stavu není jednoduché dosáhnout, protože každý žák a každá třída je jiná a vyžaduje dlouholetou praxi, abychom se naučili s různými typy osobností pracovat. Děti nemohou ze začátku od učitele vycítit blízkou přátelskost, protože by si potom mohli dovolovat ve všech ohledech. Zpočátku ve spolupráci s dětmi by měl být učitel přísný, aby věděli, že si nemohou dovolovat a postupem času až si na určitá pravidla přivyknou, jim začít povolovat. Učitel by měl být autoritativní, i když se o to všichni pedagogové snaží, ne každému se takového stavu podaří dosáhnout. Autorita je v člověku, ale každý může nasbírat takové zkušenosti, se kterými bude dobrým, přísným a přátelským učitelem.

Existuje nesčetně mnoho typů a možností jak vést třídu, jak být dobrým učitelem a jak zabránovat nelegální komunikaci, zde jsme si vyčlenily část z nich. Začínající učitelé znají, čím by se měli řídit, ale záleží už na jejich zkušenostech a praxi, jaké vedení třídy se jim osvědčí a jakou formou nejlépe dosáhnou stanovených cílů.

9 Diskuze

Na téma „Nelegální komunikace“ bylo realizováno mnoho studií a výzkumů. K porovnání jsme vybrali pouze ty, které obsahovaly podobné otázky.

Naši práci jsme porovnávali s diplomovou prací Bc. Marie Panákové (2011), jež nese název „Fenomén podvádění ve školách“ a zabývá se faktory, které ovlivňují podvádění studentů na střeních školách v Pardubickém kraji, dále jsme porovnávali s prací Lucie Turské (2010), pod názvem „Některé aspekty nelegální komunikace ve škole“, která se zabývá četností nelegální komunikace a motivací s ní spojenou, výzkum této práce probíhal také na střední škole. Obě práce se zaměřovaly jen na studenty, a proto budeme srovnávat s výzkumy dvou výše uvedených prací především výsledky z našich dotazníků.

Z našeho šetření plyne, že velká většina 79% žáků ve škole podvádí, k podobnému závěru došli obě práce, kde Panáková (2011) zjistila, že 99,7% studentů během posledního školního roku podvádělo a také Turská (2010) zjistila, že 96% studentů během svých dosavadních let podvádělo. Na střední škole podvádí

poměrně větší počet studentů, ale pokud bereme ohled na to, že náš výzkum probíhal na základní škole, i tak se jedná o velký poměr studentů, kteří nelegálně komunikují.

Z námi realizovaného výzkumu vyplynulo, že důvodem k podvádění je z 68% případů nepochopení látky, z 50% případů podvádění pro jistotu. Dále jsme se setkali s 26% žáků, kteří podvádí, pokud je předmět nebaví, což se objevilo i u Turské (2010), kdy 19% žáků podvádí, protože se o předmět nezajímají. V diplomové práci Turské (2010) je nejčastějším motivem k podvodu časová tíseň, kterou uvedlo 47% studentů, v našem případě 21% žáků podvádí, protože mají jiné zájmy, z čehož vyplývá nedostatek času na přípravu do školy.

V naší práci jsme se zaměřili na to, jak učitelé zabraňují opisování, 79% žáků uvádělo učitelovo chození po třídě, ale v práci Turské (2010) se objevila odpověď chůze po třídě pouze u 8% dotazovaných. Z diplomové práce vyplývá podle žakovských odpovědí, že chození po třídě opravdu nelegální komunikaci omezuje, kdežto v naší práci jsme sice zjistili způsob zábrany, ale ne zda tato zábrana opravdu funguje. Dále se u nás vyskytovala podobná opatření, v našem rozhovoru učitelé uváděli, že kontrolují lavice a upozorňují žáky, aby si smazali veškeré nápovědy z rukou, v práci Turské (2010) toto opatření uvedlo 37% žáků. Dále jsme v našem dotazníku zjistili, že si 48% žáků nedovolí opisovat u přísných učitelů, a opět z práce Turské (2010) vyplynulo, že autoritativní učitel s respektem může ve 14% případů omezit výskyt podvodů.

Výše v teoretické části jsme si uvedli několik výzkumů nebo studií, které byly realizovány v oblasti nelegální komunikace. Možné spojitosti můžeme nalézt ve studii Jany Vrbové, která nese název „Co mi ve škole vadí víc, podvádění či klamání? Postoje žáků k nečestnému chování ve škole v kontextu školního podvádění.“ Výsledkem její studie bylo, že podvádění je pro žáky přijatelné, ale dětem vadí spíše u ostatních spolužáků než u sebe samých. Což jsme zpozorovali i v našem výzkumu, 154 dětí ze 195 dotazovaných se přiznalo k podvodu a nejčastější odpověď týkající se názoru na podvádění byla, že žákům vadí, pokud mají stejné známky poctiví a ti, co podváděli, že by známky byly bez podvodu spravedlivé a rozhodně by se průměry žáků zhoršili. K těmto odpovědím se celkem přiklánělo 150 studentů, pokud se ohlédneme za celkovým počtem podvádějících a počtem dotazovaných, zjistíme, že tyto odpovědi uvedla velká část podvádějících studentů, z čeho plyne, že sami podvádí, ale žádají spravedlivost. Dále Vrbová (2013) zjistila, že žáci napovídají ostatním spolužákům s cílem navazování dobrých vztahů, kdy si žáci navzájem pomáhají, toto se potvrdilo

i v našem výzkumu, kdy si nejčastěji děti napovědáním zajišťují pomoc od kamaráda na oplátku, dále část studentů nevidí důvod, proč by neporadili a také se děti přikláněly k odpovědi, že rádi pomáhají ostatním v jakékoliv situaci.

10 Závěr

Teoretická část bakalářské práce popisuje pedagogickou komunikaci, její funkci, formy, účastníky a několik aspektů v komunikaci mezi učitelem a žáky. Dále tato část práce poskytuje informace o nelegální komunikaci, popisuje tradiční a netradiční podvádění, napovídání, učitelovo zkoušení a hodnocení, možnosti obrany proti nelegální komunikaci, vyučovací styly učitelů, mocenské konstelace ve třídě, motivaci žáků k využívání nelegální komunikace, a také zahrnuje důsledky žákovského podvádění. Práce je zaměřena na minimalizaci nelegální komunikace, a proto je součástí teoretické práce správná motivace a vedení třídy, autorita, vztah mezi učitelem a žákem, atmosféra a organizace ve třídě. V teoretické části jsou také shrnuty některé dosavadní výzkumy, týkající se podvádění a nelegální komunikace.

V praktické části bakalářské práce byl zjišťován názor a pohled pedagogů a žáků na nelegální komunikaci, tedy na podvádění ve třídě. Na Základní škole ve Velké Bíteši byl realizován kvantitativní výzkum s pomocí dotazníků a kvalitativní výzkum s pomocí rozhovorů. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 195 žáků a rozhovor byl proveden se sedmi učiteli. Dotazník zahrnoval otázky týkající se pohlaví dětí, ročníku studia, prospěchu žáka, jeho názoru na podvádění, četnost výskytu podvodů, jak se k této problematice staví rodiče, jak tomu podle žáků zabraňují učitelé a jakým způsobem jsou ze strany učitele žáci motivováni ke studiu. Rozhovor se skládal z otázek týkajících se přímo nelegální komunikace, názoru a postoje k tomuto jednání, výskytu v hodinách, strategií pro minimalizaci nelegální komunikace, motivace třídy a dosažení pečlivé žákovské přípravy do hodin.

Postoje učitelů a žáků k nelegální komunikaci jsou v některých ohledech rozdílné a v některých ohledech se shodují. I když mají společný cíl dosáhnout dobrého prospěchu a zvládnutí testů, učitelé chtějí mít poctivé a neopisující studenty a naopak žáci chtějí dosahovat dobrých známek, ale pokud se látku nenaučí, tak se snaží nezvládnutí testu předejít právě podvodem.

Pokud se ohlédneme za názory žáků, zjistíme, že se opravdu s podvody setkáváme ve velkém množství, jak u chlapců, tak u dívek. Děti se snaží nelegálně komunikovat různými způsoby, radit spolužákům a učitele nějakým způsobem obejít, aby dosáhly beze snahy a těžkého přemýšlení kladných výsledků. Většina žáků si uvědomuje, že jsou podvody špatné a díky nim známky nespravedlivé, ale přesto tuto činnost praktikují. Samozřejmě toto počínání není bezdůvodné a takové, kterému by se nedalo

zabránit. Žáci podvádí, když látce nerozumí, vyžadují tedy od učitelů dobré vysvětlení učiva, aby všechny probírané materiály chápali, dále podvádí, když je daný předmět nebaví. Jsou samozřejmě různé typy dětí, každý je dobrý v něčem jiném a každý má jiné zájmy, ale přesto je dobré zavádět takové hodiny, aby byly určitým způsobem aktivní a zábavné. Na žákovských podvodech má určitou příčinu i učitel, měl by být přísný, stanovovat určitá pravidla a nenechat aby hodinu řídily děti, protože sami žáci odpovídali, že nepodvádí u přísných učitelů, ale většinou jen u těch, u kterých ví, že jim podvod projde. Učitelé se snaží děti motivovat a ty to poté ocení. Pokud daný předmět baví učitele, baví také děti a ty mají menší potřebu v něm podvádět. Dále jsou žáci vděční za zapojení praxe do výuky a ne příliš náročné učivo. Náročnému učivu se nevyhneme, ale je na učiteli, aby ho dobře vysvětlil, tak aby bylo pro všechny srozumitelné. Zde nezáleží jen na učitelích, ale i rodičích, jak se ke studiu svého dítěte staví, základ výchovy je v rodině a pokud rodiče nabádají své děti k pravidelné přípravě a k tomu, aby se snažili dosahovat dobrých známek, je potom většina spolupráce mezi učitelem a žákem jednodušší.

Učitelé nepovažují podvody za závažný problém, který je potřeba trestat, ale snaží se tomuto jednání zabránit. Nejprve děti upozorňují na možné následky, pokud jedince při podvodu přistihnou. Všichni pedagogové se s nelegální komunikací setkávají často, takže se jedná o jev velmi rozšířený. Důvodem podvodů bývá podle učitelů špatná příprava na výuku, také neochota se do školy připravovat a velké množství učiva, takže by neměli pedagogové příliš děti zatěžovat. Vždy se lze nějakým způsobem domluvit a dohodnout se na takovém tempu, aby všichni studium zvládali. To stejné platí, když žáky daný předmět nebaví. I když se při podvádění jedná o problematiku, které nelze úplně zabránit, snaží se tomu učitelé mnohými způsoby předcházet. Nejdůležitější je správná motivace žáků, zaujmout studenty, podávat učivo zábavnější formou, látku vysvětlovat tak, aby ji všichni chápali a v učivu se orientovali. Nejedná se zde pouze o formu výkladu a vedení hodin, ale také o to, jaký učitel je. Učitel by měl být autoritativní, přísný, rázný, ale zároveň budovat s žáky určitý přátelský vztah, takový, aby byla vzájemná spolupráce jednodušší.

Tato problematika je velmi obsáhlá a proto zde nelze zahrnout všechny možnosti, jak dosáhnout ideálního stavu ve vyučování a tedy toho, aby se žáci pečlivě připravovali a v hodinách nepodváděli. Je zde výčet alespoň většiny z nich, což může pomoci především začínajícím pedagogům.

11 Resumé

Bakalářská práce „Nelegální komunikace ve školní třídě a strategie pro její minimalizaci“ byla zaměřena na názory žáků a učitelů na podvádění ve školní třídě a následně na zjištění možných strategií pro její minimalizaci.

Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část se zabývala popisem pedagogické komunikace a přímo nelegální komunikace. Dále popisovala tradiční a netradiční podvádění, možnosti obrany proti nelegální komunikaci, motivaci žáků k využívání nelegální komunikace, a také nás informovala o podvádění a jeho důsledcích na žáky.

Praktická část zjišťovala názory a postoje k nelegální komunikaci ze strany žáků a učitelů prostřednictvím dotazníkového šetření s žáky a rozhovorů s učiteli. A následně z výsledků těchto výzkumů jsme vyčleňovali možné strategie pro minimalizaci nelegální komunikace. Výsledky výzkumů jsou znázorněny v grafech a tabulkách s komentářem, u rozhovorů jsou rozpracovány všechny otázky na základě výpovědí jednotlivých respondentů. Dotazníky a rozhovory byly sestaveny tak, abychom zjistili pohledy žáků a učitelů na tuto problematiku, znali míru výskytu podvádění a dozvěděli se co nejvíce o tom, jak podvodům ve školní třídě zabránit.

Bachelor thesis "Illegal communication in the classroom and strategies to its minimization" is focused on the pupils and teachers opinion on cheating in the classroom and followed by identification of possible strategies to its minimization.

The work consists of two parts, theoretical and practical. The theoretical part dealt with the description of educational communication and illegal communication directly. Furthermore, the theoretical part described the traditional and nontraditional cheating, possibilities of defense against illegal communication, pupils' motivation to use illegal communication, and also informed us about cheating and its consequences for the pupils.

The practical part investigated the opinions and attitudes to illegal communication from the side of students and teachers through the questionnaire with pupils and interviews with teachers. Subsequently, the results of these surveys were earmarked possible strategies to minimize illegal communications. The research results are presented in graphs and tables with commentary. Interviews with all the questions are based on the respondents' statements. Questionnaires and interviews were structured in

order to determine views of pupils and teachers on this issue, and also to know the prevalence of cheating and learn as much as possible about how to avoid the frauds in the classroom.

12 Použitá literatura

- 1) GAVORA, P. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno : Padio, 2005. 165 s. ISBN 80-7315-1054-9.
- 2) HELUS, Z., HRABAL, V., KULIČ, V., MAREŠ, J. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 263 s.
- 3) KOLÁŘ, Z. *Hodnocení žáků*. Praha: Grada Publishing, 2009. 200 s. ISBN 978-80-247-2834-6.
- 4) MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno : Masarykova univerzita, 1995. 210 s. ISBN 80-210-1070-3.
- 5) MAREŠ, J. *Tradiční a netradiční podvádění ve škole*. *Pedagogika* 2005, roč.LV, s. 310-335. ISSN 0031-3815.
- 6) PAŘÍZEK, V. *Učitel v nezvyklé školní situaci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 102 s. ISBN 80-04-23897-1
- 7) JAN Čáp. *Psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 384 s.
- 8) MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 164 s. ISBN 80-04-21854-7.
- 9) ŠÉDOVÁ, K., ŠVARÍČEK, R., ŠALAMOUNOVÁ, Z. *Komunikace ve školení třídy*. Praha: Portál, 2012. 293 s. ISBN 978-80-262-0085-7.
- 10) ČAPEK, ROBERT. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-1718-0.
- 11) ČAPEK, ROBERT *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 328 s. ISBN 978-80-247-2742-4.
- 12) VALÍŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.
- 13) FENSTERMACHER, GARY D., SOLTIS, JONAS F. *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál, 2008. 124 s. ISBN 978-80-7367-471-7.
- 14) FONSECA, L. „VŠICHNI VĚDÍ, ŽE OPISOVAT SE NEMÁ, ALE STEJNĚ TO KAŽDÝ DĚLÁ.“ *PEDAGOGICKÝ POHLED NA PARADOXY „FÉROVÉHO“ OPISOVÁNÍ*. Pedagogická fakulta Linného univerzity ve Švédsku. *Studia pedagogica*, 2013 DOI: 10.5817/SP2013-2-3-5

- 15) VRBOVÁ, J. „*CO MI VE ŠKOLE VADÍ VÍC, PODVÁDĚNÍ, ČI KLAMÁNÍ? “ POSTOJE ŽÁKŮ K NEČESTNÉMU CHOVÁNÍ VE ŠKOLE V KONTEXTU ŠKOLNÍHO PODVÁDĚNÍ.* Katedra biologie ekosystémů, Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. *Studia paedagogica*, 2013. DOI: 10.5817/SP2013-2-3-6
- 16) VRBOVÁ, J., STUHLÍKOVÁ, I. *Školní podvádění starších žáků.* Pilotní studie 2009. Číslo: 3/2012-Výzkumné sdělení.
- 17) VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte.* Praha : Karonilion, 1998. 88 s. ISBN 80-7184-487-X-
- 18) GEORGY, J. CIZEK *Detecting and Preventing Classroom Cheatin.* Thousand Oaks: Corwin Press, 2003. 167 s. ISBN 0-7619-4655-1.
- 19) NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. 171 s. ISBN 80-247-0738-1.
- 20) GEOFFREY, P. *Moderní vyučování.* Praha : Portál, 1996. 380 s. ISBN 80-7367-172-7.
- 21) MEŠKOVÁ, M. *Motivace žáků efektivní komunikací.* Praha: Portál, 2012. 136 s. ISBN 978-80-262-0198-4.
- 22) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace.* Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- 23) CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu.* Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- 24) ŠVARŘÍČEK, R., ŠÉDOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
- 25) PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů.* Praha: Karolinum, 2007. 270 s. ISBN 978-80-7184-569-0.

Internetové zdroje

Preiss, M., Nohavová, A., Stuchlíková I. Vliv podvádění na zaměstnání. *Má vliv podvádění ve škole na následné zaměstnání? Jak je to s vírou?* [online]. Dostupné z URL: <http://www.statni-maturita.cz/ma-vliv-podvadeni-ve-skole-na-nasledne-zamestnani-jak-je-to-s-virou/> [cit. 2015-12-7].

Šumavská, G. Motivace studentů. *Jak a čím motivovat žáky ke studiu a vést je k odpovědnosti.* [online]. Dostupné z URL: <http://www.nuov.cz/kurikulum/jak-a-cim-motivovat-zaky-ke-studiu-a-vest-je-k-odpovednosti> [cit. 2015-12-7].

Nonacs, P. Podvádění a opisování. *Podvádění a opisování jsou skvělý způsob učení, zjistili psychologové.* [online]. Dostupné z URL: <http://zoom.iprima.cz/clanky/podvadeni-opisovani-jsou-skvely-zpusob-uceni-zjistili-psychologove> [cit. 2015-12-7].

Ožana, J. Podvádění. *Na českých školách se podvádí zcela běžně.* [online]. Dostupné z URL: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1066608-na-ceskych-skolach-se-podvadi-zcela-bezne> [cit. 2015-12-7].

Vojtíšek, P. Výzkumné metody. *Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol.* [online]. Dostupné z URL: http://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta+++V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf [cit. 2015-2-24].

13 Seznam příloh

Příloha č. 1: Výsledky získaných dat z dotazníků (grafy s popisky)

Příloha č. 2: Otázky z rozhovoru

Příloha č. 3: Ukázka rozhovoru

Příloha č. 4: Otázky z dotazníku

Příloha č. 5: Ukázka vyplněného dotazníku

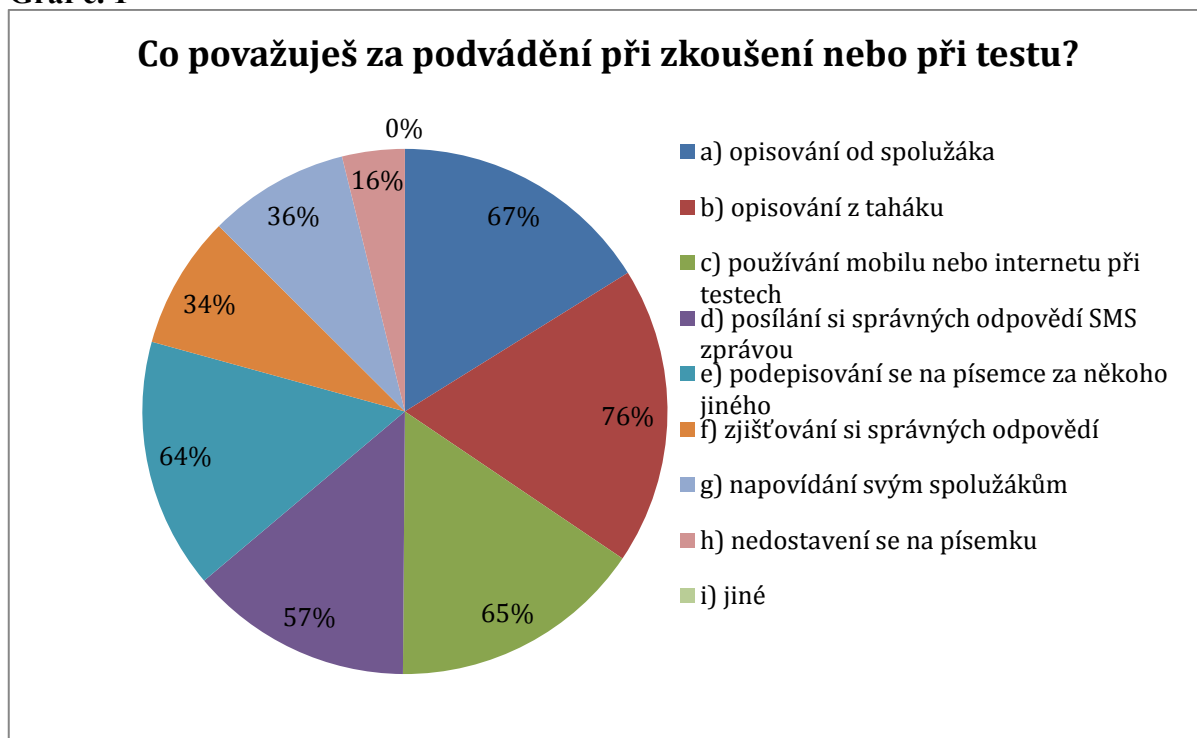
14 Přílohy

Příloha č. 1: Výsledky získaných dat z dotazníků

Co považuješ za podvádění při zkoušení nebo při testu?

V této otázce měli žáci na výběr z 8 uzavřených otázek a jedné otevřené, kterou žádný žák nevyužil, zde bylo možných více odpovědí.

Graf č. 1

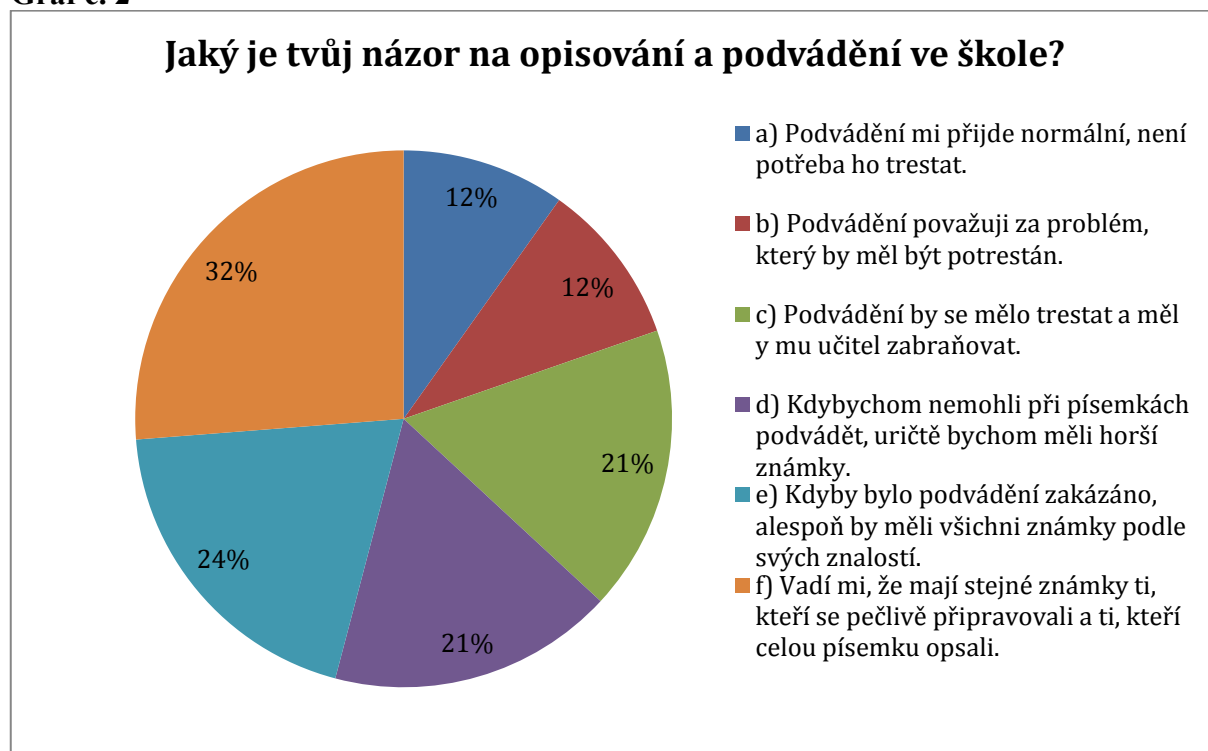

Jaký je tvůj názor na opisování a podvádění ve škole?

V této otázce byla možnost výběru z šesti variant, byl také možný větší počet odpovědí.

Získané výsledky nám ukazuje graf č. 2.

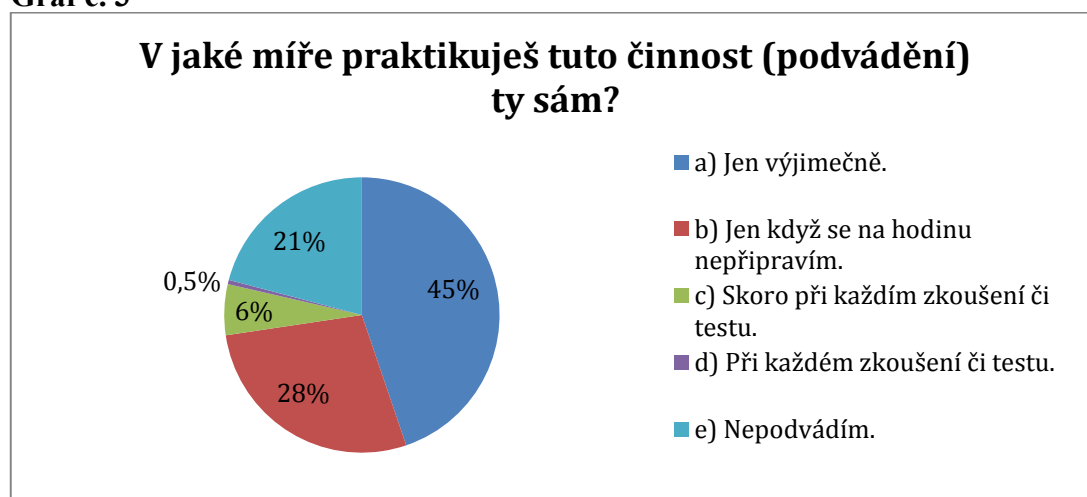
Graf č. 2

Opisuješ, či podvádíš při testech nebo ústním zkoušení ty sám?

Zde bylo na výběr z pěti uzavřených odpovědí.

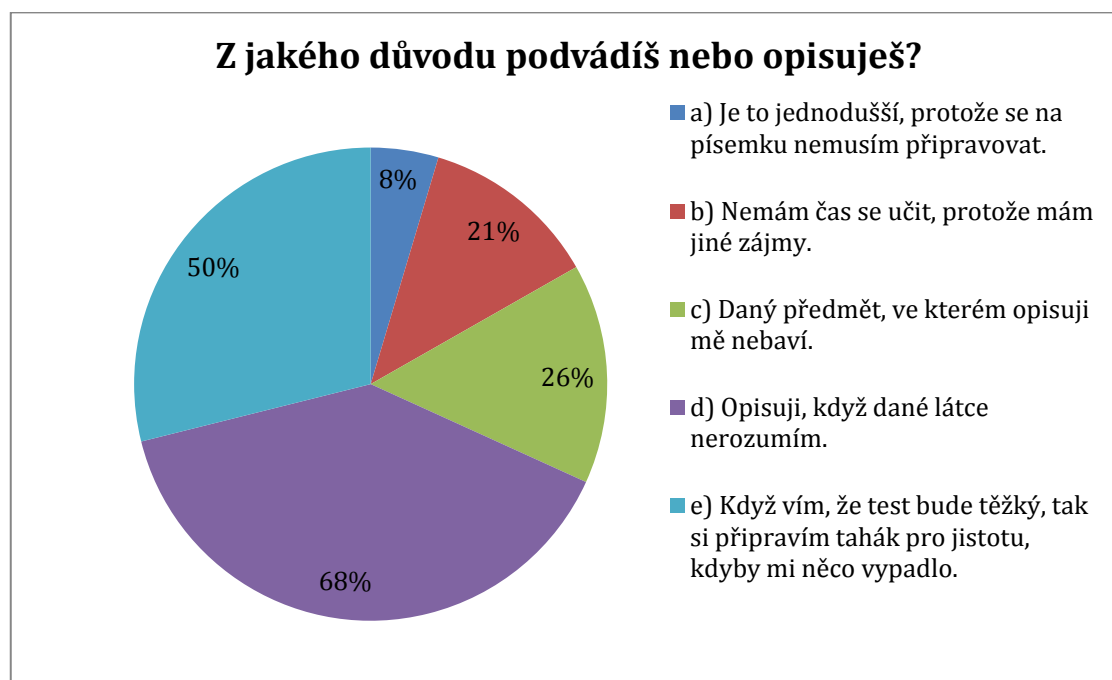
Graf č. 3

Z jakého důvodu podvádíš nebo opisuješ?

V této otázce bylo na výběr z pěti odpovědí, kde jich žáci mohli opět zvolit více.

Graf č. 4

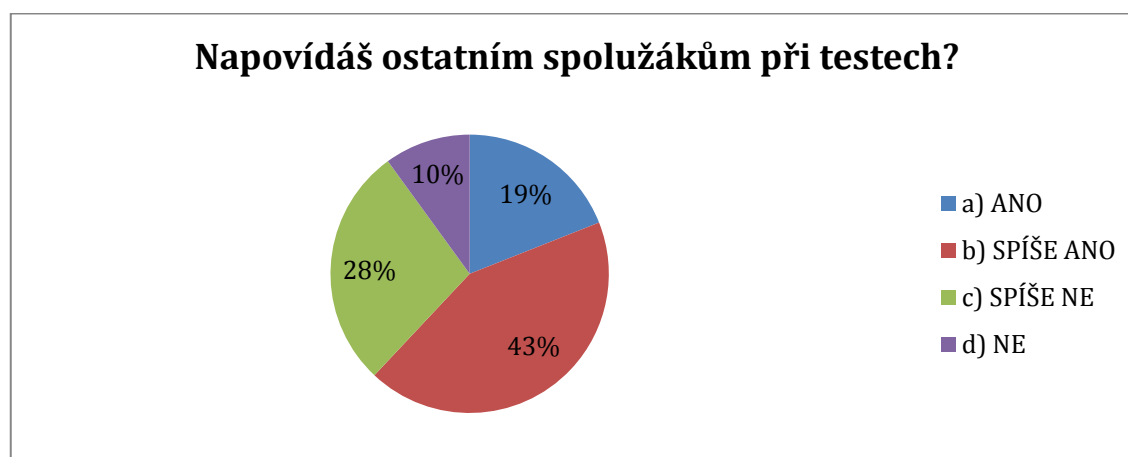

Napovídáš ostatním spolužákům při testech? Pokud ANO z jakého důvodu?

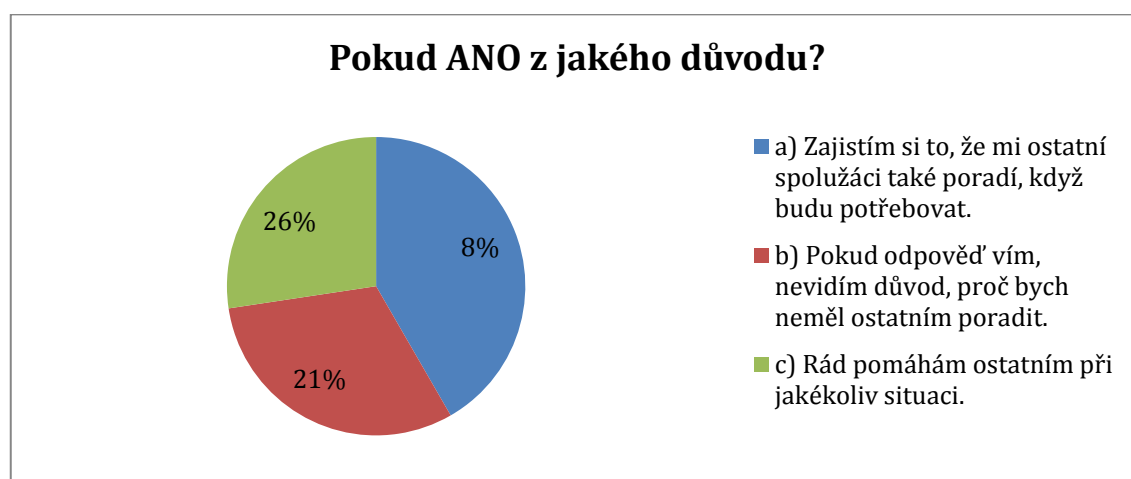
První otázka se skládala ze čtyř uzavřených odpovědí a druhá ze tří uzavřených a jedné otevřené.

Žáci uváděli, že radí, aby se na ně jejich sousedi nezlobili, nebo jim je svých kamarádů líto, a proto jim pomůžou.

Graf č. 5

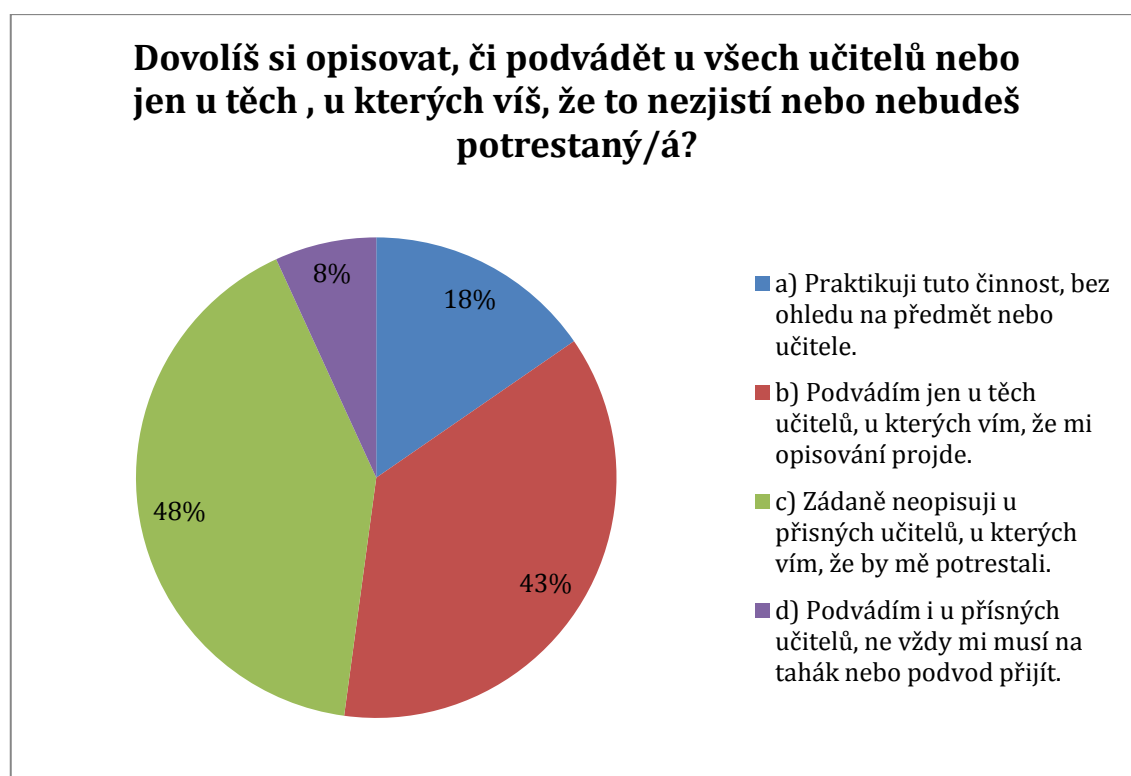
Graf č. 6

Dovoliš si opisovat, či podvádět u všech učitelů nebo jen u těch, u kterých víš, že to nezjistí nebo nebudeš potrestaný/á?

Žáci mohli vybírat ze čtyř možných odpovědí a volili opětovně více variant, na to poukazuje graf č. 7.

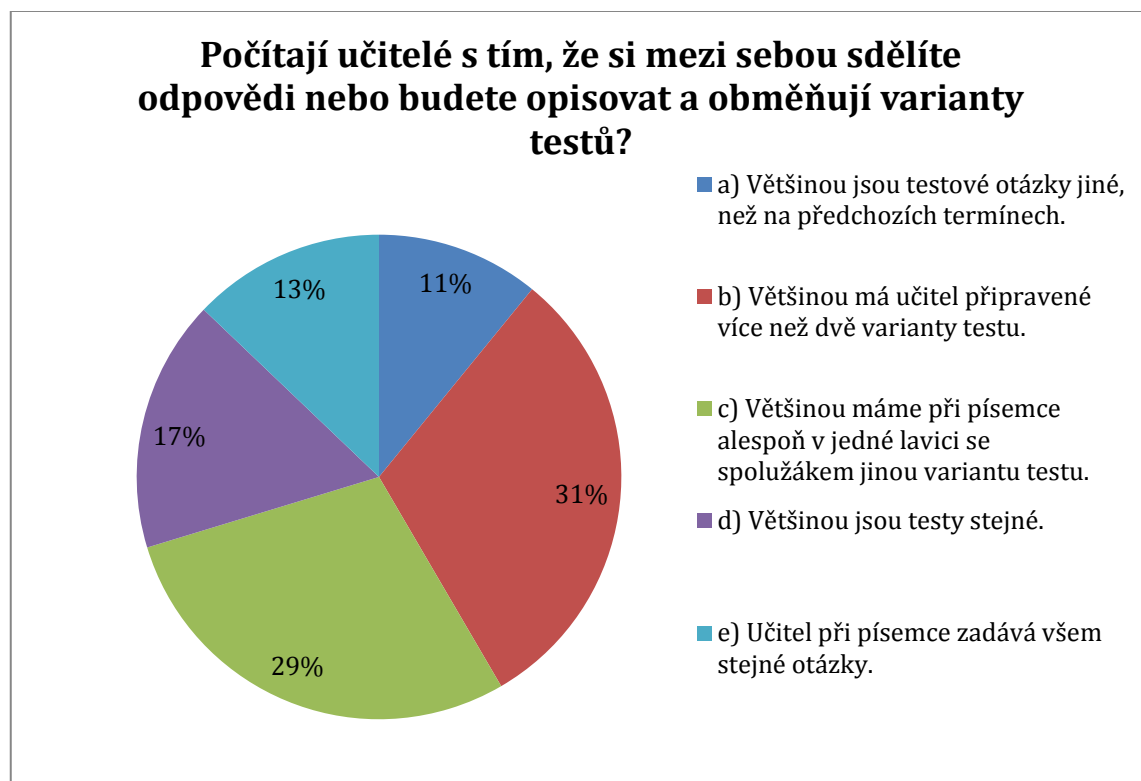
Graf č. 7

Počítají učitelé s tím, že si mezi sebou sdělíte odpovědi nebo budete opisovat a obměňují varianty testů?

V této otázce bylo na výběr z pěti odpovědí. Opět žáci mohli volit více variant.

Graf č. 8

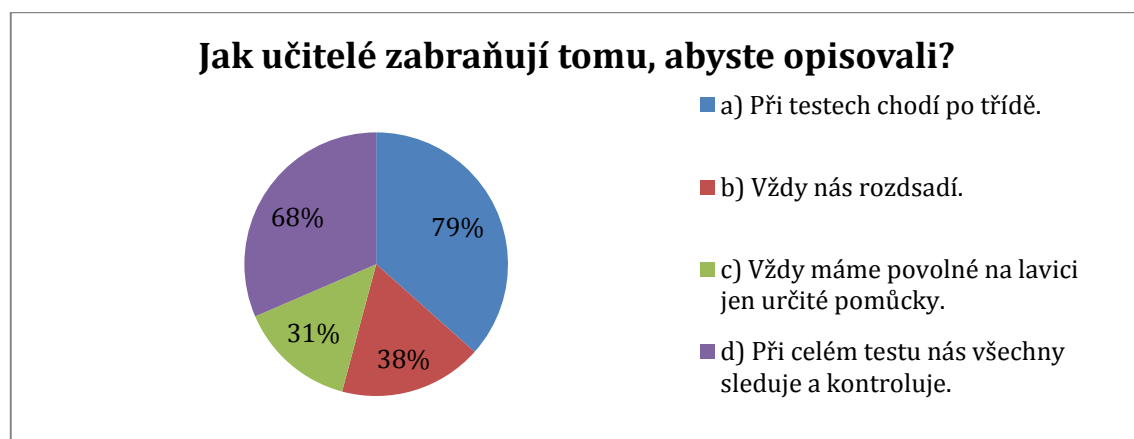

Jak učitelé zabraňují tomu, abyste opisovali?

Tato otázka se skládala ze čtyř uzavřených a jedné otevřené možnosti, žáci vybírali z více variant.

Setkali jsme se také s odpověďmi, že si žáci mezi sebe dávají nějakou zábranu, např. pouzdro, a další žák považoval za zábranu to, že se jich paní učitelka před testem zeptá, kdo má tahák a tím pádem ho přiznaným vezme.

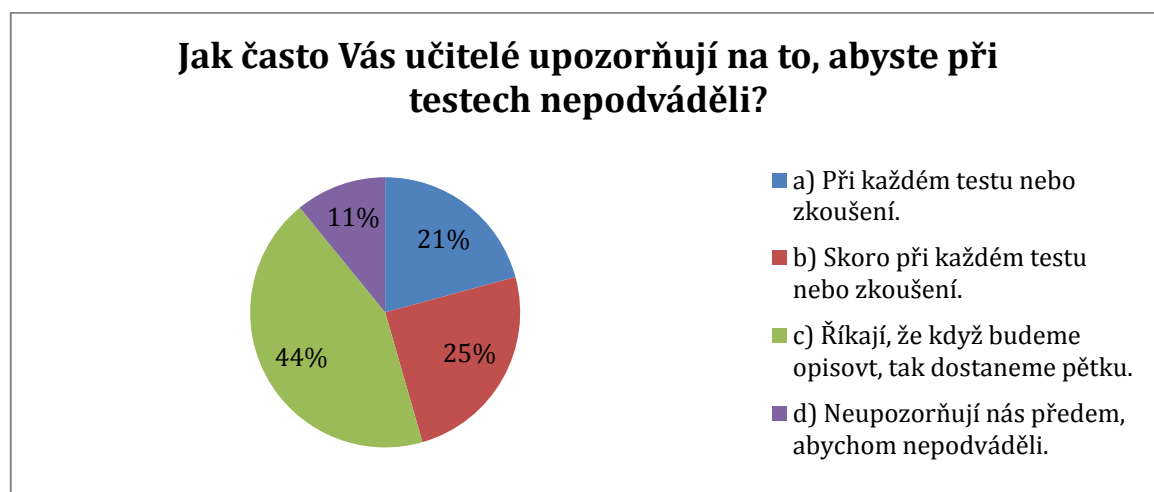
Graf č. 9

Upozorňují Vás učitelé na to, abyste při testech nepodváděli?

Zde mohli studenti vybírat ze čtyř možných odpovědí.

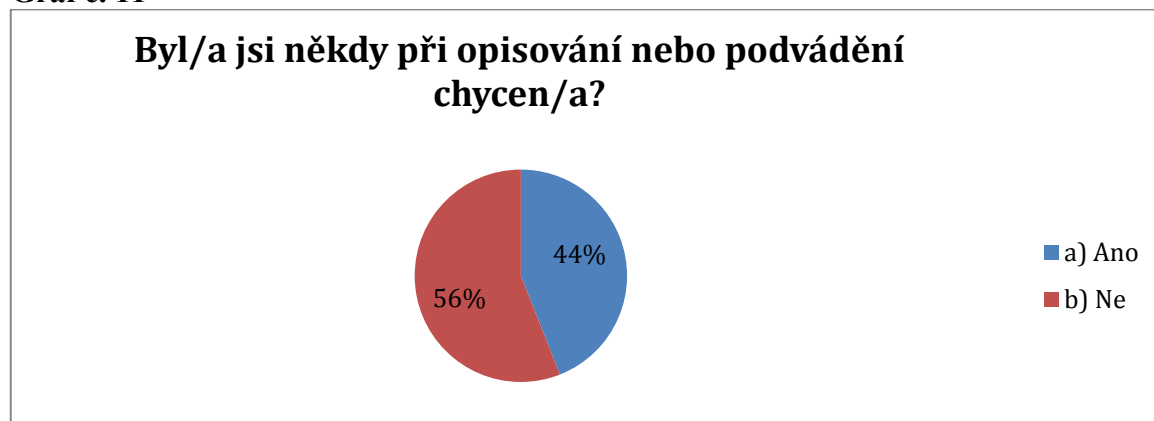
Graf č. 10

Byl/a jsi někdy při opisování nebo podvádění chycen/a? Pokud ANO, co potom následovalo, potrestal tě nějak učitel nebo ti dal automaticky pětku nebo tě jen napomenul?

Na první otázku byla pouze možná odpověď Ano a Ne. Ti co byli chyceni, mohli na druhou otevřenou otázku odpovědět podle svých zkušeností. 4x se objevila odpověď, že se po odhalení podvodu nic nestalo. V 37 případech učitel postiženého pouze napomenul. 26 podvádějících studentů dostalo hned po napomenutí pětku. Dále se objevovali odpovědi jako například: „Dal mi 5 a řval na mě, i když jsem podle pravdy nic neudělal.“ „Řekl, abych to zahodil.“ „Vzal tahák a já musela psát dál, nebo bylo pouze za 5, jak který učitel.“ „Vzal mi tahák, pokud by se to opakovalo, vzal by i písemku.“ „Nic, protože jsem den před tím reprezentovala školu.“ „Vzal tahák a o stupeň snížil známku.“ „Trest.“ „Místo dvou hodin jsem písemku mohl psát jen jednu.“

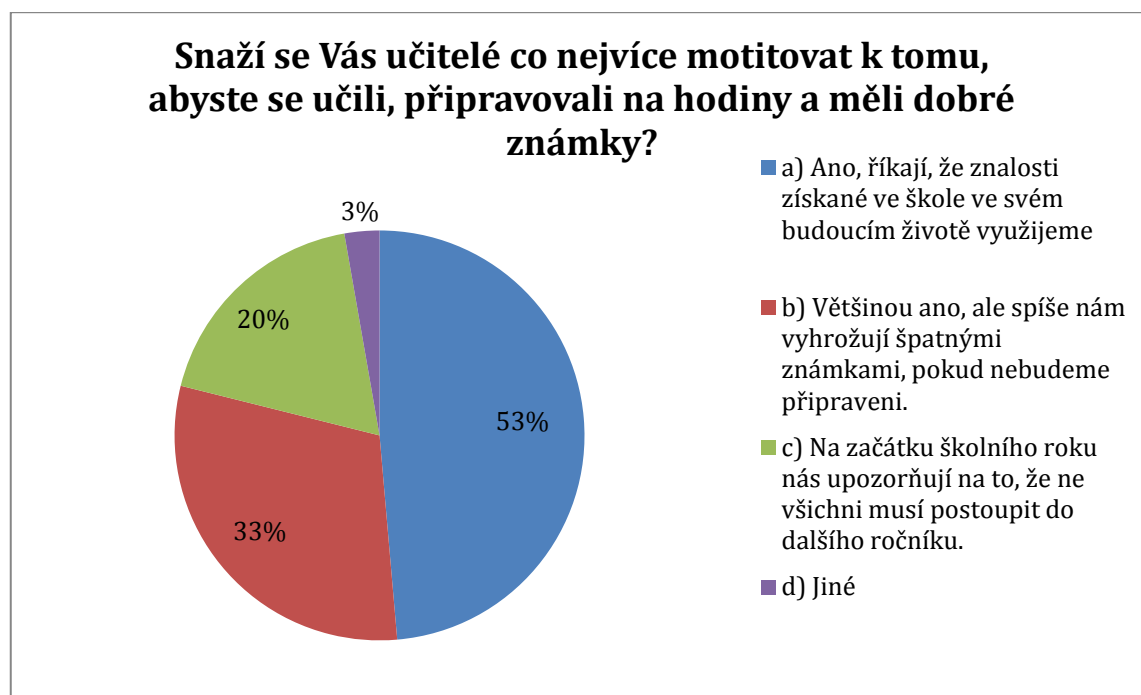
Graf č. 11

Snaží se Vás učitelé co nejvíce motivovat k tomu, abyste se učili, připravovali na hodiny a měli dobré známky?

Zde žáci vybírali ze tří uzavřených a jedné otevřené otázky. 3% studentů uvedlo, že je učitelé nemotivují.

Graf č. 12

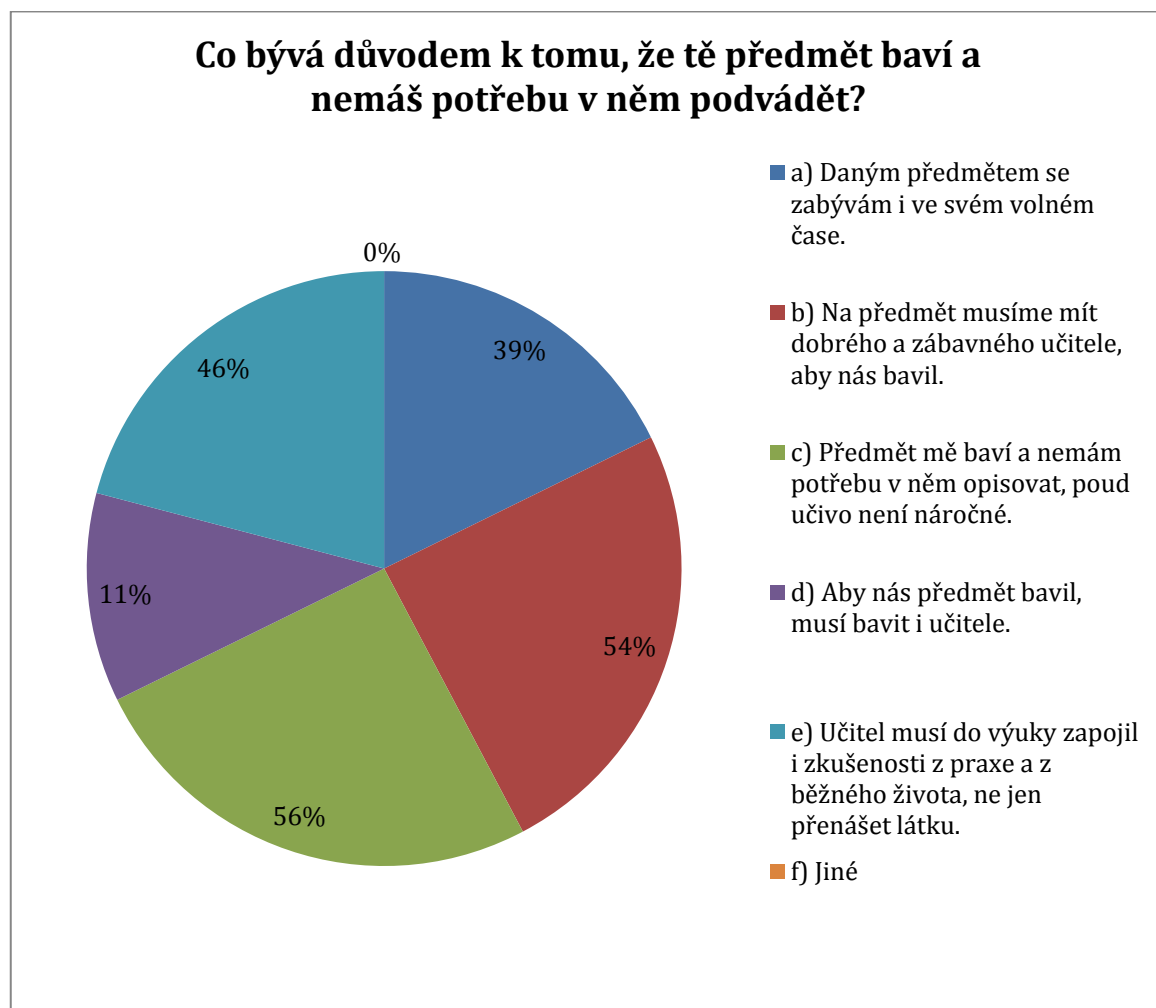

Co bývá důvodem k tomu, že tě předmět baví a nemáš potřebu v něm podvádět?

V této otázce bylo na výběr pět uzavřených možností a jedna otevřená varianta. Bylo možných více odpovědí.

Objevili se také odpovědi: „Protože látku chápu.“ „Musí mě zajímat, a aby mi stačily znalosti ze školy.“ „Vždy všechno vysvětlí, a když nechápeme, vysvětlí znovu.“

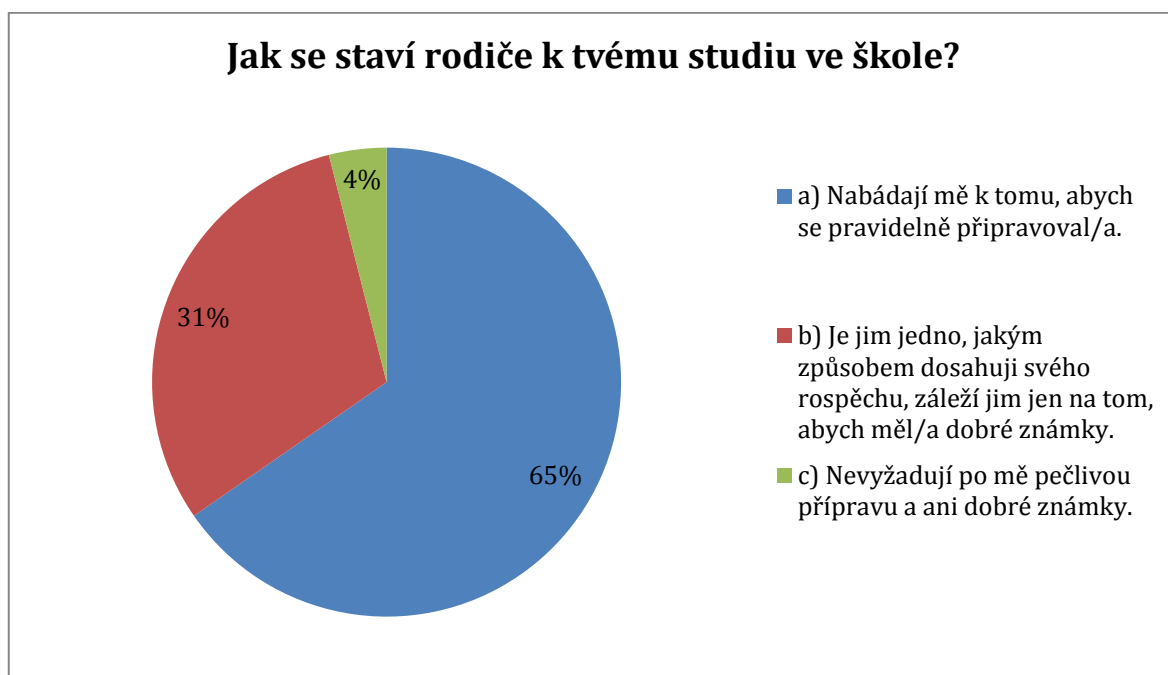
Graf č. 14

Jak se staví rodiče k tvému studiu ve škole?

Zde žáci vybírali ze tří možných odpovědí.

Graf č. 15

Příloha č. 2: Otázky z rozhovoru

Dotazník učitelé

- 1. Co si představujete pod pojmem nelegální komunikace ve škole? Jaký máte na ni názor?**
- 2. Jak často se ve svých hodinách setkáváte s nelegální komunikací? A kde se s ní setkáváte nejčastěji?**
- 3. Co podle vašeho názoru vede žáky k tomu, že při testech nebo při zkoušení podvádějí?**
- 4. Snažíte se žáky před nelegální komunikací nějak varovat? Snažíte se tomu nějakým způsobem zabránit nebo zavést nějakou prevenci proti podvádění?**
- 5. Jaké dáváte žákům pokyny před psaním testu?**
- 6. Jakou formou dáváte žákům testy, abyste se vyhnuli nelegální komunikaci?**
- 7. Co podle Vás musí nebo měl by učitel dělat proto, aby žáci neměli potřebu podvádět?**
- 8. Co děláte během toho, když žáci píší test?**
- 9. Považujete nelegální komunikaci za závažný problém, který je potřeba trestat?**
- 10. Když nějakého žáka přistihnete při podvádění, co potom následuje?**
- 11. Dovolí si přistižený žák opisovat příště nebo se z minulé zkušenosti poučil?**
- 12. Jak se snažíte motivovat žáka, když víte, že ho daný předmět nebaví nebo o něj nejeví zájem?**
- 13. Jaká je podle Vás příčina toho, že žáka daný předmět nebaví nebo se na něj nepřipravuje?**
- 14. Co by měl učitel dělat proto, aby byl autoritativní?**

Příloha č. 3: Ukázka rozhovoru

Dotazník učitelé

Já: Tento dotazník je anonymní, bude sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce. Souhlasíte s tím, aby byl nahráný a použit pro můj výzkum?

Učitel: Ano souhlasím.

1. Já: Co si představujete pod pojmem nelegální komunikace ve škole? Jaký máte na ni názor?

Učitel: Pokud se jedná o opisování a podvádění v hodinách, tak si myslím, že to vždycky bylo, je a bude a nic s tím neuděláme si myslím, je to jeden ze způsobů třeba jak se děti učí, když si píšou taháky. Jako proti tomu vůbec nic nemám, taháky jsou výborná věc, ale nemusely by se používat při písemce, aby sloužili jako k domácí přípravě

2. Já: Jak často se ve svých hodinách setkáváte s nelegální komunikací? A kde se s ní setkáváte nejčastěji?

Učitel: Nemůžu říct tak jako často spíš v jaké třídě, v jedné teda neopisují vůbec, a vím, kde budou opisovat vždycky. Je to dané hlavně povahou dětí. Stoprocentně je vidět kdo je zodpovědný, kdo se připraví, a kde by si to třeba nedovolili podvádět, pak mám třídu, kde jim to nedělá vůbec žádný problém. Je to podle mě leností, leností se cokoliv naučit, vyvinout jakoukoli vlastní aktivitu, třeba se vůbec neštití, když máme zápisy čtenářského deníku, zkopírují to z internetu a ani si to po sobě nepřečtou, kolikrát tam najdu i odkazy na reklamu, nebo něco takového. Je jim to úplně jedno.

3. Já: Co podle vaše názoru vede žáky k tomu, že při testech nebo při zkoušení podvádějí?

Učitel: Jak kdy u mnohých zase, psát nějaký tahák zabere spoustu času, takže vyloženě že by to bylo z lenosti nebo z pohodlnosti, tak musí přece taky nějakou aktivitu vyvinout, když si chtějí napsat taháka, ale myslím si, že je to pro ně snazší než o tom přemýšlet, že někde můžou nějaký názor opsat, nevyjadřovat se k tomu, třeba když máme ty čtenářské deníky, tak je mnohem snazší napsat kniha se mi líbila, že nad tím nemusí přemýšlet, nemusí vymýšlet vlastní názor, je to pohodlnější, ale já to vždycky vracím, protože chci vědět, co se líbilo, spíš je to prostě pohodlnost, že děti pasivně přijímají co se jim předloží, a sami nechťejí se do toho nějak aktivně zapojovat.

4. Já: Snažíte se žáky před nelegální komunikací nějak varovat? Snažíte se tomu nějakým způsobem zabránit nebo zavést nějakou prevenci proti podvádění?

Učitel: No samozřejmě, kdo bude opisovat, odevzdává okamžitě

5. Já: Jaké dáváte žákům pokyny před psaním testu?

Učitel: Před každou písemkou zopakují látku, o které se ta písemka píše, nebo na kterou budu zkoušet, neříkám, že je to třeba do detailů, ale jakoby, ta látka je vždycky zopakovaná znovu, žáci vědí, že mají mít všechno ze stolu sklizené, v lavicích nebo na zemi nebo v taškách, je to jedno. Každý sedí na své polovině lavice, a všiml si každý svého zadání a své písemky.

6. Já: Jakou formou dáváte žákům testy, abyste se vyhnuli nelegální komunikaci?

Taky často dávám jiné skupiny, je to jak kdy, někdy dávám i 4 skupinky, někdy zase naopak, práce ve dvojicích a nesmí opisovat od jiné dvojice, je to hrozně individuální.

7. Já: Co podle Vás musí nebo měl by učitel dělat proto, aby žáci neměli potřebu podvádět?

Učitel: No myslím si, že pokud je to test na látku, která je probíraná ve škole, tak by se měl učitel snažit všemi možnými způsoby tu látku naučit, aby ty děti neměli potřebu to někde opisovat, aby si byly jisté sami sebou. Že to třeba už pochopili to učivo, takže

nemají potřebu někde podvádět, protože tomu rozumí, ale třeba když je to ten čtenářský deník, který závisí pouze z jejich vlastní aktivity, protože to je domácí práce, tak tam je to už komplikované. Jak je motivovat, oni prostě nechtou, nechtějí číst, a nebo vydávají film za knížku, vidí film a tváří se, že přečetli knížku, podle mě když tam není žádná páka doma na ně, tak se to neuhlídá, musí také rodiče.

8. Já: Co děláte během toho, když žáci píší test?

Učitel: Většinou chodím po třídě a ostřížím zrakem sleduji kdo se ke komu naklání a tak podobně, ale ne mnohdy když vidím, že to dítě opravdu se potí ze všech sil a snaží se něco teda vymyslet, tak mnohdy třeba i napovím, popostrčím, je to zase individuální, zase jak který předmět, něco jiného je čeština něco jiného občanka,

9. Já: Považujete nelegální komunikaci za závažný problém, který je potřeba trestat?

Učitel: Když vezmu písemku, tak myslím, že ta špatná známka, kterou z ní dostanou, je dostatečným trestem, ale většinou se to snažím tak jakoby vysvětlit, že aby si dítě samo uvědomilo, že by se to dělat nemělo, nějaké tresty nebo zakazování nikdy k ničemu nevedly, vždycky k tomu dítě musí dozrát, tady k tomu,

10. Já: Když nějakého žáka přistihnete při podvádění, co potom následuje?

Učitel: Většinou písemku neseberu hned, když vidím, že opisuje, tak na to upozorním, že ho vidím, že by si měl na to dát pozor, což on většinou už si pak pozor dává, opravdu ve výjimečných případech, když je to okaté do očí bijící, tak to seberu dřív.

11. Já: Dovolí si přistižený žák opisovat příště nebo se z minulé zkušenosti poučil?

Nemůžu říct, že by se 100% poučili, zase to zkouší, jestli to neprojde příště.

12. Já: Jak se snažíte motivovat žáka, když víte, že ho daný předmět nebaví nebo o něj nejvíce zájem?

Učitel: Zkouším, když mu třeba nejde pravopis, tak ho zkouším namotivovat, na vypravování na sloh aby slovně se projevilo nějaký způsobem, nebo když mu nejde jedno učivo, tak aby zase dokázal vyniknout v něčem jiném, je potřeba u žáka najít, to co mu jde, aby ...

13. Já: Jaká je podle Vás příčina toho, že žáka daný předmět nebaví nebo se na něj nepřipravuje?

Učitel: Vždycky to vychází z toho, že to co nám jde nás i baví, takže ty předměty, které pochopíme, třeba ta látka, konkrétní látka je dobře procvičená, probraná a dítě ji pochopilo, a dokáže na ni navázat, že se chytá v těch hodinách, že ví o čem je řeč, tak takový předmět baví, když je to předmět kde, je to třeba obtížná látka a ne všichni ji pochopí hned tak nikdo sám od sebe není na tolik motivovaný, cílevědomí, aby i přes svůj vnitřní odpor se tomu bůhví jak věnoval, takže myslím si, že když dítě to pochopí fakt v hodině, a ví o čem je řeč, tak v následující hodině má z čeho čerpat, a baví ho to, jo takže když se promešká ten začátek, a začnou se na to nabalovat další a další věci, to už je potom nejhorší aby se do toho člověk dostal.

14. Co by měl učitel udělat proto, aby byl autoritativní?

Učitel: Je to těžký, já si myslím, že částečně to má člověk v sobě zabudované, ale určitě v tom bude hrát léta praxe a zkušeností, protože málo kdo jako začínající kantor, si je jistý v kranflecích, protože takový malý věkový rozdíl jaký mezi dětmi a učitelem je, když začíná, přece jenom stírá takovou tu přirozenou autoritu, kdy by si děcka držely odstup, takže tam si myslím, že pro ty začínající je obzvlášť těžké, jako udržet si třeba kázeň. Později myslím si že s přibývajícím věkem je to lepší, ale zase starší učitelé nejsou tak v obraze, nevyznají se tak v používaných výrazech těch dětí, není už tak moderní, má třeba zastaralé názory, a nebo pokud se jedná o moderní technologie, tak nás ,mnohdy učitelé převezou. Ale co se týká autority, myslím si, že je to v člověku. To

co si nechá líbit a co si líbit nenechá. Myslím, že lidská důstojnost bez ohledu na povolání by měla zůstat zachována. Každé dítě musí vědět od rodiny, co si může dovolit a co ne. Tam je ten základ výchovy.

Příloha č. 4: Otázky z dotazníku

Dotazník žáci

TENTO DOTAZNÍK JE ANONYMNÍ, TAK SE NEBOJTE ODPOVÍDAT PRAVDIVĚ ☺

VAŠI ODPOVĚĎ ZKROUŽKUJ, POKUD JE PROSTOR PRO PSANÍ, TAK VYPIŠTE.

1. Jsi

- a) chlapec
- b) dívka

2. Ročník a věk

3. V jakém předmětu máš dobré známky a jaké?

4. V jakém předmětu máš naopak špatné známky a jaké?

5. Co považuješ za podvádění při zkoušení nebo při testu? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

- a) opisování od spolužáka
- b) opisování z taháku
- c) používání mobilu nebo internetu při testech
- d) posílání si správných odpovědí SMS zprávou
- e) podepisování se na písemce za někoho jiného
- f) zjišťování správných odpovědí
- g) napovídání svým spolužákům
- h) nedostavení se na písemku
- i) jiné (uved') :

6. Jaký je tvůj názor na opisování a podvádění ve škole?

- a) Podvádění mi přijde normální, není ho třeba trestat.
- b) Podvádění považuji za problém, který by měl být potrestán.
- c) Podvádění by se mělo trestat a měl by mu učitel zabráňovat.
- d) Kdybychom nemohli při písemkách podvádět, určitě bychom měli horší známky.
- e) Kdyby bylo podvádění zakázáno, alespoň by měli všichni známky podle svých znalostí.
- f) Vadí mi, že mají stejné známky ti, kteří se pečlivě připravovali a ti, kteří celou písemku opsali.

7. Opisuješ, či podvádíš při testech nebo ústním zkoušení ty sám?

- a) Jen výjimečně
- b) Jen když se na hodinu nepřipravím
- c) Skoro při každém zkoušení či testu
- d) Při každém zkoušení či testu
- e) Neopisuji

8. V jakých předmětech opisuješ nejčastěji? Uved':

9. Dovolíš si opisovat, či podvádět u všech učitelů nebo jen u těch, u kterých víš, že to nezjistí nebo nebudeš potrestaný/á? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

- a) Praktikuji tuto činnost, bez ohledu na předmět nebo na učitele.
- b) Podvádím jen u těch učitelů, u kterých vím, že mi opisování projde.
- c) Zásadně neopisuji u přísných učitelů, u kterých vím, že by mě potrestali.
- d) Podvádím i u přísných učitelů, ne vždy mi musí na tahák nebo podvod přijít.

10. Napovídáš ostatním spolužákům při testech?

- a) ANO
- b) SPÍŠE ANO
- c) SPÍŠE NE
- d) NE

11. Pokud ANO z jakého důvodu?

- a) Zajistím si to, že mi ostatní spolužáci také poradí, když budu potřebovat.
- b) Pokud odpověď vím, nevidím důvod, proč bych neměl ostatním poradit.
- c) Rád pomáhám ostatním při jakékoliv situaci.
- d) Jiné (uved'):

12. Z jakého důvodu podvádíš nebo opisuješ? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

- a) Je to jednodušší, protože se na písemku nemusím připravovat.
- b) Nemám čas se učit, protože mám jiné zájmy.
- c) Daný předmět, ve kterém opisuji, mě nebaví.
- d) Opisuji, když dané látce nerozumím.
- e) Když vím, že test bude těžký, tak si připravím tahák pro jistotu, kdyby mi něco vypadlo.

13. Jak se staví rodiče k tvému studiu ve škole?

- a) Nabádají mě k tomu, abych se pravidelně připravoval/a
- b) Je jim jedno, jakým způsobem dosahuji svého prospěchu, záleží jim jen na tom, abych měl/a dobré známky
- c) Nevyžadují po mě pečlivou přípravu a ani dobré známky

14. Počítají učitelé s tím, že si mezi sebou sdělíte odpovědi nebo budete opisovat a obměňují varianty testů?

- a) Většinou jsou testové otázky jiné, než na předchozích termínech
- b) Většinou má učitel připravené více než dvě varianty testu
- c) Většinou máme při písemce alespoň v jedné lavici se spolužákem jinou variantu testu
- d) Většinou jsou testy stejné
- e) Učitel při písemce zadává všem stejné otázky

15. Jak učitelé zabráňují tomu, abyste opisovali? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

- a) Při testech chodí po třídě
- b) Vždy nás rozsadí
- c) Vždy máme povolené na lavici jen určité pomůcky
- d) Při celém testu nás všechny sleduje a kontroluje
- e) jiné (uved'): _____

16. Upozorňují Vás učitelé na to, abyste při testech nepodváděli?

- a) Ano, při každém testu nebo zkoušení
- b) Skoro při každém testu nebo zkoušení
- c) Říkají, že když budeme opisovat, tak dostaneme pětku
- d) Neupozorňují nás předem, abychom nepodváděli

17. Byl/a jsi někdy při opisování nebo podvádění chycen?

- a) Ano
- b) Ne

18. Pokud ANO, co potom následovalo, potrestal tě nějak učitel nebo ti dal automaticky pětku nebo tě jen napomenul?

19. Snaží se vás učitelé co nejvíce motivovat k tomu, abyste se učili, připravovali na hodiny a měli dobré známky?

- a) Ano, říkají, že znalosti získané ve škole ve svém budoucím životě využijeme.
- b) Většinou ano, ale spíše nám vyhrožují špatnými známkami, pokud nebudeme připraveni.
- c) Na začátku školního roku nás upozorňují na to, že ne všichni musí postoupit do dalšího ročníku.
- d) jiné (uved'): _____

20. Co bývá důvodem k tomu, že tě předmět baví a nemáš potřebu v něm podvádět? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ)

- a) daným předmětem se zabývám i ve svém volném čase
- b) na předmět musíme mít dobrého a zábavného učitele, aby nás bavil
- c) předmět mě baví a nemám potřebu v něm opisovat, pokud učivo není moc náročné
- d) aby nás předmět bavil, musí bavit i učitele
- e) učitel musí do výuky zapojit i zkušenosti z praxe a z běžného života, ne jen přednášek látku
- f) jiné (uved'): _____

21. Máš nějaké nápady nebo dodatky, které nezazněli v dotazníku a chtěl/a bys mi je sdělit?

DĚKUJI ZA VÁŠ ČAS!

Příloha č. 5: Ukázka vyplněného dotazníku

Dotazník žáci

TENTO DOTAZNÍK JE ANONYMNÍ, TAK SE NEROJTE ODPOVÍDAT PRAYDIVĚ ☺

VÁŠI ODPOVĚĎ ZKROUŽKUJTE, POKUD JE PROSTOR PRO PSÁNÍ, TAK VYPIŠTE.

1. Jsi
☒ a) chlapec
☐ b) dívka

2. Ročník a věk
11 let 15 let

3. V jakém předmětu máš dobré známky a jaké?
Matika, fyzika, chemie 1, 2

4. V jakém předmětu máš naopak špatné známky a jaké?
Chemie 4, 4

5. Co považuješ za podvádění při zkoušení nebo při testu? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

☒ a) opisování od spolužáka
☐ b) opisování z tabule
☐ c) používání mobilu nebo internetu při testech
☐ d) posílání si správných odpovědí SMS zprávou
☐ e) podepisování se na písemce za někoho jiného
☐ f) zjišťování správných odpovědí
☒ g) napovídání svým spolužákům
☐ h) nedostavení se na písemku
☐ i) jiné (uveď):

6. Jaký je tvůj názor na opisování a podvádění ve škole?

☐ a) Podvádění mi přijde normální, není ho třeba trestat.
☐ b) Podvádění považuji za problém, který by měl být potrestán.
☐ c) Podvádění by se mělo trestat a měl by mu učitel zabránovat.
☐ d) Kdybychom neměli při písemkách podvádět, určitě bychom měli horší známky.
☒ e) Kdyby bylo podvádění zakázáno, alespoň by měli všichni známky podle svých znalostí.
☐ f) Vadí mi, že mají stejné známky ti, kteří se pečlivě připravovali a ti, kteří celou písemku opsali.

15. Z jakého důvodu podvádíš nebo opisuješ? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

☐ a) Je to jednodušší, protože se na písemku nemusím připravovat.
☐ b) Nemám čas se učit, protože mám jiné zájmy.
☐ c) Daný předmět, ve kterém opisuji, mě nebaví.
☐ d) Opisuji, když dané látky nerozumím.
☒ e) Když vím, že test bude těžký, tak si připravím tahák pro jistotu, kdyby mi něco vypadlo.

17. Jak se stavi rodiče k tvému studiu ve škole?

☒ a) Nabádají mě k tomu, abych se pravidelně připravoval/a
☐ b) Je jim jedno, jakým způsobem dosahuji svého prospěchu, záleží jim jen na tom, abych měl/a dobré známky
☐ c) Nevyžadují po mě pečlivou přípravu a ani dobré známky

21. Počítají učitelé s tím, že si mezi sebou sdělíte odpovědi nebo budete opisovat a obměňují varianty testů?

☐ a) Většinou jsou testové otázky jiné, než na předchozích termínech
☐ b) Většinou má učitel připravené více než dvě varianty testu
☐ c) Většinou máme při písemce alespoň v jedné lavici se spolužákem jinou variantu testu
☐ d) Většinou jsou testy stejné
☐ e) Učitel při písemce zadává všem stejné otázky

8. Opisuješ, či podvádíš při testech nebo ústním zkoušení ty sám?

☐ a) Jen výjimečně
☒ b) Jen když se na hodinu nepřipravím
☐ c) Skoro při každém zkoušení či testu
☐ d) Při každém zkoušení či testu
☐ e) Neopisuji

9. V jakých předmětech opisuješ nejčastěji? Uveď:
Matika

10. Dovolíš si opisovat, či podvádět u všech učitelů nebo jen u těch, u kterých víš, že to nezjistí nebo nebudeš potrestán/a? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

☐ a) Praktikuji tuto činnost, bez ohledu na předmět nebo na učitele.
☒ b) Podávám jen u těch učitelů, u kterých vím, že mi opisování projde.
☐ c) Zásadně neopisuji u přísných učitelů, u kterých vím, že by mě potrestali.
☐ d) Podávám i u přísných učitelů, ne vždy mi musí na tahák nebo podvod přijít.

11. Napovídáš ostatním spolužákům při testech?

☒ a) ANO
☐ b) SPÍŠE ANO
☐ c) SPÍŠE NE
☐ d) NE

12. Pokud ANO z jakého důvodu?

☐ a) Zajímá si to, že mi ostatní spolužáci také poradí, když budu potřebovat.
☐ b) Pokud odpověď vím, nevidím důvod, proč bych neměl ostatním poradit.
☒ c) Rád pomáhám ostatním při jakékoliv situaci.
☐ d) Jiné (uveď):

22. Jak učitelé zabrání tomu, abyste opisovali? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

☐ a) Při testech chodí po třídě
☐ b) Vždy nás rozsadí
☐ c) Vždy máme povolené na lavici jen určité pomůcky
☒ d) Při celém testu nás všichni sleduje a kontroluje
☐ e) Jiné (uveď):

23. Upozorňují Vás učitelé na to, abyste při testech nepodváděli?

☐ a) Ano, při každém testu nebo zkoušení
☐ b) Skoro při každém testu nebo zkoušení
☐ c) Říkají, že když budeme opisovat, tak dostaneme pětku
☒ d) Neupozorňují nás předem, abychom nepodváděli

24. Byl/a jsi někdy při opisování nebo podvádění chycen?

☒ a) Ano
☐ b) Ne

25. Pokud ANO, co potom následovalo, potrestal tě nějak učitel nebo ti dal automaticky pětku nebo tě jen napomenul?

automaticky 5

26. Snaží se vás učitelé co nejvíce motivovat k tomu, abyste se učili, připravovali na hodiny a měli dobré známky?

☐ a) Ano, říkájí, že znalosti získané ve škole ve svém budoucím životě využijeme.
☐ b) Většinou ano, ale spíše nám vytknou špatnými známkami, pokud nebudeme připraveni.
☒ c) Na začátku školního roku nás upozorňují na to, že ne všichni musí postoupit do dalšího ročníku.
☐ d) Jiné (uveď):

27. Co bývá důvodem k tomu, že tě předmět baví a nemáš potřebu v něm podvádět? (VÍCE MOŽNÝCH ODPOVĚDÍ!)

☐ a) daným předmětem se zabývám i ve svém volném čase
☐ b) na předmět musíme mít dobrého a zábavného učitele, aby nás bavil
☐ c) předmět mě baví a nemám potřebu v něm opisovat, pokud učivo není moc náročné
☒ d) aby nás předmět bavil, musí bavit i učitele
☐ e) učitel musí do výuky zapojit i zkušenosti z praxe a z běžného života, ne jen přednášek látku
☐ f) jiné (uveď):

28. Máš nějaké nápady nebo dodatky, které nezačly v dotazníku a chtěl/a bys mi je sdělit?

například odpovídat jak na blouznivé předměty u každých 5 je to jasně

DĚKUJÍ ZA VÁŠ ČAS!